

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE**

IMPACT STRATEGIC

Nr. 2[23]/2007

Șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5

Telefon: (021) 319.56.49; Fax: (021) 319.55.93

E-mail: cssas@unap.ro; Adrese web: <http://impactstrategic.unap.ro>, <http://cssas.unap.ro>

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI**

Consiliul editorial:

Prof. univ. dr. Marius Hanganu, președinte

C.S. I dr. Constantin Moștofleu, președinte executiv, editor-șef

C.S. I dr. Nicolae Dolghin

Prof. dr. Hervé Coutau-Bégarie (Institutul de Strategie Comparată, Paris, Franța)

Prof. dr. John L. Clarke (Centrul European pentru Studii de Securitate "George C. Marshall")

Prof. univ. dr. ing. Adrian Gheorghe (Old Dominion University, Norfolk, Virginia, SUA)

Dr. Josef Procházka (Institute for Strategic Studies, Defence University, Brno, Cehia)

C.S. I dr. Gheorghe Văduva

Prof. univ. dr. Ion Emil

Colegiul de redacție:

Redactor șef: C.S. Vasile Popa

Secretar de redacție: Corina Vladu

Redactor: George Răduică

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Mihai Velea

C.S. I dr. Grigore Alexandrescu

Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor, respectând prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 referitoare la buna conduită în cercetarea științifică.

ISSN 1842-810X

CUPRINS

ACTUALITATEA POLITICO-MILITARĂ

Zona Mării Negre – spațiu de securitate european și euro-atlantic Dr. Mircea MUREȘAN.....	7
---	---

GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII PE TRAIECTORIA VIITORULUI

Aspecte privind securitatea în zona Asia-Pacific Dr. Leonida MOISE.....	14
Poziționare, interese și opțiuni strategice ale Chinei în secolul XXI Marina MUSCAN.....	18
Noua ordine mondială. O perspectivă asiatică Vijay OBEROI.....	28
Geopolitica României în zonele de conflict din Afganistan și Irak Dr. Gheorghe VLĂȘCEANU, Dr. Liviu Bogdan VLAD.....	30
Sancțiunile economice - mijloace de descurajare a utilizării forței Petre-Ciprian CONSTANTINESCU.....	36

NATO ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ: POLITICI, STRATEGII, ACȚIUNI

Politica externă a Uniunii Europene Dr. Dorel BUȘE.....	44
Strategia de securitate a Republicii Slovace și Strategia Europeană de Securitate Elemir NECEJ.....	50
Experiențe ungare în activități de sprijin al păcii Tibor KOVÁCS, István TALIÁN.....	58

SECURITATE ȘI STRATEGIE MILITARĂ

Provocări pentru relațiile transatlantice în domeniul securității naționale Dr. Jarosław GRYZ.....	62
--	----

SOCIETATE INFORMAȚIONALĂ. PACE ȘI RĂZBOI

Războiul cognitiv? Dr. Gheorghe VĂDUVA.....	70
---	----

ANALIZE, SINTEZE, EVALUĂRI

O nouă strategie pentru Irak și continuarea războiului împotriva terorismului Dr. Constantin-Gheorghe BALABAN	74
---	----

EVENIMENT STRATEGIC***Strategia de securitate națională și legile siguranței naționale - repere pentru o Românie europeană și euro-atlantică***

Vasile POPA 81

TERORISM. RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI***Terorismul – o amenințare asimetrică?***

Anton DENGGE.....85

Terorismul ca formă a acțiunilor asimetrice. Strategia asimetrică dintre două entități (statul și organizațiile teroriste)

Dr. Grigore ALEXANDRESCU, Dr. Gheorghe VĂDUVA.....89

NOTE DE LECTURĂ***Premiile naționale ale revistei Gândirea Militară Românească pentru anul 2006, ediția a IX-a – 9 mai 2007*** .....93***AGENDA CSSAS******Activități ale CSSAS aprilie-iunie 2007***

Irina CUCU.....95

În atenția autorilor.....97

CONTENTS

THE POLITICAL-MILITARY PRESENT

Black Sea Region - European and Euro-Atlantic Security Space - Mircea MUREȘAN, PhD/p.7

GEOPOLITICS AND GEOSTRATEGIES ON THE FUTURE'S TRAJECTORY

Aspects on security in the Asia-Pacific area - Leonida MOISE, PhD/p.14

Position, interests and strategic options for China in the XXIst century - Marina MUSCAN/p.18

Emerging world order. An Asian perspective - Vijay OBEROI/p.28

Romania's geopolitics in the conflict areas from Afghanistan and Iraq - Gheorghe VLĂȘCEANU, PhD, Liviu Bogdan VLAD, PhD/p.30

Economic sanctions - means of discouraging the use of force - Petre-Ciprian CONSTANTINESCU/ p.36

NATO AND EU: POLITICS, STRATEGIES, AND ACTIONS

The Foreign Policy of the European Union - DOREL BUȘE, PhD/p.44

The Security Strategy of the Slovak Republic and the European Security Strategy - Elemir NECEJ/ p.50

Hungarian experiences in peace support activities - Tibor KOVÁCS, István TALIÁN/p.58

SECURITY AND MILITARY STRATEGY

Challenges for transatlantic relations in the national security arena - Jarosław GRYZ, PhD/p.62

INFORMATIONAL SOCIETY. PEACE AND WAR

Cognitive war? - Gheorghe VĂDUVA, PhD/p.70

ANALYSIS. SYNTHESIS. EVALUATIONS

A new strategy for Iraq and the continuation of the war against terrorism - Constantin-Gheorghe BALABAN, PhD/p.74

STRATEGIC EVENT

National Security Strategy and the National Security Laws - landmarks for a European and Euro-Atlantic Romania - Vasile POPA/p.81

TERRORISM. WAR ON TERRORISM

Terrorism - an asymmetric threat? - Anton DENGĂ/p.85

Terrorism as a form of asymmetric activities. Strategic asymmetry between two entities (state and terrorist organizations) - Grigore ALEXANDRESCU, PhD, Gheorghe VĂDUVA, PhD/p.89

REVIEWS

The 2006 National awards of the Gândirea Militară Românească Journal - the 9th edition, May, 9th, 2007/p.93

CDSSS' AGENDA

The activities of the Centre for Defence and Security Strategic Studies, April-June 2007 - Irina CUCU/p.95

Instructions for authors/p.97

ZONA MĂRII NEGRE – SPAȚIU DE SECURITATE EUROPEAN ȘI EURO-ATLANTIC

Dr. Mircea MUREȘAN

Realizarea, de la 1 ianuarie 2007, a graniței comune a NATO și UE la Marea Neagră reprezintă trecerea la o nouă dimensiune a acestei regiuni în sfera securității. Chiar dacă riscurile, pericolele și amenințările din mediul regional de securitate se mențin, Bazinul Mării Negre întrunește o gamă largă de oportunități în dezvoltarea procesului de creare a unui spațiu al păcii, securității și prosperității. Prin creșterea cooperării militare regionale, iar de curând prin demersul UE de sporire a cooperării între țările riverane Mării Negre, la care România, ca membru al ambelor organizații, își aduce o contribuție mult mai activă, regiunea extinsă a Mării Negre se va transforma într-un pilon de stabilitate, securitate și dezvoltare durabilă, o zonă de confluență pe componentele economică, politică și militară, de iradiere a securității în spațiile Orientului Mijlociu și Asiei Centrale, de gestionare mai bună a riscurilor provocate de conflictele înghețate din regiune, republicile secesioniste, traficul ilegal de droguri, persoane și armamente, corupție, migrația clandestină și crima organizată transfrontalieră, de sporire a dialogului și încrederii și reducere a tensiunilor.

1. Importanța geostrategică a regiunii Mării Negre

În pofida valului de riscuri și amenințări care vizează Europa, aceasta se prefigurează, la orizontul viitorului apropiat și mediu, ca un spațiu de liniște și prosperitate, construit pe existența unui climat de stabilitate și securitate, la care Bazinul Mării Negre, zonă de interfață cu Asia Centrală (și de aici cu întreaga Asie, spre care se îndreaptă previziunile de expansiune economică ale secolului actual) și cu Orientul Mijlociu, își va aduce, estimăm, o serioasă contribuție.

La noile frontiere ale Europei lărgite, Marea Neagră își justifică tot mai mult definiția dată în trecut de cunoscutul istoric român Gheorghe Brătianu, ca „spațiu de securitate european și al

României“, iar în zilele noastre, de președintele SUA, George W. Bush, când vorbește de istmul ponto-baltic ca „frontieră de securitate euro-atlantică în Europa”.

Sunt din ce în ce mai vizibile, în prezent, în abordările specialiștilor, valențele geostrategice și economice ale Bazinului Mării Negre, calitatea acestuia de poartă de intrare euro-atlantică în Caucaz, Asia Centrală și inima fostului imperiu sovietic.

După Gregory Connor¹, directorul Centrului pentru Cooperare Transfrontalieră de la EastWest Institute Bruxelles, provocările identificate cărora regiunea Mării Negre trebuie să le facă față sunt:

- naționalismul și conflictele;
- securitatea;
- managementul resurselor naturale;
- disparitățile economice;
- problemele tineretului, inclusiv șomajul și radicalizarea;
- dezvoltarea societății civile și a media;
- problemele de frontieră, republicile secesioniste și relațiile interstatale;
- traficul ilicit, crima și corupția.

În opinia noastră, dacă realizăm o analiză aprofundată, putem conchide că proliferarea amenințărilor asimetrice, provenind dinspre actori nonstatali, în arealul pontic și necesitatea gestionării regionale și globale a crizelor și conflictelor conferă spațiului analizat, devenit o regiune de interes major pentru securitatea mondială, virtuți notabile, un ascendent geopolitic și geostrategic unic.

Securitatea statelor zonei Mării Negre depinde, în primul rând, de caracteristicile acestei regiuni, care sunt extrem de importante:

- aflată la frontiera de est a NATO și UE, are o importanță esențială în relația celor două organizații cu vecinătatea apropiată;
- apropierea de falia islamică și de cea caucaziană îi sporește importanța geostrategică, de zonă de confluență intercivilizațională dintre Occident, Orient, Asia Centrală și Islam;

- nivelul de integrare regională este bun, accentuându-se sentimentul de apartenență la această zonă, unit cu dezvoltarea instituțiilor multilaterale;

- deși în regiune prevalează cooperarea și integrarea, există, totuși, unele conflicte latente sau deschise (Transnistria, Abhazia, Nagorno-Karabagh);

- se remarcă, de asemenea, o creștere a integrării în plan militar regional;

- prezența militară străină din regiune menține pericolul unor conflicte, potențialul beligen;

- existența unor democrații fragile în regiune, a unor state cu administrații slabe, multă sărăcie, corupție și crimă organizată poate periclita stabilitatea și securitatea națională și a spațiului;

- persistența unor crize interne în unele state din zonă sporește amenințarea la adresa securității;

- este o zonă căutată de narco-traficanți și de crima organizată, de teroriști;

- se remarcă existența unei asimetrii economice între statele regiunii, datorate evoluției paralele, timp de decenii, în spațiul de influență și conviețuire fost comunist și cel occidental (Turcia), care a menținut și adâncit diferențele economice și sociale;

- diferențele subregionale în materie de securitate sunt însoțite de diferențe în politicile aplicate de state;

- se observă încă destule aspecte de instabilitate politică, economică și socială în rândul statelor foste sovietice din regiune;

- regiunea include un larg coridor de transport al resurselor energetice dinspre Est spre Vestul continentului;

- zona Mării Negre este, în același timp, un teritoriu cu destule resurse energetice necercetate și neexplorate suficient;

- prin diferențierile economice, politice și civilizatorice dintre lumea arabo-islamică și cea nonarabă, regiunea este un teritoriu măcinat de contradicții și mentalități contradictorii, dar și de ofensiva de tip terorist a fundamentalismului islamic contra civilizației occidentale;

- regiunea se înscrie în miezul spațiului baltic-pontic-adriatic, o întindere teritorială de aproape două milioane kilometri pătrați, în care, în ultimele 7-8 decenii, s-au desfășurat cele mai multe conflicte armate, soldate cu crearea și distrugerea de state naționale, modificări de frontiere, deportări de populații²;

- Zona Mării Negre este încă tensionată de mișcări naționaliste, dispute etnice și teritoriale,

de problemele minorităților naționale, toate urmări ale rivalităților create de fosta putere sovietică, prin regrupări populaționale și teritoriale artificiale, implantări și transplantări, contopiri, enclavizări etc.;

- politico-militar, zona este controlată în sud și vest de NATO, iar în nord și est de CSI;

- Caucazul, spațiu asimilat Bazinului Mării Negre, este obiectul luptei pentru sfere de influență dintre Rusia, Turcia și Iran, pentru obținerea coridorului principal de transport al țițeiului, și, totodată, regiunea unde se evidențiază foarte multe situații conflictuale sau de tensiune etnic-religioasă;

- Zona Mării Negre este marcată de războiul geoeconomic al țițeiului de la Marea Caspică, dintre ruși și americani, de rivalitatea politică și economică a tuturor centrelor de putere;

- de remarcat și eforturile de cooperare economică ale fostelor state sovietice, reunite în Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică - GUAM (Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și R. Moldova), ce dau zonei o orientare regională diferită de cea a Rusiei;

- existența celor două „găuri negre“ care sunt Transnistria și Abhazia induce în zonă tensiuni și probleme de securitate și stabilitate națională și regională ce se cer soluționate prin înlăturarea regimurilor separatiste și a dezmembrării teritoriale a Moldovei și Georgiei;

- Marea Neagră este apreciată de geostrategi³ ca „placă turnantă“ a relațiilor geoeconomice internaționale, statele și popoarele de pe litoralul ei fiind puternic influențate de această zonă de legătură între Europa și Asia;

- aceiași autori⁴ relevă extinderea valorii geostrategice a acestui spațiu de la cea zonală/regională la cea continentală/intercontinentală, cu interfețe geopolitice majore, și faptul că zona joacă rolul unei „artere vitale“, de ea legându-și existența un mare număr de state slab dezvoltate și prin ea intensificându-se relațiile Est - Vest și Nord - Sud ale Europei, la ea conectându-se importante spații intercontinentale;

- peste toate cele sintetizate până acum, situăm constatarea că Marea Neagră este o zonă de falie între civilizații, religii și mentalități și un posibil liant strategic între state riverane.

În mod semnificativ, la Summit-ul NATO din 2004 de la Istanbul, se sublinia: „Evidențiem importanța regiunii Mării Negre pentru securitatea euro-atlantică. Țările riverane, aliații și partenerii

cooperează pentru întărirea securității și stabilității în zonă. Alianța este pregătită să identifice noi mijloace pentru a completa aceste eforturi, având la bază formele de cooperare regională existente în prezent⁶⁵.

2. Zona Mării Negre, în sfera de interes a actorilor internaționali și regionali

În condițiile unei NATO extinse și unei UE cu granițele sud-estice pe Prut și Marea Neagră, mediul de securitate al regiunii Mării Negre se reconfigurează. Are loc o reșezare a centrelor de putere pe suportul unor parteneriate strategice și al bătăliei pentru resurse. Confruntările dintre marile puteri, centrele de putere și factorii exteriori interesați de zonă cedează treptat locul unor colaborări în care sunt implicate Federația Rusă, UE, SUA și China.

NATO vrea să aibă controlul strategic al situației din spațiul ponto-caucaziano-caspic, să realizeze prevenirea amenințărilor asimetrice și a conflictelor majore și protejarea intereselor euro-atlantice și europene. UE este interesată de extinderea în continuare în zona Caucazului, de accesul amplu la resursele energetice caspice și folosirea coridorului energetic în relațiile cu China și Asia de Sud-Est.

Continuarea stabilizării imediate în zona pontică, angajarea în relații active cu actorii regionali și globali existenți sau emergenți sunt, pentru UE, ca și pentru NATO, acțiuni foarte importante, având în vedere statutul remarcabil al regiunii. Doar astfel, Uniunea va contribui la înlăturarea discrepanțelor economice, realizarea coeziunii regionale spre a ajuta zonele riverane cele mai sărace să se dezvolte, a întări securitatea frontierelor și a îmbunătăți condițiile mediului înconjurător⁶⁶, a fi un actor eficace în această parte de lume a globalizării. Lucrul acesta

este necesar și posibil, dacă se are în vedere potențialul demografic amplu al zonei.

Câștigarea de către regiunea Mării Negre a unei noi importanțe strategice o plasează în postura de spațiu regional râvnit atât de Occident, cât și de Federația Rusă, care dovedește în ceea ce întreprinde că Bazinul Mării Negre și al Mării de Azov se află în zona rusă de interes strategic. Epoca Putin este ferm centrată, cum apreciază și analistul american F. Stephen Larrabee, pe valorificarea oportunităților spațiului est-european, „în reîntărirea emergenței sale ca actor regional și internațional important“ pe baza „folosirii instrumentelor economice – în special a exporturilor energetice ale Rusiei – pentru a extinde puterea Moscovei“⁶⁷ și influența sa în Estul Europei și la periferia acesteia.

În zonă, Ucraina și Turcia caută să se afirme ca lideri regionali, ultima dintre ele fiind avanpostul NATO în sud-estul continentului. România are, totodată, ca țară membră a Alianței, dar și a UE, prin demersurile proprii, un aport semnificativ la securizarea Bazinului Mării Negre și democratizarea statelor riverane.

În dosarul Mării Negre contează, apoi, Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și R. Moldova (statele GUAM), care sunt doritoare de a o transforma într-un „bazin al democrației“. Drumul acestora spre Europa – realizare care le-ar asigura un traseu de prosperitate

și securitate real – este însă un deziderat greu de transpus în practică, în condițiile unor stări conflictuale abil întreținute în zonă, ale prezenței militare ruse la Tiraspol. Condiția riverană și de foste state create artificial, iar apoi desprinse din marele imperiu de la răsărit le-a marcat profund orientările strategice și viziunile politice, unindu-le în acțiunea internă și internațională de combatere

Populația țărilor de la Marea Neagră

Țara	Populația
Bulgaria	7.450.349
România	22.329.977
R. Moldova	4.455.421
Ucraina	47.425.336
Federația Rusă	143.420.309
Georgia	4.677.401
Azerbaidjan	7.911.974
Armenia	2.982.904
Turcia	69.660.559
Total	310.314.230

Sursa: Raportul SAR (5 iunie 2006): Black Sea Dilemmas.

a riscurilor și amenințărilor la adresa securității, în strategia dezvoltării durabile și progresului social, pe fondul stabilității politice și păcii sociale.

3. UE și cooperarea regională pentru întărirea securității statelor riverane Mării Negre

Cooperarea națională și regională și securitatea Bazinului Mării Negre au foarte multe de câștigat din situarea acesteia în „epicentrul eforturilor occidentale de a-și proiecta interesele spre Caucaz și Orientul Mijlociu”⁴⁸.

Cooperarea și securitatea bazinului acaparează preocupările diplomației regionale. Comunitatea statelor riverane, inclusiv România, face, azi, demersuri ample de transformare a Mării Negre într-o mare internațională, inclusă în proiectele de anvergură ale UE și cele strategice ale NATO⁹. Preocuparea este justificată, câtă vreme, prin aderarea noastră și a Bulgariei la UE, s-a creat un spațiu maritim european comun, alături de o dimensiune fluvială transcontinentală generată de existența naturală a fluviului Dunărea și a unor construcții de căi navigabile de anvergură, cum sunt Canalul Rin-Main-Dunăre și Canalul Dunăre-Marea Neagră.

Faptul că, și în zona Mării Negre, este necesară o largă cooperare regională pentru asigurarea securității decurge din multiplele interdependențe de securitate ce se nasc în mediul regional pontic. Cooperarea securitară trebuie să se axeze, aici, în primul rând, pe prevenire, pe controlul și acțiunea antiteroristă, pe măsuri combinate, complexe – militare, politice, economice - de îmbunătățire a condițiilor de viață și a egalității șanselor. Responsabilitatea statelor de la Marea Neagră se regăsește materializată în securitatea cooperativă, ca soluție și modalitate eficientă de consolidare a stabilității și securității regionale, de statuire și perfecționare a unor relații de cooperare activă între vecini.

În zona Mării Negre întâlnim, ca structuri moderne de promovare a securității, stabilității și păcii, parteneriatele NATO și SUA cu Ucraina și Federația Rusă, care sunt, totodată, elemente de dinamizare a proceselor de globalizare și democratizare, de acțiune preventivă împotriva amenințărilor și provocărilor actuale.

Analiza aprofundată ia în calcul însă și unele antagonisme strategice, ce marchează cadrul

regional, în contextul ajungerii NATO la Marea Neagră. O Alianță puternică, transformată, este percepută de Rusia ca o amenințare, deși între cei doi actori există un parteneriat strategic de cooperare. Mai mult chiar, noua doctrină militară a Federației Ruse pune Alianța Nord-Atlantică și Occidentul pe primul loc între amenințările actuale la adresa securității Rusiei. Pe de altă parte, hotărârea SUA de a plasa, în locații din Polonia și Cehia, elemente ale sistemului antirachetă, spre a contracara eventuale atacuri nucleare din partea Iranului și a Coreei de Nord, după cum declară responsabili ai Administrației Bush, este văzută de conducerea armatei ruse ca o expansiune în fostul spațiu sovietic, iar de președintele Putin, ca având drept țintă reală arsenalul militar al Federației Ruse.

Din rațiuni militare strategice, geopolitice și geoeconomice evidente, Rusia își dezvoltă pe mai departe complexul militar industrial și își întărește cooperarea militară cu China, Iranul și alți actori regionali și globali importanți. Niciodată Kremlinul nu va accepta o inferioritate militară declarată a Rusiei față de SUA și Alianță, cu atât mai puțin un control exclusiv asupra Mării Negre și Gurilor Dunării.

Pe de altă parte, cooperarea și securitatea zonei Mării Negre pot fi influențate, într-o măsură mai mare sau mai mică, de conflictele medio-ambientale, care afectează securitatea indivizilor și statelor, sporind vulnerabilitatea acestora și cauzând tensiuni politice. Cazul Bâstroe este un astfel de exemplu, în relațiile dintre România și Ucraina. La acesta se adaugă problema Insulei Șerpilor, unde ucrainenii și-au planificat deja să construiască o așezare modernă, pentru a o declara teritoriu locuibil și a-și extinde corespunzător apele teritoriale.

Factorii propice cooperării sunt, în opinia noastră:

- însemnătatea sporită pe care a căpătat-o Bazinul Mării Negre în noua politică a resurselor energetice;
- extinderea frontierelor UE și NATO până la Marea Neagră;
- politica regională de cooperare, care asigură o concertare a eforturilor tuturor statelor riverane pentru întărirea securității și stabilității în zonă;
- lărga interdependență, ce se evidențiază prin creșterea schimburilor militare, economice, politice, culturale, științifice etc. dintre țările bazinului;
- existența unei viziuni regionale asupra dez-

voltării cooperării în domeniu, prin amplificarea securității cooperative;

- noile structuri de cooperare regională create în ultimii ani, care au un aport semnificativ la adâncirea procesului de cooperare interțări;

- consolidarea unui climat de încredere în regiune, prin dialog bilateral și multilateral, prin sporirea numărului de reuniuni și consultări asupra problemelor securității și dezvoltării, păcii și stabilității;

- strategiile eficiente adoptate de statele regiunii pentru apărarea securității, a suveranității și integrității teritoriale, combaterea crimei organizate transnaționale și a terorismului;

- demersurile conjugate întreprinse de statele bazinului pentru prevenirea conflictelor;

- accentul aparte pus pe securitatea economică, ce conferă, la rândul ei, securitate socială și justiție socială și care presupune, în primul rând, cooperare economică.

În noul context creat de războiul contra terorismului, cooperarea în Bazinul Mării Negre are în vedere mai ales lupta cu radicalismul islamic, care nu-și uită scopul stabilit încă din anii '90, de creare a unui stat islamic unic între Marea Caspică și Marea Neagră¹⁰. La acțiunile lor teroriste, wahhabiții atrag diverse grupuri etnice caucaziene. După 2001, avem de-a face cu presiunile Occidentului asupra lumii musulmane, dar și cu măsurile complexe luate de Federația Rusă, ce au dus la desființarea celor mai multe din comunitățile wahhabite jamaat, dar nu au putut bloca integral activitatea radicalilor islamiști, alimentați de conflictul cecen, de situația socio-economică precară a regiunii și de înăsprirea radicalismului religios, care generează și întreține o continuă instabilitate în partea de sud a Rusiei și la fruntariile de nord-est și est ale Mării Negre.

Cooperarea din bazinul pontic presupune, pe acest fond, noi paradigme și prolegomene strategice. Se impune, astfel, ideea alianțelor ad-hoc, extrem de eficiente, alături de alianțele tradiționale puternice, în lupta cu terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă. Aceasta este cu atât mai necesară cu cât, așa cum previzionăm ca dezvoltare într-una din lucrările noastre anterioare, odată cu extinderea NATO și UE, vor apărea, probabil, noi forme ale terorismului global identitar, mai ales în zonele de falie sau la frontierele extinse ale Alianței și continentului european.

Diferențele ideologice nu mai constituie un

impediment în eforturile de stabilizare regională, câtă vreme niciun actor – fie el statal sau nonstatal – nu mai poate controla de unul singur procesele complexe care au loc în zonă. Dinamicile diverse și numeroase din spațiul Mării Negre și spațiile adiacente – al Mării Mediterane și Orientului Mijlociu Extins - sau Asia Centrală, ce nu pot fi conduse, nici predicționate, implică soluții și acțiuni inedite, generabile doar prin cooperare și consultare reciprocă. Alăturarea Bazinului Mării Negre de foaierul perturbator al spațiului eurasiatic aduce în prim plan toată gama de probleme ale multietnicității, multiregionalității și multitribalității¹¹, vizibile din Irak până în Iran, Afganistan și fostele state sovietice, căreia cooperarea internațională îi poate găsi soluții rezonabile și viabile.

Este extrem de semnificativ avântul pe care îl înregistrează inițiativele de cooperare regională între statele riverane, precum și cu cele din zona extinsă a Mării Negre (BSEC, Euroregiunea Marea Neagră, Conferința Regiunilor Maritime Riverane din Europa, GUAM). Totul indică faptul că actorii locali sunt din ce în ce mai conștienți că, pentru a asigura dezvoltarea durabilă și stabilitatea acestei zone, este necesară îmbunătățirea formelor de cooperare regională.

Pentru țara noastră, dezvoltarea relațiilor de bună vecinătate și a cooperării regionale în spațiul sud-est european și al Mării Negre¹² se traduce în:

- promovarea relațiilor de bună vecinătate și cooperarea cu țările Europei de Sud-Est în realizarea Pactului de stabilitate pentru asigurarea păcii, consolidarea democrației, respectarea drepturilor omului și prosperitatea economică;

- protejarea intereselor României și ale UE în spațiul sud-est european și rezolvarea de o manieră coerentă și ofensivă a problemelor cu Ucraina în baza normelor de drept internațional public;

- promovarea relațiilor cu Republica Moldova în baza unei orientări proactive ce vizează, pe de o parte, respectarea drepturilor omului, consolidarea cadrului democratic și al reformelor economice, iar pe de altă parte, susținerea culturii române;

- cooperarea în cadrul Procesului de cooperare în Europa de Sud-Est (SEEC) pentru promovarea procesului de stabilizare și asociere inițiat de UE pentru statele din Balcanii Occidentali și stabilirea unei legături structurale între UE și SEEC;

- valorificarea mecanismelor și resurselor Centrelor SECI pentru combaterea crimei organizate,

în vederea promovării unei politici coerente de combatere a riscurilor neconvenționale la adresa securității în regiune;

- folosirea infrastructurii, a instalațiilor existente și a specialiștilor români, ca avantaj în creșterea implicării României în politica de securitate energetică regională: transport, depozitare, procesare și comercializarea energiei electrice, petrolului și gazelor;

- întărirea colaborării în cadrul Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre (OCEMN) pentru derularea și aplicarea efectivă a proiectelor deja agreate (energie, sistem financiar-bancar, transport, turism), în scopul racordării mai eficiente a activităților acesteia la prioritățile economiei naționale și interesele cercurilor oamenilor de afaceri români.

Este de menționat, la acest ultim punct, faptul că, la reuniunea ministerială de la Belgrad a OCEMN, din luna aprilie a.c., miniștrii de externe român și rus au convenit asupra înscrinerii relațiilor bilaterale ale celor două țări riverane, „sub semnul pragmatismului”, încurajându-se consolidarea și dezvoltarea relațiilor economice bilaterale, a schimburilor directe cu districte ale Federației Ruse, ca și deschiderea unui centru cultural românesc la Moscova și a unui centru cultural rus la București.

De altfel, adăugându-se eforturilor românești mai vechi de centrare a atenției comunității internaționale asupra importanței deosebite a spațiului Mării Negre, un raport al Comisiei Europene prezenta, la începutul lunii aprilie 2007, intenția Uniunii de a demara un plan comunitar pentru o strategie de sporire a cooperării între țările riverane Mării Negre - Rusia, Georgia, Turcia și Ucraina -, prin cooptarea acestora la proiecte comune cu UE. Regiunea era prezentată în documentul menționat ca o piață în curs de extindere, cu un mare potențial de dezvoltare, și un punct important pentru proiecte energetice și de transport. Același Raport menționa faptul că pentru aceste proiecte nu vor fi acordate subvenții financiare, dar vor fi finanțate inițiativele regionale.

La intervențiile României și Bulgariei, Comisia Europeană a comunicat că proiectele comune pentru securizarea frontierei, transporturi și energie pot contribui la dezvoltarea economică, la sporirea încrederii și reducerea tensiunilor. Comisarul UE pentru relații externe era, cu acest prilej, foarte încrezător că, prin cooperarea în zona Mării Negre,

se va contribui la crearea unui climat mai bun și la rezolvarea conflictelor latente.

4. Scurte concluzii

Ultimele evoluții din spațiul european confirmă faptul că a venit vremea revigorării acțiunilor de cooperare și a îndreptării atenției spre regiunea Mării Negre, zonă care prezintă o importanță specială, din cauza situației sale pe itinerarele de transport al petrolului și gazului spre Europa și în apropierea zonelor instabile din Orientul Mijlociu și Caucaz. Prin aceste acțiuni, UE și NATO contribuie la accelerarea integrării statelor din zona Balcanilor de Vest, a spațiului sud-est european, și nu numai, în structurile europene și euro-atlantice, eficientizarea strategiilor de prevenire și luptă împotriva noilor riscuri, pericole și amenințări la adresa regiunii.

În complementaritate cu Politica Europeană de Vecinătate, noua propunere a UE pentru intensificarea relațiilor cu statele riverane Mării Negre dă o mai solidă consistență conexiunilor economice și politice stabilite pe plan european și euro-atlantic în cadrul regiunii, focalizând interesul comunității internaționale pe o zonă vitală a continentului și globului și pune bazele unei strategii mai active, mai cuprinzătoare, unitare și coerente față de regiunea Mării Negre, care să garanteze cooperarea internațională în regiune, acțiunea integrată, realizarea unor capacități regionale de gestionare a crizelor regiunii, stabilitatea și securitatea regională și mondială. Este evident că, pe măsură ce actorii internaționali, zonali, regionali și globali vor conștientiza importanța reală a zonei Mării Negre, valoarea strategică a acesteia va continua să crească.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ Vezi Promovarea în UE a regiunii Mării Negre - șansa afirmării României, în www.euractiv.ro.

² Vasile MARIN, Modalități de agregare a actorilor geopolitici în lumea contemporană, *Geopolitica*, Anul II, nr.9-10, p.41.

³ C. ONIȘOR și M. Vasile OZUNU, Poziția geo-strategică a României la Marea Neagră, în *Geopolitica*, Anul II, nr. 6, p. 38.

⁴ *Ibidem*, p. 40.

⁵ Istanbul Summit Communique, pct.41.

⁶ A se vedea sublinierile făcute de Jose Manuel Barroso, în Europe must open up to the globalised

world, din International Herald Tribune, www.jang.com.pk

⁷ F. Stephen LARRABEE, Danger of Opportunity in Eastern Europe, Foreign Affairs, november/december 2006, p.127.

⁸ Costin IONESCU, Marea Neagră – un pivot geopolitic în dispută?, Geopolitica, Anul IV, nr. 1(5)/2005, www.geopolitica.ro/revista/5/rev_5_005.pdf

⁹ Declarația de presă dată la întâlnirea fostului ministru al afacerilor externe al României, Mihai-Răzvan Ungureanu, cu secretarul general al OCEMN, Tedo Japaridze, MAE, București, www.mae.ro/index.php?unde=doc&id.

¹⁰ Alexei MALAȘENKO, Factorul islamic în Rusia, New Europe Review, www.neweuropereview.com/Romanian/Romanian-Malashenko.cfm

¹¹ Multietnicitatea, multiregionalitatea și multitribalitatea sunt invocate și de Hosham DAWOD, în dezbaterea organizată de IFRI, sub titlul „Iran, Irak, EtaTS-Unis: vers un nouvel axe regional au Moyen-Orient?”, în Policy Paper nr. 14, p. 20, mars 2005, www.ofri.org/files/policy-briefs/PP-14-Irak.pdf

¹² Vezi pentru aceasta ue.mae.ro

Generalul prof. univ. dr. Mircea MUREȘAN (muresan@unap.ro) este comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare „Carol I”. În lucrări de valoare științifică recunoscută, ca „Strategia de parteneriat, parteneriatul strategic”(2005) sau „Războiul viitorului, viitorul războiului”(2004), ori în articole publicate în revista „Impact strategic” și nu numai, în comunicări la prestigioase reuniuni științifice în domeniul securității și apărării, autorul a abordat inclusiv problematica spațiului complex al Mării Negre, insistând asupra necesității adâncirii cooperării regionale a statelor riverane, a implicării mai active a organizațiilor internaționale în securitatea și stabilitatea zonei.

ASPECTE PRIVIND SECURITATEA ÎN ZONA ASIA-PACIFIC

Dr. Leonida MOISE

Abordarea domeniului securității internaționale presupune analiza tuturor aspectelor ce se manifestă pe această linie în diferite centre de putere regionale. Din această perspectivă, relevarea principalelor tendințe referitoare la evoluția securității în zona Asia-Pacific reprezintă un demers științific oportun și util pentru înțelegerea conexiunilor dintre factorii naționali și internaționali ai securității.

Regiunea Asia-Pacific reprezintă o zonă deosebit de importantă și complexă, atât din punct de vedere economic, cât și al securității, cu implicații pe termen mediu și lung nu numai asupra spațiului asiatic, ci și asupra mediului internațional. Revirimentul economic început în Japonia ocupă cel de-al Doilea Război Mondial, dezvoltat ulterior și în alte patru țări mai mici – Hong-Kong, Taiwan, Coreea de Sud, Singapore - definite prin sintagma „*tigrii asiatici*”, a cuprins, practic, la ora actuală, întreaga Asie, avântul tehnologic și industrial iradiind către toate punctele cardinale ale Orientului Îndepărtat. O analiză sumară a dezvoltării economiei mondiale relevă aspecte interesante privind evoluțiile economice ale principalelor state industrializate, care, analizate în actualul context internațional, oferă concluzii deosebit de sugestive pentru a înțelege tendințele ce se manifestă în acest domeniu. Dinamismul fără precedent al dezvoltării economice a țărilor asiatice este ilustrat și prin diminuarea perioadei de timp necesare realizării unor obiective economico-sociale. Astfel, în timp ce Angliei i-au trebuit mai bine de 50 de ani, iar SUA ceva mai puțin de 50 de ani pentru dezvoltarea producției pe cap de locuitor, Japonia a obținut acest obiectiv în 33 de ani, Indonezia în 17 ani, Coreea de Sud în 11 și China în 10 ani¹. Se prefigurează că, în următorii ani, în pofida unor crize și perturbări pasagere, cum s-a întâmplat în 1997, țările asiatice vor înregistra cele mai înalte ritmuri de dezvoltare din lume, ajungând să realizeze 40% din produsul economic

mondial². Fără îndoială, explozia economică asiatică este în centrul atenției cercetătorilor, dar și a oamenilor politici, realitățile din această regiune sunt privite cu mult interes și se caută răspunsuri la diferitele probleme pe care le generează. Una din explicațiile de bază referitoare la acest fenomen o reprezintă modul de organizare și funcționare a diferitelor societăți asiatice. Aproape toți asiaticii implicați în acest proces susțin superioritatea culturii lor față de cea occidentală, scoțând în evidență identitatea culturală a fiecărei țări asiatice în parte și elementele comune care le disting de alte culturi. Un diplomat occidental nota că „*o renaștere culturală se întinde de-a lungul Asiei*”³.

Restaurația Meiji a avut un rol esențial în orientarea Japoniei după modelul occidental. Tehnicile, practicile și instituțiile europene au fost adaptate la specificul societății japoneze, păstrându-se elementele tradiționale ale culturii autohtone. După cel de-al Doilea Război Mondial, când Japonia era distrusă material și moral, japonezii au manifestat o disponibilitate extraordinară față de tot ce însemna America, propunându-și refacerea țării lor printr-o muncă tenace și responsabilă care a impresionat în câteva decenii întreaga lume⁴. Elementul național a prevalat și în China. Eșecul comunismului în a genera dezvoltarea economică a determinat autoritățile de la Beijing să găsească soluții alternative pentru revigorarea economică a țării lor. În acest fel, s-a ajuns la un autoritarism politic combinat cu economia de piață și cu raportarea la naționalismul chinez, ca o principală sursă de legitimare. La începutul anilor '90 s-a constatat în China o reîntoarcere la ceea ce este autentic chinezesc, la valorile tradiționale chineze, situație ce a generat o participare conștientă a tuturor chinezilor, inclusiv a celor din afara granițelor la afirmarea țării lor⁵. Astfel, chinezii din Hong-Kong, Taiwan și Singapore au contribuit cu sume substanțiale la dezvoltarea economică a Chinei, iar mediul de afaceri din Filipine, Indonezia, Thailanda este controlat în

proporții semnificative de comunitatea chineză din aceste țări. De asemenea, chinezii din Malaezia, deși reprezintă doar o treime din populația țării, domină categoric economia acesteia⁶. Un lider din Hong-Kong menționa, referitor la motivele care îi leagă pe chinezi: „Noi, chinezii, simțim naționalist, ceea ce n-am mai simțit până acum. Suntem chinezi și suntem mândri de asta”⁷. Așadar unitatea spirituală a chinezilor de pretutindeni s-a dovedit a fi un factor stimulator și generator de emulație și progres. Paradoxal, confucianismul, filosofia definitorie pentru China, a fost identificat la începutul secolului ca principala cauză a subdezvoltării țării, pentru ca, la sfârșitul aceluiași secol, conducătorii chinezi să aprecieze că acesta este fundamentul pentru progresul chinez. Mai mult, guvernul chinez proclama ideea unirii chinezilor în slujba Marii Chine, considerând confucianismul ca fiind curentul principal al culturii chineze. Acest mod de a gândi este specific întregii Asii, și mulți consideră că succesul economic este datorat, în mare măsură, culturii asiatice, superioară celei occidentale. În acest sens, liderii singaporezi, în mod deosebit Lee Kuar Yew, care a devenit ulterior un militant de frunte al confucianismului, susțin că succesul asiatic se datorează mai ales ofensivei culturale, care înseamnă moderație, spre deosebire de cultura occidentală, considerată, în opinia acestora, ca fiind generatoare de egoism, neglijență, nepăsare, educație inferioară, lipsă de respect față de autorități etc., motiv pentru care aceștia chiar sugerează americanilor că SUA „trebuie să-și pună întrebări asupra presupuzițiilor sale fundamentale în legătură cu reglementările sociale și politice și, în acest proces, să învețe un lucru sau două de la societățile est-asiatice”⁸. În opinia multor asiatici, succesul regiunii lor se datorează, în primul rând, acordării priorității intereselor de grup, față de interesele individuale, și, în general, promovării virtuților asiatice, care au permis acestei zone să ajungă din urmă țările occidentale. Un oficial din Malaezia susținea că „etica muncii practică de japonezi și coreeni, constând în disciplină, loialitate și hărnicie, a servit ca un motiv de forță pentru dezvoltarea economică și socială a țărilor lor. Această etică a muncii a reieșit din filosofia potrivit căreia grupul sau țara sunt mai importante decât individul”⁹.

Din punct de vedere al securității se pot distinge o serie de trăsături specifice, care determină o analiză atentă a posibilităților implicațiilor și consecințe

în dezvoltarea economică și, deși există evidente afinități culturale, nu putem omite faptul că tocmai succesul economic și prosperitatea ascund puncte vulnerabile, legate, mai ales, de vanitățile naționale. Spre deosebire de Europa, unde există NATO și Uniunea Europeană, care reglează relațiile dintre statele europene și determină stabilitatea și securitatea zonei, în Asia nu există structuri multilaterale de cooperare care să dilueze, să absoarbă sau să restrângă eventualele conflicte generate de problemele etnice, naționale și teritoriale, persistente în regiune. SEATO (Organizația Tratatului Asiei de Sud-Est), singura organizație din regiune cu vocație spre securitate, s-a desființat, locul său fiind luat de ASEAN (Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est), care are atribuțiuni pe linia cooperării economice și politice, și mai puțin pe probleme de securitate. Alte două organizații regionale din regiune, ARF (Forumul Regional Asiatic) și APEC (Grupul de Cooperare Economică Asia-Pacific), nu se aseamănă cu sistemul de cooperare multilaterală existent în Europa. Securitatea europeană este concepută și realizată pe cooperarea nord-atlantică, în care SUA și Europa au creat mecanisme și structuri care asigură o comandă militară integrată. În Asia, nu există astfel de instituții, Tratatul de securitate dintre SUA și Japonia fiind o garanție unilaterală de securitate, și nu o reflectare a unei strategii asiatice atotcuprinzătoare. Deși majoritatea țărilor asiatice, din punct de vedere al securității, se adăpostesc sub protecția americană a echilibrului global, în realitate, multe dintre ele se pronunță pentru o politică de nealinieră, evitând legăturile politice formale cu SUA. Este foarte adevărat că modelul de securitate european s-a constituit ca o reacție la pericolul reprezentat de intențiile agresive ale Uniunii Sovietice. În Asia, nu există însă circumstanțele politice și strategice care să grupeze toate țările din această regiune într-un singur bloc, decât probabil în situația în care China ar constitui o amenințare reală pentru securitatea acestora. Și, în aceste condiții, este greu de acceptat că s-ar putea repeta scenariul din timpul Războiului Rece. După cel de-al Doilea Război Mondial, URSS era percepută ca o amenințare reală la adresa întregii Europe, pe când, la ora actuală, în Asia este puțin probabil ca o națiune asiatică, fie ea și China, să se afle în poziția de a constitui un pericol simultan pentru toți vecinii¹⁰.

De altfel, preocuparea oricărei mari puteri din regiune este mai degrabă legată nu neapărat de a-și

cucerii vecinii, ci de modul cum i-ar putea opri să se alieze împotriva sa. Simptomatic pentru poziția statelor din zonă în cazul unui conflict este situația creată în timpul crizei de la începutul anului 1996, în care obiectul crizei l-a constituit Taiwanul. Interzicerea accesului maritim și aerian într-o zonă din apropierea Taiwanului de către forțele armate chineze a determinat SUA să riposteze printr-o operație navală demonstrativă. Thailanda a declarat că intervenția Chinei era corectă, Indonezia a insistat asupra faptului că această problemă privea exclusiv China, iar Filipinele și Malaezia s-au pronunțat pentru neutralitate¹¹.

Îngrijorătoare pentru securitatea regiunii este acumularea continuă de armament de către majoritatea statelor asiatice. În conformitate cu ultimele statistici, întocmite de Institutul Internațional de Studii Strategice, Asia a devenit cel mai important importator de armament din lume, întrecând la acest capitol Europa și Orientul Mijlociu.

Insecuritatea regiunii este determinată și de numeroasele probleme teritoriale acumulate de-a lungul istoriei, care nu și-au găsit încă rezolvarea. Spre exemplu, insulele Paracel și Spratly ar putea genera interese divergente între China și o serie de state din Asia de Sud-Est, motivele disputei fiind zăcămintele de energie existente pe fundul mării și pretenția Chinei că aceste două insule din Marea Chinei de Sud aparțin spațiului de suveranitate chinez. De asemenea, Insulele Senkaku generează o dispută între Japonia și China, care se înscrie pe rivalitatea istorică dintre cele două țări privind hegemonia regională, dând acestui diferend o culoare simbolică. Instabilitatea din peninsula coreeană, ca urmare a hotărârii Coreei de Nord de a produce armament nuclear, ar putea tensiona situația din zonă, cu riscul de a provoca un război, în care Japonia și China nu ar putea rămâne indiferente. Există alte numeroase probleme de ordin teritorial aflate în stare latentă, dintre care multe privesc frontierele dintre Rusia și China, China și Vietnam, Japonia și Coreea, China și India etc. Securitatea regiunii este influențată și de cele două direcții strategice de acțiune: în Asia de Nord-Est, China, Japonia, Rusia și SUA se confruntă cu un potențial conflict în peninsula coreeană, iar în Asia de Sud-Est, interesele Chinei, Japoniei, Indiei, SUA și Indoneziei trebuie armonizate cu cele ale Vietnamului, Thailandeii, Australiei și Filipinelor. Din această perspectivă, distribuția diferită de putere în regiune face ca statele menționate mai

sus să aibă propriile percepții asupra securității zonale. China este puterea militară cea mai semnificativă din regiune, aspect concretizat deja într-o doctrină strategică prin care forțele sale navale au misiunea să întreprindă o *apărare activă în larg*, care să permită controlul în Strâmtoarea Taiwan și în Marea Chinei de Sud. Desigur că Japonia are în vedere creșterea capacității sale militare, dar, momentan, datorită prezenței militare americane, forțele sale armate nu sunt implicate în politica externă niponă¹². Lipsa unui echilibru de putere determină, în ultimă instanță, regrupări în regiune pentru a preîntâmpina o creștere a puterii și influenței chineze în zonă și pentru diminuarea prezenței americane. Astfel, Australia și Indonezia, ostile o bună perioadă de timp, au început cooperarea pentru coordonarea acțiunilor militare, în vederea adoptării unei poziții comune în probleme de securitate, înțelegere la care a aderat și Singapore. Indonezia, cu o populație majoritar musulmană, întreține relații prietenești cu Irakul, Iranul, Libia, țări aflate sub embargo american, motivând această orientare ca fiind în folosul politicii sale internaționale. Prezența militară americană în Asia-Pacific este extrem de importantă pentru securitatea zonei, dar, pe măsură ce mari puteri precum Japonia, China, India vor să se implice mai mult în această problemă, este posibil să asistăm la schimbări structurale în configurația puterii.

BIBLIOGRAFIE:

- BALABAN, C. G., **Securitatea și dreptul internațional – provocări la început de secol XXI**, Ed. CH Beck, București, 2006.
- BALABAN, Constantin Gheorghe, **Strategia Securității Naționale este elaborată definitiv?**, Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2002.
- BALABAN, Constantin Gheorghe, **Organizațiile internaționale și problematica securității statelor**, Editura U.N.Ap., 2004.
- BĂDĂLAN, Eugen, FRUNZETI, Teodor, **Forțe și tendințe în mediul de securitate european**, Editura Academiei Forțelor Terestre, Sibiu, 2003.
- BRZEZINSKI, Zbigniew, **Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice**, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.

GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII PE TRAIECTORIA VIITORULUI

- BUZAN, Barry, **Popoarele, statele și teama**, Editura Cartier, Chișinău, 2000.
- DRAGOMAN, I., MILITARU, C., PANDURU C, **Relații internaționale actuale**, Editura Intergraf, 2004.
- FRIEDMAN, Edward, *A Failed Chinese Modernity*, Daedalus, 1993.
- GUZZINI, Stefano, **Realism și relații internaționale**, Editura Institutul European, Iași, 2000.
- GRIFFITTS, Martin, **Relații internaționale**, Editura Ziua, București, 2003.
- FUKUYAMA, Francis, **Sfârșitul istoriei și ultimul om**, Editura Paideia, București, 1994.
- HOLSTI, K. J., *International Politics*, New Jersey, 1967, p. 91 și ROSENCRANCE, Richard, *International Relations: Peace or War*, New York.
- HUNTINGTON Samuel P., *Why International Primacy Matters*, în *International Security*, 1993.
- KISSINGER, Henry, **Diplomația**, Editura All, București, 2003.
- KISSINGER, Henry, **Does America need a Foreign Policy?**, Ed. Simon and Schuster UK Limited, Londra, 2002.
- MOISE, Leonida, BUȘE, Dorel, **Teoria relațiilor internaționale**, Editura Fundației „Andrei Șaguna”, Constanța, 2002.
- MOISE, Leonida, *Tendențe în evoluția teoriei relațiilor internaționale* în vol. **Geopolitică și istorie militară în perioada post război rece**, Editura A.I.S.M., București, 2003.
- ONIȘOR, Constantin, **Explorări strategice**, Editura Polirom, 2001.
- ONIȘOR, Constantin, FRUNZĂVERDE, Sorin, **Arta strategică a securității europene**, Editura A'92, Iași, 2002.
- OZUNU, Mihail Vasile, *Securitatea - concept multinațional*, Revista Fundației Colegiului Național de Apărare, Anul VIII, nr. 2, București.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ Samuel P. HUNTINGTON, *Why International Primacy Matters*, în *International Security*, 1993, p. 149.

² Kishore MAHBUBANI, „The Pacific Way”, în *Foreign Affairs* nr. 79, din ianuarie 1995, pp. 100-103.

³ Thomas KAH, *America's Role in Asia*, în *Asian Views*, 1993, p. 1.

⁴ Alex KERR, *Japan Times*, din 6 noiembrie 1994, p. 10.

⁵ Edward FRIEDMAN, *A Failed Chinese Modernity*, Daedalus, 1993, p. 5.

⁶ *The Economist*, din 27 noiembrie 1993, p. 10.

⁷ Samuel HUNTINGTON, art. cit., p. 153.

⁸ Kishore MAHBUBANI, „Asia and United State in Decline”, în *Washington Quarterly*, nr. 17, pp. 5-23.

⁹ Mahathior bin MOHAMAD, *Mare Jirerna*, Inura Bunka Jigyo, Tokio, p. 267.

¹⁰ Henry KISSINGER, *Diplomația*, Editura All, București, 2003, p. 97.

¹¹ Zbigniew BRZEZINSKI, *Marea tablă de șah. Supremăția americană și imperatiile sale geostrategice*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 176.

¹² Henry KISSINGER, op. cit., p. 99.

Colonelul (r) conf. univ. dr. Leonida MOISE este decanul Facultății de Științe Politice, Sociologie și Relații Internaționale, din cadrul Universității Hyperion, București, autor a numeroase articole și studii referitoare la Teoria relațiilor internaționale și problematica securității.

POZIȚIONARE, INTERESE ȘI OPȚIUNI STRATEGICE ALE CHINEI ÎN SECOLUL XXI

Marina MUSCAN

Statul cu evoluția cea mai impresionantă în regiunea Asia-Pacific este, neîndoiește, China. Evoluția economică din ultimii ani a Chinei a fost așa de spectaculoasă, încât a activat și a adus în prim plan toate potențialitățile geopolitice ale acesteia, care, până nu de mult, erau doar latente. Este vorba despre întindere și bogății - China fiind a treia țară ca mărime de pe glob, după Rusia și Canada, și dispunând de considerabile resurse naturale; despre populație - China fiind cea mai populată țară a lumii; despre poziția geografică - China dominând prin așezare importante căi comerciale ale Pacificului; despre puterea militară - China deținând una dintre cele mai puternice armate, în măsură să valorifice poziția sa geostrategică, să-i promoveze și să-i protejeze interesele.

China prosperă economic reprezintă, de departe, cea mai mare piață a lumii. Iar o piață de dimensiunile celei chineze reprezintă, în condițiile unei supraproducerii mondiale, un atu extrem de important. China, Japonia și India ating, împreună, 62% din Produsul Intern Brut al regiunii. La sfârșitul anului 2006, economia chineză a înregistrat o creștere de 11,3%. Cu toate că guvernul chinez a încercat să ia măsuri de diminuare a acestei creșteri economice, cum ar fi limitarea investițiilor imobiliare și reducerea exporturilor, acestea nu au avut un efect demn de luat în seamă și, ca urmare, economia chineză și-a continuat ascensiunea, astfel încât yuanul chinezesc s-a apreciat cu 1,8% la sfârșitul lui august 2006. În aprilie 2007, China a devenit al doilea stat din lume în privința rezervelor financiare deținute, care se situează la 897 miliarde de dolari americani, cu 53 miliarde mai mult decât rezervele japoneze.

Studiile de specialitate insistă îndeobște asupra unor atuuri de ordin geopolitic ale Chinei. Atuuri care nu pot fi puse în niciun fel la îndoială. Se menționează puțin sau chiar deloc un aspect

cardinal, după părerea noastră, anume viziunea, strategia care ghidează în momentul de față dezvoltarea Chinei, am spune independent de persoane, de lideri și de contexte particulare. Considerăm că această strategie este principala explicație a ascensiunii Chinei și a noii afirmări geopolitice pe care o cunoaște.

Într-adevăr, la sfârșitul secolului și mileniului, China a administrat o lecție de înțelepciune lumii contemporane. După o serie de procese dramatice care au avut loc pe glob, în cadrul socialismului de stat - în primul rând, invadarea Cehoslovaciei din 1968, care a semnat refuzul net al primului stat socialist, Uniunea Sovietică, de a se reforma din interior, adică tocmai ceea ce propunea experiența cehoslovacă -, China a luat parcă un răgaz de zece ani de meditație adâncă asupra destinului său și a sistemului politic pentru care optase cu mai multe decenii în urmă. La plenara CC al PCC din decembrie 1978, China a ales să reformeze sistemul în latura sa economică, prin eliberarea - este adevărat controlată - a inițiativei particulare. Declanșată mai întâi în agricultură, reforma a condus la creșterea spectaculoasă a producțiilor în acest sector vital. Deși deține doar 7% din suprafața arabilă mondială, China produce circa 500 milioane tone cereale pe an, situându-se pe primul loc în lume la acest capitol.

După încheierea Războiului Rece, situația în regiunea Asia-Pacific este diferită, din acest punct de vedere. În regiune apar doi mari actori economici, două superputeri: Japonia și China. Asia urmează să facă față la ridicarea a două puteri.

Vectorii de putere ai Chinei sunt următorii:

- Teritoriul - China dispune de un teritoriu extins, cu multe resurse naturale.
- Populația - China are cel mai mare număr de locuitori, între statele lumii.
- Economia - China se situează pe locul 6 în lume la VNB și pe locul 2 la Puterea de Cumpărare; este pe locul 12 ca rezerve de

petrol, pe locul 1 la producția de cărbuni și pe locul 3 la rezerve de cărbune.

- Puterea militară – cea mai mare armată din punctul de vedere al efectivelor umane, pe locul 3 la număr de tancuri și pe locul 2 la nave de luptă.

Pe de altă parte, China a devenit o platformă de export pentru alte state asiatice care și-au întărit legăturile comerciale cu statul chinez. „Companiile din regiune sunt legate prin lanțurile lor de distribuție de centrele de producție chineze. Sunt atrase surse din afară pentru a fi procesate în China, care este platforma finală de export. Importurile chineze din Asia au crescut cu 20% în 2005, atingând 440 miliarde de dolari americani și reprezentând 67% din totalul importurilor statului.”¹

China este o putere maritimă în plină dezvoltare, care trebuie să facă față puterii maritime a SUA, de-a lungul liniilor sale de comunicație maritimă care leagă China de resursele ei vitale din Orientul Mijlociu și Africa.

Cu toate că deține 14% din puterea la nivel mondial, China nu este încă capabilă să genereze o cultură cu proiecție globală, care să fie egală cu cea produsă în SUA, dar începe să genereze o cultură cu vocație regională.

Strategia geopolitică a Chinei urmărește stabilirea de legături diplomatice care să îi permită să aibă acces la cât mai multe porturi și să își sporească puterea militară, astfel încât influența ei să crească, începând din Marea Chinei, trecând peste Oceanul Indian și ajungând până în Golful Persic. Această strategie poate fi asemuită cu acțiunea de formare a unui „șirag de perle”². Întrebarea care se ridică, urmărind această direcție de dezvoltare a Chinei, este dacă statul chinez își va păstra „linia de dezvoltare pacifistă” stabilită momentan de Beijing sau, într-o zi, va decide să își revendice supremația în regiune. Această situație strategică este foarte complexă și poate să determine caracterul relațiilor Chinei cu SUA, ca și poziția Chinei în mediul de securitate global de după Războiul Rece.

Strategia militară a Chinei nu este definită într-un singur document care poate fi accesat de către public. De aceea, este nevoie de analizarea mai multor documente pentru a stabili principiile strategiei militare care guvernează doctrina de război chineză.

Principalul principiu care guvernează strategia militară chineză este principiul apărării active, ce stabilește ca forțele armate chineze să nu declanșeze

ze niciodată un conflict armat cu scopul de obține avantaje strategice. Apărarea activă este văzută ca fiind strict legată de informatizarea forțelor militare pentru a fi capabile să controleze un conflict high-tech³. Pe de altă parte, acest principiu de apărare activă a fost, la început, perceput de strategii chinezi ca fiind legat de suveranitatea proprie a statului, dar, din 2006, s-a trecut la folosirea lui pe scară largă. China a început să gândească zonal, folosind principiul de apărare activă în legătură cu păstrarea ordinii la nivel regional, nu doar la nivel național. De aceea, principiul de apărare activă este acum văzut ca o posibilitate de legitimizare a intervenției în Taiwan.

Strategia Chinei privind îmbunătățirea capacităților tehnologice de apărare se bazează pe trei elemente fundamentale care sunt strâns legate de principiul de apărare activă sus-menționat:

Modernizarea selectivă – liderii chinezi sunt conștienți că modernizarea industriei de apărare, astfel încât aceasta să fie capabilă să producă sisteme avansate de apărare pentru fiecare armă în parte, este prea costisitoare. De aceea, aceștia s-au concentrat pe anumite puncte-cheie care necesitau modernizări, cum ar fi industria navală și aerospațială.

Integrarea civil-militară – liderii chinezi sunt de părere că principiul care stă la baza dezvoltării unei industrii de apărare competitive este integrarea industriei civile în cea militară.

Achiziționarea de echipamente de apărare străine – din moment ce China se află momentan în urma multor puteri străine în ceea ce privește echipamentul și tehnologia militară, cel mai rapid mijloc de a recupera acest handicap este de a achiziționa echipamente și tehnologie de ultimă generație de la alte state. Așa cum s-au exprimat doi oficiali implicați în industria de apărare, China trebuie să „obțină pietre de jad din alți munți” (ta shan zhi shi keyi gong yu 他山之石可以攻玉), însemnând că statul chinez trebuie să învețe să cumpere tot ce poate de la străini, să studieze și să cumpere tehnologie, prin orice mijloace.⁴

Astăzi, o Chină în ascensiune face pași concreți ca să își dezvolte puterea maritimă în afara sferei tradiționale de influență. Această ascensiune ridică o provocare complexă pentru SUA, atât la nivel global, cât și regional. Strategia geopolitică a Chinei a fost comparată cu „un lanț de perle” care poate să ridice probleme serioase Statelor Unite, cel puțin la nivel regional.

Conform strategiei chineze, Insula Hainan, care și-a mărit de curând facilitățile militare, este o „perlă”. Un teren de aterizare modernizat pe Insula Woody, localizată în arhibelagul Paracel, la 300 de mile nautice est de Vietnam, reprezintă o „perlă”. Construirea unui complex de transport maritim în Chittagong, Bangladesh reprezintă tot o „perlă”. Finalizarea construcției unui port de mare adâncime în Myanmar a transformat această locație într-o „perlă”. Iar baza navală din Gwadar, Pakistan, este o altă „perlă”. Aceste „perle” se întind de pe coasta Chineză, prin Strâmtoarea Malacca, trec prin Oceanul Indian și ajung pe litoralul Arab, în Golful Persic.

China a declanșat procesul de modernizare a armatei și a trecut de la doctrina militară a unei armate care să impresioneze prin mărime la cea a unei forțe militare mai mici, dar mult mai profesioniste și mai sofisticate din punct de vedere tehnologic. Între 1994 și 2006, cheltuielile militare au crescut de la 7,3 miliarde de dolari la 35 miliarde de dolari⁵, cheltuieli alocate mai ales pentru achiziționarea de aparatură high-tech. Creșterile anuale ale bugetului pentru apărare al Chinei se ridică la peste 14 %. Ceea ce a prilejuit concluzia că statul chinez folosește boom-ul economic pentru **a finanța o mare dezvoltare militară**. Rațiunile care ar sta la baza acestei politici sunt: dorința de a garanta stabilitatea internă și securitatea granițelor, de a susține eforturile de explorare a rezervelor minerale în zona de coastă. Cu toate acestea, investițiile masive în armată și modernizare ar avea scopul de a trimite un sugestiv mesaj vecinilor din Sud, acela că Beijing-ul este cât se poate de ferm în ceea ce privește pretențiile teritoriale asupra insulelor din Marea Chinei de Sud și a unora din Marea Chinei de Est.

Interesant este de a urmări și direcția în care se îndreaptă aceste cheltuieli, reper ce prefigurează o nouă strategie navală a Chinei. În ultimii ani, China a achiziționat tehnologie necesară dotării unei flote aeriene și navale, fapt ce reflectă aspirațiile de a-și dezvolta o capabilitate navală, nu numai una de coastă. În 2006, China deținea 14 submarine fabricate de chinezi și 3 fabricate de ruși; 3 distrugătoare făcute de chinezi și 3 făcute de ruși; 12 fregate fabricate în China; 17 avioane de luptă fabricate în China și folosite pentru luptele navale și 48 de avioane, pentru același tip de acțiuni, fabricate de ruși. De asemenea, China deținea, la sfârșitul anului 2006, 62 de sisteme aeriene de

apărare fabricate de chinezi și 189 fabricate de ruși. Principalul obiectiv strategic al unei forțe navale este de a apăra țărmurile. Dar, pe măsură ce crește miza intereselor strategice și economice ale actorilor din regiune, rolul jucat de forța navală se extinde și la capacitatea de a proiecta puterea. În a doua jumătate a anilor '90, China a început să se preocupe de pregătirea unei armate mai flexibile, mai echilibrate, capabile de a opera și în afara apelor teritoriale chineze. Noua doctrină se bazează mai degrabă pe putere și proiectarea puterii, decât pe apărare, pur și simplu. Câteva dintre cauzele care stau la baza acestei schimbări sunt: starea de nesiguranță din întreaga regiune, fluctuațiile economice, imaginea neclară a rolului jucat de Statele Unite, nesiguranța cauzată de influența Japoniei. Altă cauză este determinată de dorința Chinei de a fi sigură pe accesul la resursele de energie; de aici, necesitatea de a controla căile de acces la aceste resurse. China are nevoie să proiecteze o imagine de putere regională, inclusiv pentru a exercita autoritate asupra statelor vecine.

Mai mulți analiști vorbesc și de o serie de pretenții teritoriale ale Chinei. Sunt îndeobște avute în vedere grupurile de insule din mările ce scaldă țărmurile Chinei. Ele au o importanță strategică, dar mai ales una economică, întrucât sunt bogate în resurse de petrol și de gaze naturale. De exemplu, importanța strategică a Insulelor Spratly constă în aceea că oferă acces la întreaga Mare a Chinei de Sud, considerată de unii specialiști drept cea mai importantă mare din lume. Țara care controlează accesul la această mare ar putea constitui o amenințare la adresa comerțului liber din și înspre Asia de Nord-Est. Pentru un stat, precum Japonia, care importă aproximativ 80% din necesitățile sale energetice, acest lucru ar putea reprezenta un puternic semnal de alarmă.

La sfârșitul anilor '80, China a început să-și **convertească resursele economice și puterea militară în influență politică**, semnul cel mai vizibil fiind opoziția din ce în ce mai fermă față de prezența americană în zonă. Mai mult, China deține arme nucleare, are dispute de graniță cu o mare parte din vecini, iar prin îmbunătățirea rapidă a armatei, ar putea fi capabilă să rezolve certuri mai vechi în propriul avantaj.

Tendența Chinei de a transforma puterea economică și militară în putere politică exemplifică procese care încep să se contureze la nivelul întregii Asii. Înscrierea economiei pe o curbă ascendentă,

Împreună cu investițiile în modernizarea armatei, sunt semne că China se întoarce la o imagine de putere în care aspectele economice, politice și militare coexistă, imagine a unei puteri mult mai stabile, care nu poate fi doborâtă în momentul în care s-ar confrunta cu dezechilibre economice. Desigur, factorul economic rămâne în prim plan, oferind premisele păstrării statutului de putere, dar nu mai este vorba de conceperea economiei ca bază exclusivă a puterii. Criza asiatică a fost momentul care a transmis acest avertisment sever cu privire la dependența excesivă a statelor asiatice de factorul economic ca sursă de putere. Înainte de criza din 1997, existau evaluări potrivit cărora Asia depășea SUA din punct de vedere economic; se putea consolida astfel opinia că puterea pe scena internațională începe să aibă un înțeles diferit, vectorii clasici ai puterii, de ordin politico-militar, fiind învechiți, depășiți. Din acest punct de vedere, una dintre consecințele crizei asiatice este întoarcerea regiunii la un statut mult mai echilibrat, mai normal, a cărui putere se măsoară pe dimensiuni multiple.

O altă metodă prin care China își rezolvă sau poate să își rezolve disputele de graniță este demografia. S-a vorbit despre un posibil conflict la granița cu Rusia, în termeni care sugerau superioritatea demografică a Chinei: „*China invadează Rusia, dar nu cu tancuri, ci cu geamantane*”⁶. Creșterea ritmului de emigrare a chinezilor către Orientul Îndepărtat marchează un moment de intensificare a influenței chineze într-o zonă care a aparținut odinioară Chinei.

Fenomenul este, în cea mai mare parte, de natură demografică. În regiunea Orientului Îndepărtat care aparține Rusiei trăiesc doar 7,4 milioane de ruși, în timp ce în nord-estul Chinei trăiesc peste 70 de milioane de chinezi. Mai mult, în timp ce populația rusească a scăzut cu 8% din 1989, cea chinezească a crescut cu 13 la sută, în aceeași perioadă.

Miza regiunii, din punct de vedere economic, este reprezentată de prezența resurelor naturale bogate: petrol, gaze naturale, cherestea, unele dintre resursele cele mai necesare Chinei.

Fenomenul de creștere a influenței chineze în Orientul Îndepărtat e susținut și de costurile reduse ale transportului și schimbului de mărfuri cu China, spre deosebire de cele costisitoare cu Rusia. Forța de muncă rusească este din ce în ce mai redusă, iar golul este pe cale de fi umplut de tânăra generație de chinezi.

Există și motive strategice pentru care China este interesată să lase fenomenul să curgă de la sine. Teritoriul în cauză oferă Rusiei acces la Oceanul Pacific. Aici există unele dintre cele mai importante porturi rusești, Vladivostok și Nicolayevsk, care asigură circulația mărfurilor înspre și dinspre Siberia. Dacă Beijingul ar ajunge să controleze zona, mai ales aceste două porturi, Rusia ar pierde atât exporturile cu sau prin Siberia, cât și capacitatea de a ridica o flotă pacifică puternică. Ceea ce ar contura o situație conflictuală cu Rusia pe termen scurt. Concomitent, dezvoltarea de către China a unor baze militare în această parte de nord ar conduce la un tip de confruntare și cu principalul rival regional, Japonia.

La această provocare, numită de unii „ocuparea silențioasă de către China a Orientului Îndepărtat”⁷, autoritățile rusești au răspuns cu măsuri sau propuneri mai mult sau mai puțin potrivite. Una dintre propuneri a fost transferul populației din Rusia europeană către Orientul Îndepărtat, care să ducă la echilibrarea balanței demografice. Lucru greu de realizat, ținând cont de criza demografică per ansamblu a statului rus. Și chiar dacă acest lucru ar deveni posibil, raportul dintre cele două populații rămâne de 6 la 1 în favoarea chinezilor. Alt răspuns la provocarea chineză a fost accentuarea, de către autoritățile rusești, a discursului xenofob și înăsprirea controalelor la graniță. Amândouă constituie soluții pe termen scurt.

Din partea chineză, procesul este lăsat să curgă în mod natural. Factorii demografici ca atare sunt lăsați să își spună cuvântul, China preferând, probabil, să exploateze situația creată la momentul potrivit. China pune mare preț pe strategie și stratageme, când vine vorba de diplomație și de poziționare strategică.

În percepția comună, China reprezintă o țară continentală, o țară întinsă, dar totuși un bloc masiv continental. Realitatea politică, economică și culturală este, în multe privințe, deosebită. Chiar când vorbim de zona continentală a Chinei, este necesar să ne reprezentăm mai adecvat realitățile demografice și politice din interiorul său. China continentală este construită în jurul nucleului său central, China Han, constituită de-a lungul istoriei, care se întinde pe cea mai mare parte a acestei țări și îi conferă limba oficială. În interiorul Chinei, există și provincii, cum ar fi Tibet, Xingjiang, unde trăiește și populație non-chineză. Pe de altă parte, civilizația sinică, în definiția ei contemporană, are

drept centru de greutate China continentală, dar cuprinde, în același timp, și alte locații, precum (Hong-Kong, Taiwan, Singapore).

Hong-Kong-ul este o insulă în vecinătatea Chinei, unde trăiesc aproximativ șase milioane de locuitori. Aflat mai bine de 100 de ani sub dominație britanică, Hong-Kong-ul a devenit, în ultimele decenii, un adevărat simbol al dinamismului și prosperității. După cum am arătat anterior, dacă statul chinez s-ar ridica la nivelul de producție al Hong-Kong-ului, ar produce cât SUA și Uniunea Europeană luate la un loc. Dezvoltarea din ultima vreme a Chinei a făcut ca Tratatul de retrocedare a Hong-Kong-ului, prin care drepturile britanice asupra acestei insule încetau în 1997, să fie respectat. De remarcat înțelepciunea Chinei, care, pentru a atenua impactul revenirii Hong-Kong-ului, a promovat ideea „o țară, două sisteme”, ce anunță și sintetizează voința Chinei de a respecta dreptul Hong-Kong-ului la autonomie. Este momentul să facem o precizare și cu privire la revenirea insulei Macao la statul chinez, la 20 decembrie 1999. În Tratatul care stipula revenirea insulei la China exista prevederea că actualul sistem social, politic, economic și cultural rămâne neschimbat pentru următorii 50 de ani.

Mai complicată și, se pare, mult mai sinuoasă este relația cu Taiwanul. Taiwanul este și el o insulă, dar unde trăiesc peste 30 de milioane de locuitori. Dacă avem în vedere dinamismul și performanța

economică a Taiwanului, ne vom da seama că nu mai avem de-a face cu o simplă insulă, ci cu un stat în toată puterea cuvântului, care figurează printre cele mai prospere state ale lumii. Desprins de China după Revoluția de Eliberare Chineză, Taiwanul a fost întemeiat ca stat și condus de către Chiang Kai-Shek, lider revoluționar și cumnat al lui Mao Tze Tung. Spre deosebire de Mao, care a îmbrățișat o linie internaționalistă, Chiang Kai-Shek a urmat o linie naționalistă. Mult timp, între cele două state a existat o relație încordată, alimentată și de rivalitatea personală dintre cei doi lideri politici. Această încordare este cel mai fidel exprimată de „politica celor 3 nu-uri”: *niciun contact, nicio negociere, niciun compromis cu continentul*⁸.

China crede că Taiwanul este folosit de Statele Unite ca o platformă de proiectare a puterii pe care americanii o folosesc din când în când împotriva Chinei continentale. În opinia Chinei, Taiwanul nu este decât un pion pe tabla de șah, care poate fi folosit de americani pentru a câștiga diverse avantaje. Totuși, Taiwanul reprezintă o slăbiciune și pentru Statele Unite, deoarece poate implica America într-un conflict armat cu China continentală, dacă Statele Unite decid să apere interesele Taiwanului în defavoarea Chinei. Deocamdată, situația Taiwanului rămâne incertă, atâta vreme cât ambii jucători nu decid să facă nici o mutare efectivă.

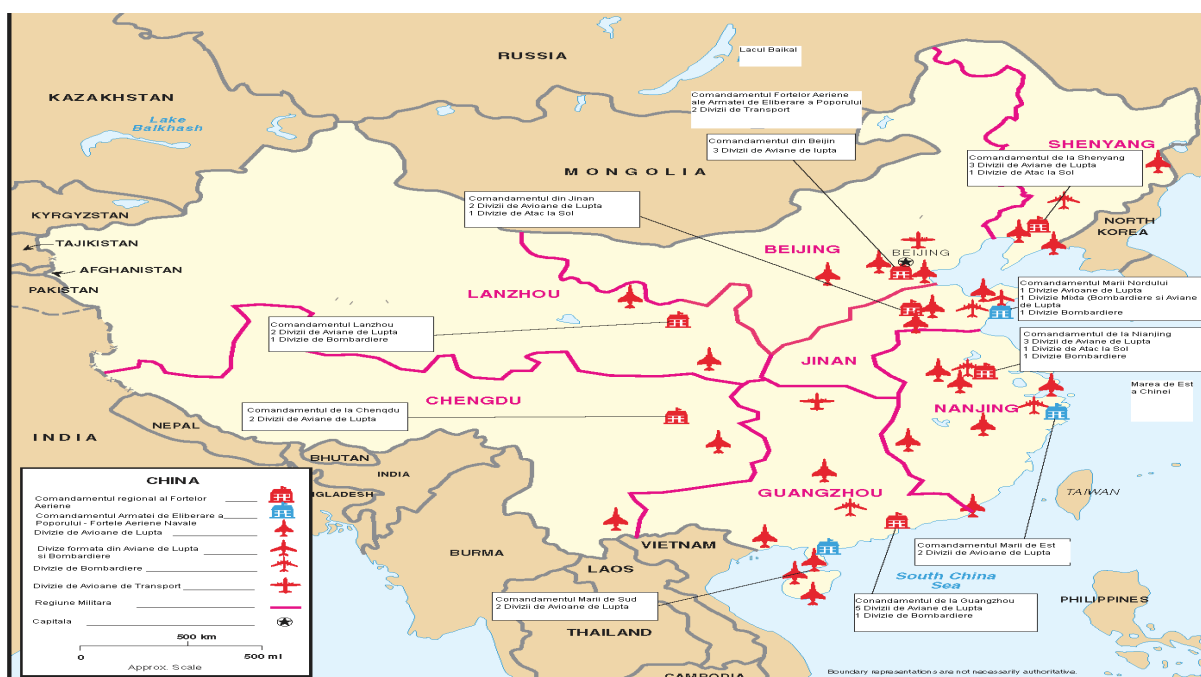

Figura 1. Poziționarea Forțelor Aeriene Chineze¹⁰

Recuperarea Taiwanului este misiunea istorică a Chinei, care își dorește să recupereze acest teritoriu în întregime și intact fără să folosească forța. De aceea, China a atras o mare cantitate de capital din Taiwan. Astfel, 44,53% din exportul Taiwanului este direcționat spre China, și mulți oameni de valoare din Taiwan s-au stabilit pe continent. Doar în Shanghai trăiesc peste 500.000 de oameni de afaceri și experți în IT&C de origine taiwaneză. China a devenit un burete care absoarbe capitalul Taiwanului și oamenii săi de valoare.⁹

Pe plan militar, China a creat o presiune uriașă asupra Taiwanului, plasând gradual, de la începutul anilor '90, o serie de rachete de-a lungul frontierei estice, care prezintă o amenințare serioasă la adresa vecinului său. De asemenea, China și-a mărit capacitățile navale și aero-spațiale (Figura 1).

Dezvoltarea și modernizarea rapide ale Chinei continentale au un impact considerabil asupra relației cu Taiwanul. De la înființare, Taiwanul a evoluat în sfera de influență americană, și cea mai importantă piață pentru această insulă prosperă era chiar America.

Chiar dacă relațiile politice dintre China și Taiwan nu traversează cea mai fastă perioadă, este aproape verificat faptul că, atunci când legăturile economice se intensifică, la orizont apare un proces de destindere care nu poate să nu-și pună amprenta asupra ansamblului relațiilor dintre cele două state. Or, în plan economic, relațiile dintre China continentală și Taiwan se intensifică, ceea ce ne îndreptățește să anticipăm că, pe termen lung, se vor îmbunătăți și relațiile politice.

Pe de altă parte, Statele Unite apreciază din ce în ce mai mult legăturile actuale stabilite cu China și nu mai sunt interesate atât de mult să creeze tensiuni în privința Taiwanului.

Înainte de 1980, Singapore, stat cu o dezvoltare economică rapidă, privea cu nedisimulat dispreț la continent, la rămânerea sa în urmă și mai ales la rigiditatea politicii sale. După ce procesul de relansare economică s-a declanșat, asemenea celorlalte țări din zonă, și politica statului Singapore față de China continentală s-a schimbat. În anii '90, Singapore a investit miliarde de dolari în China, contribuind la accelerarea modernizării acestei țări. Mulți lideri din Singapore au devenit adepți și susținători entuziaști ai Chinei și ai șanselor sale de afirmare. Grăitor pentru noua orientare este și faptul că aproximativ jumătate din proiectele de colaborare externă sprijinite de

guvernul din Singapore sunt destinate Chinei. Fluxul investițiilor externe venite din Singapore și care, până nu demult, mergea cu precădere spre Malaezia și Indonezia, a luat calea continentului, pentru că, așa cum afirma un comentator, „China se află acolo unde este acțiunea”¹¹.

Apare limpede că, astăzi, când vorbim de China, nu putem avea în vedere doar statul chinez propriu-zis, ci ceea ce specialiștii numesc Marea Chină, un spațiu mai larg, un spațiu locuit de chinezi sau în cea mai mare parte de chinezi, un spațiu aflat sub influență chineză. Între tigrii asiatici, trei sunt chinezi: Hong-Kong, Taiwan, Singapore. Chinezii din aceste teritorii au furnizat capitalul necesar creșterii economice a Chinei continentale în anii '90.

Este instructiv să menționăm că acest prim cerc de gravitație chinezească se continuă cu un altul, în care influența nu se mai sprijină așa de mult pe populație, ci pe factori economici. Chinezii dețin aproximativ 1% din populația Filipinelor, însă asigură un volum de aproximativ 35% din vânzările firmelor din această țară. În Indonezia, chinezii reprezintă 2-3 % din populația țării, dar dețin 70% din capitalul privat. Chinezii reprezintă cca 10% din populația Thailandeii, însă contribuie la crearea a aproximativ 50% din PIB-ul acestei țări. Deși populația chinezească reprezintă doar o treime în ansamblul populației din Malaezia, totuși ea domină economia acestei țări. Prin urmare, China este o prezență dominantă în toată Asia de Sud-Est și, cum remarca Samuel Huntington, „*economia est-asiatică este fundamental o economie chineză*”¹².

În ciuda dominației curente japoneze a regiunii, economia bazată pe populația chineză a Asiei iese la suprafață rapid, ca un „nou epicentru al industriei, comerțului și finanțelor. Această zonă strategică conține substanțiale capacități tehnologice și manufacturiere – Taiwan, remarcabilă putere de răspundere antreprenorială, de marketing și de servicii – Hong-Kong, o excepțională rețea de comunicații – Singapore, un nemaipomenit fond comun de capital financiar (toate cele trei) și o largă înzestrare cu pământuri, resurse și muncă - China continentală”¹³. Deci, al treilea centru concentric chinezesc este echivalent cu o Chină care domină întreaga Asia, alcătuiind ceea ce s-a numit „*sfera de coprosperitate a Marii Chine*”. Există date grăitoare care sprijină afirmațiile cu privire la existența acestor cercuri concentrice.

Stare de fapt care începe să modeleze și percepția locuitorilor din zonă cu privire la noua configurație de putere în regiune. Întrebați care națiune va avea cea mai mare influență în Asia în secolul următor, japonezii au răspuns: 44% - China, 30% - SUA, 16% - Japonia¹⁴.

Toate aceste evoluții configurează un tip special de piață comună, o sferă de coproșperitate care, prin forța economică, prin numărul populației și intensitatea comerțului nu este cu nimic mai prejos de celelalte două regiuni economice importante ale lumii (America și Europa).

Procesele trepidante din zonă au dezvoltat două tendințe: China continentală a apărut din ce în ce mai evident drept statul-nucleu al unei civilizații chineze, orientate tot mai mult spre continent. Pe de altă parte, economia Asiei de Est este din ce în ce mai mult centrată pe China continentală ca stat și dominată de chinezi ca populație. China face alianțe strategice care îi permit să se stabilească ca o prezență permanentă, militară și economică, pe linia maritimă de comunicație ce leagă China de Orientul Mijlociu și Africa (Figura 2).

Adunarea acestui lanț de perle nu s-a sondat deocamdată cu niciun conflict. Dreptul de prezență în portul din Gwadar a fost câștigat de China, care

a negociat cu Pakistanul. Aceasta a fost o situație de „câștig-câștig” pentru ambele părți, deoarece prin portul din Gwadar se desfășoară 90% din comerțul maritim al Pakistanului, dar, din cauză că este situat foarte aproape de India, portul este vulnerabil la blocade. Pakistanul a identificat potențialul strategic al portului în 1964, însă nu avea mijloacele necesare să îl dezvolte. China a venit în ajutorul Pakistanului, finanțând un proiect de amenajare de 1,2 milioane \$ și oferind și oameni specializați pentru construcții. Pakistanul a câștigat astfel o poziție strategică favorabilă de-a lungul coastei față de India, iar China și-a întărit poziția în regiune, aflându-se acum la 240 de mile marine față de Strâmtoarea Hormuz. În noiembrie 2003, China a semnat un acord cu Cambodgia care prevede ca statul chinez să ofere echipamente militare și instructaj Cambodgiei, în schimbul dreptului de a construi o cale ferată care să facă legătura dintre sudul Chinei și Golful Thailandei. China a mai elaborat, de asemenea, un proiect ce propune construirea unui canal care să traverseze istmul Thailandez și să permită navelor să evite Strâmtoarea Malacca.

În conformitate cu Raportul anual privind Puterea Militară a Republicii Populare Chineze

Figura 2. Linia de Comunicație Maritimă a Chinei cu Orientul Mijlociu – sau “Lanțul de Perle”¹⁵

realizat de Departamentul de Stat al Apărării pentru Congresul American, strategia și politica Chinei au la bază dorința de a avea acces la resursele din zonă, în special la resursele de energie, cum sunt petrolul și gazele naturale. Aceste interese vor dicta și politica și strategia de securitate și apărare a Chinei față de Angola, Asia Centrală, Indonezia, Orientul Mijlociu (incluzând Iranul), Rusia, Sudan, și Venezuela.

Momentan, puterea militară a Chinei este mică în comparație cu cea a SUA, dar strategia de proiectare a puterii statului chinez este bine definită și are ca scop câștigarea reputației de actor internațional, responsabil, în regiune. Încă din 1998, China și-a exprimat explicit dorința de a face parte dintr-o lume cu mai mulți poli de putere și și-a definitivat strategia de securitate și apărare în conformitate cu această viziune. 17,4% din Produsul Intern Brut al Chinei a fost direcționat către armată, cu scopul de a o moderniza și de a o face mai competitivă.

Se poate percepe o stare de tensiune între SUA și China, pe măsură ce influența celei din urmă crește, dar până acum nu s-a declanșat niciun conflict deschis între cele două, deși dorința Chinei este ca momentul de existență al SUA ca unică putere să se încheie cât mai curând.

Luând în considerare istoria relațiilor sino-americane, situația actuală dintre cele două state este stabilă și satisfăcătoare pentru cele două guverne, ceea ce a determinat Statul Major american să considere China nu un dușman, ci un partener strategic. Rămân, totuși, multe domenii în care cele două părți nu sunt de acord. Cea mai importantă este problema Taiwanului, care, momentan, este stabilă, dar care poate genera un conflict între Statele Unite și China continentală. Competiția strategică dintre China și SUA continuă și este evidentă chiar și în domenii în care aparent cei doi giganti au un interes comun, cum ar fi lupta împotriva terorismului. Chiar și relațiile economice sunt încărcate de tensiune, mai ales din partea americanilor, care se plâng de lipsa protecției privind proprietatea intelectuală și de valoarea scăzută a yuan-ului.

Aceste critici au determinat guvernul chinez să introducă în strategia națională un plan de protecție a proprietății intelectuale.

În ceea ce privește relația Chinei cu ASEAN-ul, aceasta s-a îmbunătățit, începând cu 1990, iar parteneriatul astfel format a permis dezvoltarea

unor strânse relații economice, de securitate, pe baza „moștenirii culturale asiatică”. Încet, China și-a câștigat respectul pe plan internațional, iar generalul Peter Pace a declarat, la 21 martie 2007, la Tokyo, că este în căutare de motive pentru a respecta China ca pe o națiune care merită să fie respectată¹⁶.

Relația Chinei cu Japonia a suferit mai multe transformări, de-a lungul timpului cunoscând perioade de liniște și perioade de tensiune. Mulți analiști sunt de părere că relațiile dintre Japonia și China se vor deteriora din ce în ce mai mult, de-a lungul timpului. Japonia nu dorește ca statul chinez să devină o putere notabilă în regiune, pentru că se teme că acest lucru ar putea restricționa libertatea de acțiune a Japoniei în regiune.

Disputa dintre China și Japonia cu privire la Insulele Senkaku/ Diaoyu – în prezent controlate de Japonia - este în centrul multor fricțiuni dintre China și Japonia. Cele două guverne își dispută resursele din zonă (pește, gaze și petrol).

Disputele teritoriale dintre cele două state sunt periculoase, deoarece pot da naștere la dispute naționaliste cu consecințe foarte grave comparativ cu disputele materiale care le-au generat.

Trecând peste disputele teritoriale, relațiile economice dintre cele două țări sunt bune, având în vedere că Japonia este cel mai mare partener de afaceri al Chinei. Schimburile comerciale dintre cele două state ajungeau în 2002 la peste 100 de milioane de dolari, iar acum Japonia importă mai mult din China decât din SUA.

Totuși, și la nivel economic, există o serie de probleme generate de dorința Chinei de a avea mai mult acces pe piața Japoniei. Mulți japonezi se tem că economia lor va fi măcinată de puterea Chinei, care deja a scos de pe piață mai mulți furnizori de produse.

Concluzii

China, cea mai populată țară a lumii, a cunoscut o creștere economică foarte rapidă în ultimii douăzeci de ani, care a determinat ca Produsul Intern Net să se ridice la 953 de € pe cap de locuitor în 2000. Acum China se situează pe locul doi în lume privind puterea de cumpărare.

Industria de apărare a Chinei a înregistrat un progres gradual, devenind mai eficientă. Echipamentele de apărare produse în China cu asistență străină – în special rusă – au devenit mai

s sofisticate și mai performante. Aceasta va avea ca efect, pe termen lung, transformarea armatei chineze într-o armată eficientă. Deci, vectorul de putere militară al Chinei crește gradual, permițând acesteia să își reorienteze viziunea strategică de la nivel național la nivel regional.

Momentan, puterea militară a Chinei este mică în comparație cu cea a SUA, dar strategia de proiectare a puterii a statului chinez este bine definită și are ca scop câștigarea reputației de actor internațional, responsabil în regiune.

BIBLIOGRAFIE

• *** Office of the Secretary of Defence – ANNUAL REPORT TO CONGRESS: The Military Power of the People's Republic of China 2006.

• *** U.N. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific – “Key Economic Developments and Prospects in the Asia-Pacific Region” prepared by the Poverty and Development Division of ESCAP (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific), Bangkok, Thailanda, 2007.

• *** Chinese Government – “China National Defense in 2006 – white paper” (<http://www.china.org.cn/english/features/book/194487.htm> <http://www.china.org.cn/english/features/book/194421.htm>, <http://english.gov.cn/links/whitepapers.htm> <http://english.gov.cn/links/whitepapers.htm>)

• Anthony H., CORDESMAN, Martin, KLEIBER, Chinese Military Modernization and Force Development: Main Report, Working Draft, Revised: September 7, 2006, Center for Strategic and International Studies, Washington DC, U.S.

• Paul DOBRESCU, Alina BĂRGĂOANU, **Geopolitica**, Facultatea de Comunicare și Relații Publice David Ogilvy – SNSPA, București, 2001.

• Samuel P. HUNTINGTON, **Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale**, Ed. Antet, București 1997.

• Evan S. MEDEIROS, Roger CLIFF, Keith CRANE, James C. MULVENON, *A New Direction for China's Defense Industry*, Prepared for the United States Air Force, published by RAND Corporation U.S.A., 2005 - Approved for public release; distribution unlimited.

• David LAI, *Learning From The Stones: A Go*

Approach To Mastering China's Strategic Concept, Shi, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Pennsylvania, mai 2004.

• Christopher J. PEHRSON, *String of Pearls: Meeting the Challenge of China's rising power across the asian littoral*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Pennsylvania, iulie 2006.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ Companies in the region are tied to supply chains with the Chinese production hub. Inputs are being sourced from abroad for further processing with China as the final export platform. Chinese imports from Asia were up 20 per cent in 2005, to US\$ 440 billion, and accounted for 67 per cent of its total imports. (U.N. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific – Key Economic Developments and Prospects in the Asia-Pacific Region 2007, p. 18).

² Christopher J. PEHRSON, *String of Pearls: Meeting the Challenge of China's rising power across the asian littoral*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Pennsylvania, iulie 2006, p.3.

³ China National Defense in 2006 – white paper, <http://english.gov.cn/links/whitepapers.htm>

⁴ Evan S. MEDEIROS, Roger CLIFF, Keith CRANE, James C. MULVENON, *A New Direction for China's Defense Industry*, pp. 54-55.

⁵ Sursa: Departamentul Apărării al Statelor Unite, Puterea militară a Republicii Populare Chineze 2006. Raport anual către Congres, Washington, D.C.

⁶ Paul DOBRESCU, Alina BĂRGĂOANU, *Geopolitica*, Facultatea de Comunicare și Relații Publice David Ogilvy – SNSPA, București, 2001.

⁷ Ibidem, p. 183.

⁸ Samuel HUNTINGTON, *Ciocnirea civilizațiilor*, Editura Antet, București, 1997, p. 252.

⁹ David LAI, *Learning From The Stones: A Go Approach To Mastering China's Strategic Concept*, Shi, Mai 2004, p. 24.

¹⁰ Sursa: Biroul Secretarului Apărării, Raportul anual către Congres: Puterea militară a Republicii Populare Chineze, p. 47.

¹¹ S. HUNTINGTON, op. cit., p. 256.

¹² Ibidem.

¹³ Murray L. WEIDENBAUM, *Greater China: The Next Economic Superpower?*, apud S. HUNTINGTON, op. cit., p. 251.

¹⁴ S. HUNTINGTON, op. cit., p. 251.

¹⁵ Christopher J. PEHRSON, op. cit., p. 3.

GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII PE TRAIECTORIA VIITORULUI

---

¹⁶ “I’m looking for ways to respect China as a nation that deserves respect” (Jim Garamone - Joint Chiefs Chairman Optimistic About Relations With China - American Forces Press Service, 21 martie 2007).

Marina MUSCAN (marina.muscan@gmail.com) a absolvit Colegiul Național de Apărare și Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy” din cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative. Deține o diplomă Master în Managementul Proiectelor, și actualmente urmează cursurile Masterului în Relații Internaționale din cadrul Departamentului de Relații Internaționale al Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative.

NOUA ORDINE MONDIALĂ. O PERSPECTIVĂ ASIATICĂ

Vijay OBEROI

Mediul de securitate din Asia este influențat de: dispute istorice; nuclearizare; surse de energie; potențialul de dezvoltare al Chinei; războiul împotriva terorismului; răspândirea fundamentalismului; revoltele sociale din multe țări, datorate așteptărilor tot mai mari ale acelor popoare. De asemenea, este influențat de impactul unilateralismului unicei superputeri – SUA. Toate acestea, într-un mediu de activitate economică în creștere, sub efectele globalizării și impactul tot mai mare al revoluției informaționale.

Din motive întemeiate, secolul 21 a fost numit secolul Asiei. În timp ce China, practic, își aruncă umbra dominantă deasupra întregii Asii, există și alți jucători care au un cuvânt semnificativ de spus, vizavi de viitorul Asiei și asupra întregii lumi. Argumentele pentru care Asia este considerată centrul de gravitate al secolului 21 include: cea mai mare concentrare de putere economică internațională; un număr mare de țări care posedă capacități nucleare; cele mai amenințătoare surse ale terorismului global; cele mai mari surse de energie, ca și noi consumatori, precum China, Japonia, Rusia și India; și cele mai populate regiuni din lume, cu un număr foarte mare de persoane tinere și întreprinzătoare.

Structura de putere policentrică a Asiei are drept centre de putere China, India, Japonia și, într-o oarecare măsură, Rusia. Grupări regionale, precum ASEAN, își exercită și ele influența. Asia de Est, Sud și Vest sunt zone conflictuale. Statele Unite, dincolo de statutul de singură superputere, este și o puterea asiatică, datorită prezenței sale militare majore în multe zone ale Asiei. Pe lângă interesele sale politice, economice și petroliere, Statele Unite au trupe substanțiale în Diego Garcia, într-o serie de țări din Asia de Vest – cea mai mare parte în Irak, Afganistan, Pakistan, republicile din Asia Centrală, Coreea de Sud și Japonia.

Secolul 21 a început într-un mediu global și regional concentrat mai mult pe chestiuni economice,

pe cooperarea multilaterală și bilaterală dintre state. Cu toate acestea, ca urmare a evenimentelor de la 11 septembrie, războaiele din Afganistan și Irak, incidentele teroriste violente ce au urmat, chestiunile de securitate reprezintă acum probleme importante pe agendele marii majorități a statelor lumii. În plus, multe părți din Asia continuă să fie măcinate de amenințări militare convenționale, tulburări interne și amenințări nonmilitare.

În domeniul nuclear, proliferarea este o chestiune serioasă, în special când statele implicate sunt cele cunoscute că sponsorizează fundamentalismul, fie ca politică de stat, fie ca ignorând dezvoltarea sa. Și mai deranjante sunt comentariile referitoare la actele de proliferare majoră, din partea celor mai mari puteri ale lumii, pe baza câștigurilor lor pe termen scurt. În timp ce conflictele convenționale limitate au șanse de a se produce, ele fac loc, treptat, conflictelor mari.

Conflictele și situațiile posibil a determina conflicte au continuat în Asia de Vest, în Republicile Asiei Centrale, în Asia de Est și în Asia de Sud, cu intensități diferite. Conflictele notabile din Asia de Vest sunt confruntarea arabo-israeliană, revoltele interne din, practic, toate statele, în special din Liban, după invazia israeliană, din Irakul însângerat și din Iranul cuprins de criza nucleară. Statele din Asia Centrală se confruntă cu amenințarea fundamentalismului islamic și cu cea reprezentată de terorism. Situația de securitate din Afganistan s-a deteriorat, datorită reapariției talibanilor. Conflictele interne, de natură etnică sau religioasă, din multe state ale regiunii sunt alte chestiuni care afectează situația securitară din Asia.

În Asia de Est, Japonia se află într-un profund proces de schimbare la nivel strategic. Unii analiști spun că sunt în creștere șansele de a adopta o postură de securitate mai dură. S-au făcut speculații considerabile vizavi de chestiunea nucleară. Deși Japonia are capacitatea tehnologică de a produce arme nucleare, punctul de vedere general este că Japonia nu se va înarma nuclear. Cele mai serio-

ase chestiuni în această zonă sunt reprezentate de tensiunile sino-japoneze. În Peninsula Coreeană, înarmarea nucleară a Coreii de Nord este cea mai serioasă problemă, ce necesită o soluționare rapidă. Alte probleme din Asia de Est sunt impasul convorbirilor dintre China și Taiwan și insulele disputate din Marea Chinei de Sud.

În prezent, China își urmărește scopul politic pe termen lung, acela de a-și dezvolta Puterea Națională Cuprinzătoare. Nevoia de a-și asigura Liniile de Comunicație Maritimă prin Oceanul Indian este legată de importul de petrol și al altor mărfuri. Continuă modernizarea Armatei Populare de Eliberare. Același lucru se poate spune despre programele de cooperare în domeniul militar cu multe state din Asia. Actuala strategie a Armatei se referă la transformarea graduală prin modernizarea platformelor convenționale.

Chestiunile legate de securitate din regiunea Asiei de Sud au atât dimensiuni externe, cât și interne. Există conflicte interne majore generate de un anumit grup de oameni, precum problema Tigriilor pentru Eliberarea Eelamului Tamil din Sri Lanka, maoiștii din Nepal, ce s-au alăturat acum procesului politic, fundamentalismul susținut de stat din Bangladesh, terorismul sponsorizat de stat și fundamentalismul din Pakistan, pletora de insurgențe din India. Practic, toate țările din Asia de Sud se confruntă cu amenințări interne majore,

ce trebuie rezolvate de către forțele lor armate. Aproape toate statele au aceleași probleme, fie că e vorba de sărăcie, analfabetism, servicii medicale inadecvate și dezvoltare lentă. Ele au nevoie de stabilitate și pace pentru viețile cetățenilor lor.

Situația internă de securitate din Pakistan nu este deloc încurajatoare. Continuă insurgența din Balochistan. Prezența Al Qaeda și a talibanilor din zona Waziristan rămâne ridicată. E un lucru bine știut faptul că Pakistanul a susținut militantismul și terorismul, atât în țară, cât și în exterior, timp de decenii. Este supus unei mari presiuni venite din partea Statelor Unite pentru a reprima și, în consecință, pentru a elimina aceste activități, dar, până în prezent, nu a făcut acest lucru.

Nordul Oceanului Indian este și el important pentru securitatea regiunii. Liniile maritime de comunicație majore ale lumii trec prin Oceanul Indian, iar a le păstra deschise reprezintă o preocupare majoră a lumii. Exploatarea resurselor din Oceanul Indian este în creștere și, de aceea, trebuie să fie protejate.

În concluzie, chestiunile subliniate mai sus sugerează că factorii legați de securitate, precum și economia vor continua să influențeze atât dinamica regională, cât și pe cea asiatică. Contribuția și influența Asiei vor juca un rol important în modelarea viitoarei ordini globale.

General-locotenent (r.) Vijay OBEROI este fostul Șef Adjunct al Statului Major General al Armatei Indiene. Publică articole în cotidiene și reviste specializate, participă la seminarii și paneluri, ține prelegeri pe chestiuni legate de securitate și relații internaționale. În prezent, conduce Centrul de Studii pentru Războiul Terestru (CLAWS), New Delhi (India), și este Președintele Fundației Persoanelor Rănite în Război.

GEPOLITICA ROMÂNIEI ÎN ZONELE DE CONFLICT DIN AFGANISTAN ȘI IRAK

*Dr. Gheorghe VLĂȘCEANU,
Dr. Liviu Bogdan VLAD*

România a participat și participă activ la lupta împotriva terorismului internațional, prin implicarea în conflictele din Afganistan și Irak, unde prezența noastră militară s-a amplificat, odată cu misiunea ISAF inițiată de către NATO. Studiul își propune să argumenteze prezența României în zonele de conflict, ca o modalitate de obiectivare a rolului pe care îl joacă în calitate de membru NATO.

Zonele de conflict – conotații geopolitice

„Starea conflictuală este esența geopoliticii și orizontul său de nedepășit. Oricare ar fi forma sau intensitatea conflictului, acolo unde acesta se produce, există substanță pentru o analiză geopolitică.

Reciproc, acolo unde este analiză geopolitică, există un conflict, căci imaginile geopolitice privind popoarele, ca și guvernele, sunt prin ele însele surse conflictuale”¹.

Datorită faptului că termenul de conflict se află în centrul problemelor legate de rezolvarea situațiilor de criză, trebuie acordată atenție, în egală măsură, și noțiunilor-concept ce se circumscriu problematicii de fond. Conflictul, ca terminologie de specialitate, constituie o opțiune ce contrabalansează antinomic, în primul rând, cu conceptul de securitate.

Relația conflict versus securitate, care poate fi extrapolată în teoria generală a conflictelor la război vs. pace, a fost tratată de către școlile realistă (Susan Strange, Hans J. Morgenthau, Raymond Aaron) și idealistă (Francis Fukuyama, Stanley Hoffman)², în egală măsură. Teoreticienii acestor școli au argumentat, de pe poziții contradictorii; realiștii, necesitatea de a câștiga cât mai multă putere, iar idealiiștii, nevoia de afirmare a „păcii eterne”, în situația în care evoluția conceptului de securitate a cunoscut mai multe nuanțări și explicitări. Poate una din pozițiile teoretice relativ neutre a fost a lui P. J. Katzenstein (1996), care afirma că există „doi

determinanți insuficient cunoscuți ai politicii de securitate națională: contextul cultural-instituțional al politicii, pe de o parte, și identitatea construită a statelor, guvernelor și a altor actori politici, pe de altă parte”³.

O altă abordare a conflictului o regăsim în teoria generală a Păcii prin intermediul „Mijloacelor Pașnice”, unde „Conflictul vizibil prin violența sa reprezintă mai mult decât ceea ce este observabil; trebuie luată în calcul și violența închisată în structurile și cultura care legitimează violența”⁴. Pentru a transforma un conflict dintre mai mulți actori, este nevoie de o nouă arhitectură a relației dintre ei. Aceste părți trebuie să-și schimbe opiniile, astfel încât conflictul să se poată stinge și să nu se mai repete.

Cu privire la teoria generală a conflictelor, S. Neagu (2006) considera că existența unei strategii pornind de la unele similitudini observabile, proprii unor situații și procese conflictuale variate, relevă, într-o manieră generalizată, principalele tipuri și scheme formale ale evoluției lor, permițând astfel prevederea rezultatelor și, prin aceasta, posibilitatea ieșirii dintr-o situație de criză.

Considerăm că acest binom securitate – conflict, din punct de vedere al abordării geopolitice, reprezintă un *sistem închis* care se apără împotriva evenimentelor interne și intervențiilor exterioare ale altor state sau organisme militare/nonmilitare sau politice, de unde o anumită opacitate și „cecitate”; și, în același timp, este un *sistem deschis* generativ, în timp, prin provocările, confruntările și respingerile din dialogul critic cu realitatea vizată.

România pe drumul devenirii

Pe plan internațional, lumea traversează o situație fără precedent, fiind profund marcată de acțiunile iraționale ale unor forțe ce promovează terorismul ca mijloc de divizare a comunităților naționale și internaționale și de slăbire a stabilității mondiale, în general. Așa cum am subliniat, în numeroase

rânduri⁵, caracterul global al luptei împotriva terorismului a devenit componenta necesară, dar neașteptată și cel mai puțin dorită, a fenomenului globalizării, constituind deja un imperativ de luptă și atitudine al tuturor democrațiilor, căruia statul român i se asociază fără nici o ezitare.

Istoria va umple multe pagini cu drumul parcurs de România către integrarea europeană și euro-atlantică, drum care nu a fost nici drept, nici fără obstacole. O comparație a evenimentelor din anii '89 și chiar '90 cu cele petrecute în alte țări foste comuniste nu se poate face, date fiind tragismul și amploarea celor de la noi, unde prețul libertății a fost extrem de ridicat. Clocotul evenimentelor a atras rapid atenția Vestului, despre care unii au afirmat că ar fi fost „simpatie”, pe care noi am numi-o „compasiune”, pentru că s-a transformat prea repede în aversiune și indiferență, când „spectacolele televizate” și-au pierdut consistența, intrând în banalitate.

Reașezarea în albia normalității a avut, la noi, o durată exagerat de mare, ca și reforma ce părea fără sfârșit, prinzând sub tăvălug generații care-și pierduseră speranța.

Definim, de multe ori, regiunea pe care o ocupăm pe continent „o insulă de latinitate”, menită să justifice evenimentele incandescente pe care le trăim. Altfel cum am putea explica de ce am fost ultimii din Europa care au primit clauza de la Congresul SUA, abia în 1993, de ce am intrat în Consiliul Europei tot în 1993, după țări ca Rusia, Ucraina, Croația, aceasta din urmă participantă directă la războiul dintre țările fostei Iugoslavii.

Frustrările au continuat: grupul de la Vișegrad, alcătuit în 1990 din Polonia, Ungaria și Cehoslovacia, ne-a refuzat cererea de a le fi alături; investițiile străine au venit foarte încet și la dimensiuni simbolice; libera circulație a românilor a fost un vis, până la 1 ianuarie 2003, ca să nu amintim doar câteva, inventarul fiind mult mai extins.

Calea spre NATO, pe care doream să alergăm rapid, s-a lovit de refuzul organizației în 1997, la Madrid, deși România amintea tuturor, pe lângă alte atuuri, că fusese prima țară din Europa Centrală și de Est care semnase la Bruxelles, la 26 ianuarie 1994, Parteneriatul pentru Pace, precum și faptul că participase, sub egida ONU și NATO, la diverse acțiuni comune.

Trebuie însă să recunoaștem că, uneori, ne comportăm asemenea lui Cronos din mitologie,

care și-a devorat copiii; am avut mineriade, ne conduce o clasă politică în formare, am avut și avem președinți pe care-i contestăm, deși au fost aleși democratic, avem parlamentari pe care, odată ajunși acolo, nu-i mai dorim, deși nu s-au ales singuri, iar votul uninominal nu ne va schimba în mod sigur, prea curând, atitudinea.

Noi credem că un popor produce și arată ceea ce este, și nu ceea ce ar dori să fie, și nu se poate debarasa de propria lui istorie, pe care și-o creează, la care participă, îi dă configurația și structura, și pe lângă care nu poate să meargă în paralel. Este și motivul pentru care suntem ceea ce suntem și vom fi altfel, când vom dori cu adevărat acest lucru.

Evenimentele tragice de la 11 septembrie 2001, petrecute în SUA, au marcat începutul unei noi istorii la nivel planetar și regional, care prin percepție și cauzalitate, a dat naștere unei tendințe geopolitice și geostrategice despre care am putea afirma că constituie începutul „celui de-al Treilea Război Mondial”, Războiul Antiterorist.

Dacă la Madrid am primit un refuz, la Praga, în noiembrie 2002, am primit o invitație care a fost onorată la 29 martie 2004, când România a devenit membru cu drepturi depline al NATO. În același an, au fost încheiate negocierile de aderare la UE, al cărei membru am devenit, începând cu 1 ianuarie 2007.

Conflictul din Afganistan – începuturi, implicații și perspective

În primele luni ale anului 2002, coaliția condusă de SUA atacă Afganistanul, înlăturând guvernul taliban, care protejase și sprijinise organizația teroristă Al Qaeda, responsabilă de uciderea a 2973 oameni, din 90 de țări, într-o singură zi, 11 septembrie 2001, prin atacul asupra celor două Turnuri Gemene din New York. România, candidată pentru intrarea în NATO, a instalat primul batalion de militari în Afganistan, încă din iulie 2002, participând, în cadrul coaliției, la operațiunea *Enduring Freedom*.

Intrarea țării noastre ca membru cu drepturi depline în NATO a schimbat și situația de pe teatrul de operațiuni din Afganistan, în sensul că prezența noastră militară s-a amplificat, prin participarea la misiunea ISAF a NATO.

Misiunea ISAF a NATO a preluat, treptat, începând cu sfârșitul lunii iulie - începutul lunii august 2006, zona din sudul Afganistanului,

ocupată până la acea dată de cei 600 de militari britanici. Sudul afgan are câteva particularități legate, în primul rând, de pericolul taliban, extrem de activ aici, dar și de prezența în această parte a țării a principalelor culturi cu mac întreținute de localnici. Trupele sub comanda NATO au bunăvoința populației locale, dar misiunea lor este și de a distruge culturile cu mac, principala sursă de venit a sătenilor afgani. Anul 2006 a fost considerat extrem de mănos, cultura de mac oferind cea mai mare producție de opiu din istoria țării, a cărei distrugere era dorită atât de ONU, cât și de SUA.

Statisticile mondiale confirmă că 87% din opiul produs în lume își are originea pe ogoarele afgane, la care se adaugă și originea a 90% din heroina comercializată pe piața mondială. Aviația americană a distrus o bună parte a culturilor cu substanțe derivate din arhicunoscutul Agent Orange, un defoliant cu urmări foarte grave, care transformase în deșert suprafețe întinse din pădurile luxuriante ale Vietnamului.

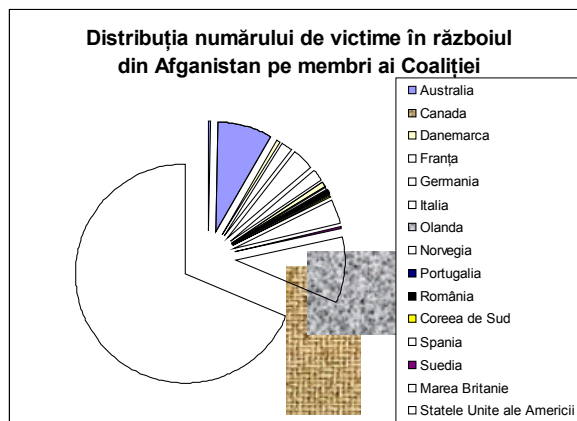
Problema este controversată: distrugerea culturilor de mac lasă fără venituri populația locală, căreia nu-i rămâne o altă alternativă decât înrolarea în rândul talibanilor, pentru a primi o soldă, la care se adaugă ostilitatea crescândă față de prezența NATO. Pe de altă parte, tot culturile de mac formează sursele de venit ale rebelilor talibani, care își pot permite astfel să angajeze voluntari, din rândul celor 2,5 milioane de refugiați afgani din Pakistan, lipsiți de posibilități de existență.

Dacă, în primii doi ani, NATO a trebuit doar „să mențină ordinea”, acum intră în luptă pentru a-i respinge pe talibani și a lua apărarea civililor.

În ISAF sunt prezenți și 72 de soldați români, iar în misiunea coaliției *Enduring Freedom* sunt 372 militari, cu obiective în sudul Afganistanului. România participă și cu 12 ofițeri din Serviciul de Protecție și Pază, sub comanda ONU, cu misiunea de a asigura protecția și paza demnitarilor ONU, reședințelor demnitarilor, în condițiile în care în 2006 au fost uciși 6 angajați ONU.

Situația din Afganistan este departe de a se stabiliza; țara este greu de cucerit, dar și mai greu de menținut ordinea și legea, acolo unde căile de comunicații sunt precare, unde relieful face ca țara să semene cu o cetate inexpugnabilă etc. Rusia a trebuit să plece după zece ani de lupte fără fronturi, iar SUA au luptat cu cea mai modernă tehnică militară împotriva unei organizații ale cărei

căpetenii au plecat nestingherite și sunt căutate de peste cinci ani. Talibanii, desculți și analfabeți, cu o pușcă pe umăr, hărțuiesc continuu, de ani de zile, trupele NATO, fără să poată fi opriți, acolo unde generații întregi, după aproape 30 de ani de război, nu știu să facă altceva decât război.

Sursa: www.icasualties.org

Puțini se așteaptă ca cei 35000 de soldați prezenți în Afganistan, trupele recent întărite de forțele americane și britanice, să fie învinși în următoarele luni, deși este la fel de puțin probabil ca guvernul președintelui Hamid Karzai să se prăbușească. El rămâne, însă, slab, iar acest lucru constituie o problemă la fel de mare ca și puterea talibanilor. Într-o societate distrusă de conflicte, sărăcie și analfabetism, guvernul este lipsit de resurse umane care să îl ajute să conducă țara, ceea ce explică de ce, în ultimii ani, nu a fost capabil să folosească decât jumătate din buget. Afganii sunt deziluzionați de lipsa locurilor de muncă, de proliferarea corupției și de sărăcia cronică în care se zbat, de continuarea stării conflictuale. Cât despre instaurarea democrației într-o lume a prezențelor tribale și a tradiționalelor conflicte interetnice, nici nu poate fi vorba. După prăbușirea talibanilor, regiuni mari ale țării au fost antrenate în comerțul exploziv cu opiu. Sursă a 90% din heroina mondială, Afganistanul este la un pas de a deveni un stat al drogurilor.

Șeful forțelor NATO, generalul David Richards, este convins că pericolul insurgenților în Afganistan a fost înlăturat și susține că războiul poate fi câștigat. Cu toate acestea, în perioada 2002 - 2006, în luptele din Afganistan și-au pierdut viața între 4541 și 5308 civili, cifre greu de stabilit cu exactitate, și 385 de militari. Contingentul românesc a pierdut șase militari, primii căzând pe câmpul de luptă în noiembrie 2003.

Conflictul din Irak

În martie 2003, se reaprinde războiul din Irak, sub pretextul oficial că această țară ar deține arme de distrugere în masă, arme care nu au fost găsite niciodată, pentru că nu au existat. Dacă, la pornirea războiului, SUA contau pe sprijinul a 49 de țări, ulterior numai 39, printre care și România, aveau să ofere trupe sau sprijin logistic, medical sau tehnic.

Trebuie precizat faptul că România s-a angajat în acest război din anul 2003, în condițiile în care ne pregăteam să intrăm atât în NATO, cât și în UE. Dacă pentru un viitor membru NATO era o investiție pe termen lung, pentru europeni, în mod sigur, înotam împotriva curentului neintervenționist, susținut cu intransigență de Germania și Franța, primind din partea acesteia din urmă, prin vocea președintelui Chirac, un avertisment: „România a pierdut o bună ocazie să tacă”.

Irakul a fost cucerit cu rapiditate, în mai puțin de o lună, iar războiul se pare că a început abia după aceea. România participă la acest război de peste trei ani cu un efectiv în reducere, de la 890 militari, în perioada de vârf, la 500 militari (iunie, 2007), cantonați la baza militară Nassyria, din care unii sunt plasați sub comanda misiunii de asistență a ONU și câteva zeci de militari participă la instruirea armatei irakiene. Costurile pentru participare se ridică la câteva sute de milioane de dolari, iar pierderile de vieți omenești au înregistrat trei morți, la care se adaugă și patru răniți.

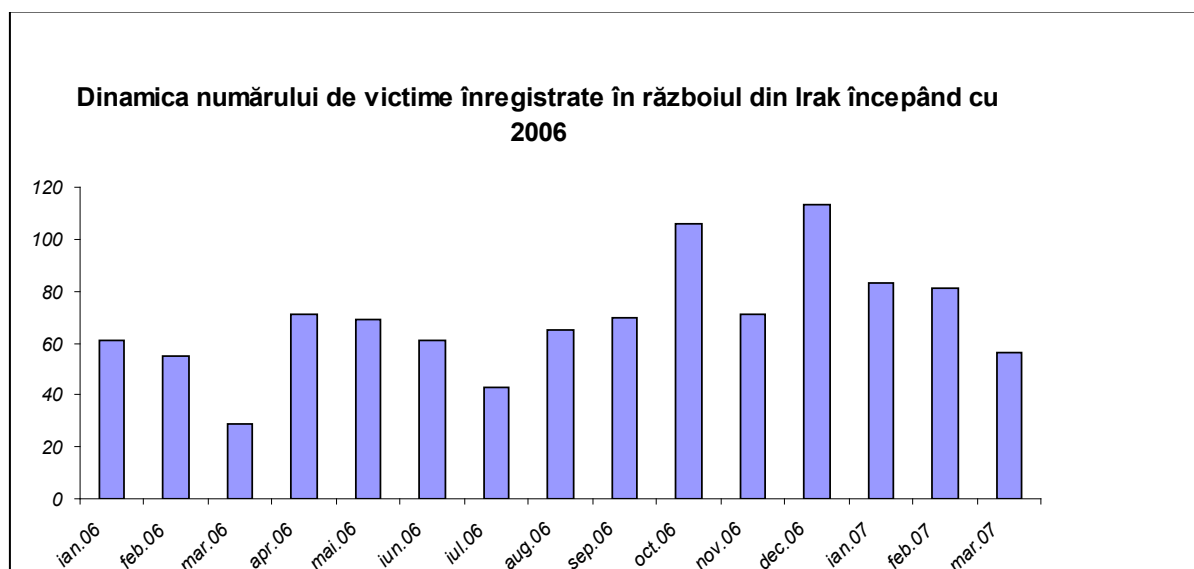
Timpul, dar mai ales condițiile de luptă din Irak au restrâns coaliția, care în prezent înregistrează

trupe combatante și efective semnificative doar din nouă țări: Marea Britanie, Coreea de Sud, Polonia, România, Georgia, Danemarca, Australia, Lituania și El Salvador. În cei peste trei ani de lupte fără fronturi, 18 țări au părăsit Irakul: Spania, Ucraina, Honduras, Norvegia, Republica Dominicană, Thailanda, Ungaria, Noua Zeelandă, Portugalia, Singapore, Olanda, Republica Moldova, Tonga, Islanda, Bulgaria, Cehia, Filipine și Nicaragua.

De la 20 martie 2003, 568 de militari americani au fost victimele războiului din Irak, din care 430 au sfârșit tragic după 1 mai 2003, când oficial ostilitățile erau încheiate. Peste 10000 de Irakieni civili au avut același destin.

Marea Britanie a anunțat, pe 21 februarie 2007, un calendar al retragerii, care a început în aprilie 2007 și se va încheia la sfârșitul anului 2008. Danemarca urmează și ea să-și retragă, concomitent cu britanicii, cei 460 militari, pe care îi va înlocui însă cu 50 de militari de elită, susținuți de patru elicoptere. Aceeași măsură va fi adoptată de Coreea de Sud, care avea inițial 2300 de militari, urmând ca la sfârșitul lui 2007 să părăsească teatrul de operațiuni. Polonia constituie un alt mod de abordare geopolitică a situației de pe teatrul de operațiuni din Irak, unde deține un efectiv de 900 de militari, care nu vor părăsi regiunea, conform celor declarate de ministrul apărării Aleksander Szczygło.

În ceea ce privește România, problema retragerii trupelor din Irak a fost pusă prima dată în iunie 2006, de către Partidul Liberal, dar fără a întruni un sprijin politic suficient din partea altor forțe politice.

Sursa: prelucrat după www.icasualties.org

Retragerea din această țară nu este simplă, în pofida evidenței cursului general sau a pierderilor de vieți și a pierderilor materiale. Pe plan intern divergențele președinte-premier nu pot duce la o soluție. Pe de altă parte, Legea 42/2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara țării nu are prevederi exacte privind retragerea trupelor.

Legea stipulează că, la propunerea MAP, CSAȚ hotărăște până la 30 iunie al fiecărui an, forțele și mijloacele cu care România participă la misiuni militare internaționale. Trimiterile de trupe se aprobă la propunerea primului-ministru, de către președintele țării, după consultarea CSAȚ, iar acesta din urmă informează Parlamentul, în termen de 5 zile, de la luarea deciziei.

Direcțiile pe care acest conflict le va urma sunt greu de anticipat, în condițiile în care administrația de la Washington găsește din ce în ce mai puțini suporteri și resurse materiale și financiare pentru continuarea acestui război. Populația americană este puternic divizată, iar numărul de victime care apar zilnic în rândul militarilor americani nu face decât să sporească controversele în Congresul SUA.

Pe plan extern, însă, retragerea trupelor românești din Irak, va avea costuri geopolitice și geoeconomice mari, mai ales în relațiile cu SUA, costuri pe care România nu ar trebui să și le asume acum.

Războiul împotriva terorismului

Aminteam la început că actualele focare de război fac parte din campania „celui de-al Treilea Război Mondial” declarat unui dușman perfid, fără uniformă și locație - terorismul. Din anul 2001, din acel septembrie negru, acest război a ucis 62006 persoane și a declanșat refugierea a 4,5 milioane de oameni.

O statistică întocmită de „The Independent on Sunday”, arată că în Afganistan au fost uciși între 4541 și 5308 civili și 385 militari, în Irak 50100 civili și 2899 militari, în timp ce în restul lumii 4 081 de oameni. Costurile acestui război nu pot fi estimate cu exactitate, dar publicația menționată amintește că, numai în luna iulie 2006, Congresul SUA a aprobat alocarea a 437 miliarde de dolari pentru a fi folosiți în lupta antiteroristă. Suma respectivă reprezintă cu mult mai mult decât costul războaielor din Vietnam și Coreea, dar să sperăm că reprezintă o investiție pe termen mediu și lung într-o „pace regală”.

Este un război ale cărui câmpuri de luptă nu se văd, ai cărui combatanți se caută reciproc, a cărui miză nu poate fi cuantificată imediat și, ce este și mai grav, a cărui pace este imposibilă într-un viitor apropiat.

Prezență militară românească este și în alte țări, cum ar fi: Bosnia, Serbia (Kosovo), Sudan, Angola și, în funcție de contextul geopolitic, vom fi sau nu și în alte posibile zone de conflict din lume. Aceasta va sublinia rolul pe care România îl joacă, în calitate de stat membru NATO, în procesul de soluționare a crizelor și conflictelor, de întărire a stabilității și securității regionale și globale.

BIBLIOGRAFIE:

- CHAUPRADE, A.; THUAL, Fr., **Dicționar de Geopolitică**, Grupul editorial Corint, București, 2003.
- DIAC, M., Pe moment, România va urma exemplul Poloniei și va rămâne în Irak, în *Gândul*, an III, 2007, nr. 634, p. 2.
- GALTUNG, J., **Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization**, International Peace Research Institute, Oslo; Sage, London, 1996, vol. VIII.
- NEGUȚ, S., **Introducere în Geopolitică**, Editura Meteor Press, București, 2005, p. 134.
- NEGUȚ, S., CUCU, V., VLAD, L., **Geopolitica României**, Editura Transversal, Târgoviște, 2004.
- SAVA, I.N., **Studii de securitate**, Centrul Român de Studii Regionale, București, 2005.
- The University of Michigan Library Documents Centre <http://www.lib.umich.edu/govdocs/usterror.html>
- www.icasualties.org
- <http://www.cnn.com/SPECIALS/2003/Irak/forces/casualties/>

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ CHAUPRADE, A., THUAL, Fr., *Dicționar de Geopolitică*, Grupul editorial Corint, București, 2003, p. 476.

² SAVA, I.N., *Studii de securitate*, Centrul Român de Studii Regionale, București, 2005, p. 20.

³ Apud SAVA, I.N., op. cit., p. 22.

GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII PE TRAIECTORIA VIITORULUI

- ⁴ GALTUNG, J., *Peace by Peaceful Means: London, 1996, vol. VIII.*
Peace and Conflict, Development and Civilization,
- ⁵ NEGUȚ, S., CUCU, V., VLAD, L., *Geopolitica României, Editura Transversal, Târgoviște, 2004.*
International Peace Research Institute, Oslo, Sage,

Dr. Gheorghe VLĂSCEANU este profesor universitar la Facultatea de Relații Economice Internaționale din cadrul Academiei de Studii Economice din București.

Dr. Liviu Bogdan VLAD (liviubogdanvlad@biblioteca.ase.ro) este lector universitar la Facultatea de Relații Economice Internaționale din cadrul Academiei de Studii Economice din București.

SANCTIUNILE ECONOMICE - MIJLOACE DE DESCURAJARE A UTILIZĂRII FORȚEI

Petre-Ciprian CONSTANTINESCU

Sanctiunile economice pot fi definite generic drept o restricție impusă de către o țară (emitent) în comerțul internațional cu o altă țară (țintă), în scopul de a convinge guvernul țării-țintă pentru schimbarea politicii sale.

Sanctiunea trebuie considerată ca un episod care se poate înscrie în timp, având început, cuprins și final, ceea ce corespunde unei luări de decizie, unei gestiuni și unei ridicări a sancțiunii. Dacă este relativ ușor ca să se ia o decizie și ca sancțiunile să fie puse în aplicare, este mai dificilă alegerea momentului și a condițiilor, a căror evoluție este, de cele mai multe ori, periculoasă.

Justificarea sancțiunii, prin anunțarea obiectivelor urmărite și a motivelor determinante, reprezintă un moment-cheie, care nu trebuie să fie „ratat” de cei care conduc: ea condiționează, ca o consecință mai amplă, susținerea populației. Exercițiul este mai delicat atunci când sancțiunile sunt de ordin alimentar. În acest caz, puterea se expune riscului de a i se reproșa că a vrut să înfometeze o populație inocentă. Odată cu criza din Golf, regimul irakian a încercat să se folosească de această dilemă, ceea ce a dus la existența unui mare număr de nou născuți și de copii morți din lipsă de lapte, determinând coaliția să adopte principiul unui ajutor „umanitar” (rezoluția 666 a Consiliului de Securitate).

Pe plan internațional, cooperarea este dificil de dobândit și de păstrat. Dacă această cooperare nu este obținută chiar de la început, sau dacă este doar parțială, este ușor de prevăzut că susținerea externă se va nărui rapid, ajungându-se ca țările cooperante să-și vândă piețele ajunse la scadență în fața celor care nu sunt parte la embargo.

Pe lângă o adevărată voință voluntară, pentru a asigura eficiența și respectarea acestora, trebuie să existe și un mecanism de controlare a respectării sancțiunilor, care să dispună de mijloace juridice de a pedepsi contravenienții, așa cum a fost Comitetul de sancțiuni stabilit pe perioada crizei din Golf.

1. Sanctiunile economice – mijloace de coerciție

Marile puteri utilizează o varietate de “unelte” pentru a influența politicile altor guverne, de la apeluri publice și convingerea diplomatică, la sancțiuni noneconomice, economice, mergând până la acțiunea militară.

Aceste măsuri pot fi aplicate unilateral sau conjugate, împreună cu alte țări, prin Națiunile Unite sau alte organizații internaționale.

O sancțiune economică poate fi definită generic drept o restricție impusă de către o țară (emitent) în comerțul internațional cu o alta țară (țintă), în scopul de a convinge guvernul țării-țintă pentru schimbarea politicii sale.

Sanctiunea trebuie considerată ca un episod care se poate înscrie în timp, având început, cuprins și final, ceea ce corespunde unei luări de decizie, unei gestiuni și unei ridicări a sancțiunii. Dacă este relativ ușor ca să se ia o decizie și ca sancțiunile să fie puse în aplicare, este mai dificilă alegerea momentului și a condițiilor, a căror evoluție este, de cele mai multe ori, periculoasă.

1.1. Luarea deciziei și punerea în aplicare a sancțiunii

Puterea de a decide să se recurgă la sancțiuni economice reprezintă, în cele mai multe cazuri, o competență discreționară a Executivului, fără ingerințele Legislativului.

În Statele Unite ale Americii, de exemplu, legea care reglementează exporturile – *Export Administration Act* - a făcut întotdeauna distincție între *national security controls* și *foreign policy controls*, care reprezintă puterile sancțiunii. În ciuda amendamentelor succesive care au vizat limitarea acestei puteri a președintelui american (obligația de a face rapoarte către Congres la fiecare șase luni, pe timpul derulării sancțiunilor, și de a

consulta victimele industriale ale sancțiunilor), aceasta rămâne foarte mare, cu atât mai mult cu cât președintele poate, în orice moment, să recurgă la o altă lege – *International Economic Emergency Powers Act* – care îi conferă toată libertatea în domeniul respectiv.

Președintele nu împarte această putere cu Parlamentul, decât în mică măsură, ținând cont mai degrabă de opinia publică, pe care trebuie să o facă să înțeleagă interesul și necesitatea sancțiunilor. Susținerea populară este absolut necesară pentru continuarea politicii sale, mai ales că sancțiunile înseamnă pierderi de piață pentru anumite părți din agenții economici autohtoni.

Dacă decizia poate fi luată imediat, mai ales dacă este vorba despre un răspuns față de o agresiune judecată într-un mod de neacceptat, rapiditatea se poate manifesta, de asemenea, și în punerea imediată în practică a sancțiunii. De exemplu, înghețarea activelor aparținând kuweitienilor și irakienilor a fost decisă la 3 august 1990, chiar a doua zi după agresiunea irakiană contra Kuweitului.

1.2. Gestiunea sancțiunilor

Conform teoriei sancțiunilor, după ce s-a vrut să se pedepsească un comportament judecat într-un mod inacceptabil (cum ar fi abuzurile în ceea ce privește drepturile omului sau invazia unui stat suveran) sau stabilitatea unei politici considerate inadmisibilă (de exemplu, apartheidul), nu se vor genera sancțiuni de aceeași manieră.

De asemenea, nu se vor genera aceleași tipuri de sancțiuni bilaterale sau multilaterale. Întrucât susținerea internațională reprezintă, în cea mai mare parte a timpului, o verigă slabă a unui embargo sau a unei sancțiuni, cooperarea tinde să se realizeze mai puțin sigur, pe măsură ce timpul se scurge.

Justificarea sancțiunii, prin anunțarea obiectivelor urmărite și a motivelor determinante, reprezintă un moment-cheie, care nu trebuie să fie „ratat” de cei care conduc: ea condiționează, ca o consecință mai amplă, susținerea populației. Exercițiul este mai delicat, atunci când sancțiunile sunt de ordin alimentar. În acest caz, puterea se expune riscului de a i se reproșa că a vrut să înfometeze o populație inocentă. Odată cu criza din Golf, regimul irakian a încercat să se folosească de această dilemă, ceea ce a dus la existența unui mare număr de nou-născuți și de copii morți din lipsă de lapte, determinând coaliția să adopte

principiul unui ajutor „umanitar” (Rezoluția 666 a Consiliului de Securitate).

Chiar dacă sancțiunile nu sunt exclusiv alimentare, justificarea lor trebuie să fie prezentată cu o mare abilitate. Sancțiunile impuse după invazia Afganistanului, prezentată de Jimmy Carter ca fiind „amenințarea cea mai gravă de după al Doilea Război Mondial”, au fost susținute, într-o primă etapă, chiar de opinia publică. În schimb, administrația Bush a derutat și uimit, prin prezentarea obiectivelor sale în criza din Golf: protecția dreptului internațional violat! Sigur, dar unde nu este? Apărarea resurselor petroliere? Bineînțeles, dar nu putea să prezinte războiul din Golf ca fiind un război pentru petrol.

1.3. După ce au fost justificate, sancțiunile economice trebuie să fie respectate

1.3.1. Pe plan intern, principala problemă este determinată de categoria victimelor sancțiunii: cum ar fi agricultorii, în cazul unui embargo cerealier; investitorii, dacă investițiile ar fi prohibite; industriașii din sectorul de înaltă tehnologie.

Sistemul francez al companiei COFACE (companie franceză de asigurări în domeniul comerțului exterior) prevede o garanție împotriva riscurilor politice, pe care sistemul american nu le cunoaște. În ciuda presiunilor, a lobby-ului făcut de industriași, vizând garantarea inviolabilității contractelor, acestea nu sunt, în practică, sigure pentru agricultorii americani, ale căror contracte cu URSS erau *embargo proof* (*dovada embargoului*). Astfel, la două zile după anunțarea embargoului cerealier din 1980, *Commodity Credit Corporation* a cumpărat cerealele agricultorilor, pe care le-a revândut, în mod progresiv, pe piața internațională, garantând astfel revenirea așa-numiților „farmers”. Corporația americană Caterpillar, victimă a sancțiunilor tehnologice din 1980, s-a văzut înlocuită de firma japoneză Komatsu, fără nicio despăgubire.

Astfel, se poate deduce un principiu: acela că sancțiunile vor fi cu atât mai susținute, cu cât categoriile de populație care sunt victime directe sunt despăgubite. Lipsa acestor despăgubiri incită imediat populația să schimbe traiectoria embargoului.

1.3.2. Pe plan internațional, cooperarea este dificil de dobândit și de păstrat. Dacă această cooperare nu este obținută chiar de la început sau dacă este doar parțială, este ușor de prevăzut că

susținerea externă se va năruia rapid, ajungându-se ca țările cooperante să-și vândă piețele ajunse la scadență în fața celor care nu sunt parte la embargo.

Astfel, embargoul cerealier din 1980 a suferit, chiar de la început, unele disfuncții în Argentina, unde a fost vizibil faptul că administrația Carter i-a subestimat importanța, pentru că ea era al doilea producător mondial de cereale secundare (adică alte cereale, în afară de grâu), din acea zonă.

Presupunând că susținerea internațională ar fi dobândită, ea trebuie să fie conservată, menținută în continuare, însă cele mai multe elemente care intervin acționează în sensul disocierii solidarității. Țările inițiatore ale sancțiunilor pot da chiar ele un exemplu negativ, cum ar fi Statele Unite, care, de pildă, în iunie 1980, au autorizat companiile cerealiere americane să vândă URSS grâu care nu era american.

Nu trebuie neglijat faptul că acele categorii de populație care sunt victime ale embargoului pot protesta. Este posibil ca opinia publică să nu susțină sancțiunile. Embargoul se deformează, și o deformare a embargoului poate fi comparată cu evaziunea fiscală: este inevitabilă și nu poate readuce în discuție temeiul măsurii, decât cu condiția de a rămâne sub un prag admisibil, dar care, în cazul menționat mai sus, nu a fost niciodată calculat.

Pe lângă o adeziune voluntară, pentru a asigura eficiența și respectarea acestora, trebuie să existe și un mecanism de controlare a respectării sancțiunilor, care să dispună de mijloace juridice de a pedepsi contravenienții, așa cum a fost Comitetul de sancțiuni stabilit pe perioada crizei din Golf.

1.4. Ridicarea sancțiunii

Odată hotărâtă sancțiunea, problema care se pune este de a ști când și în ce condiții se suspendă.

Se pune, în mod evident, întrebarea dacă sancțiunea trebuie suspendată numai după ce evenimentul care a provocat criza a dispărut. Oare trebuia să se aștepte evacuarea Afganistanului de către Armata Roșie, anularea legii marțiale în Polonia, sfârșitul regimului de apartheid din Africa de Sud, schimbarea lui Saddam Hussein, ca să nu amintim decât aceste exemple, sau se poate, prin realism, să se introducă o gradare în sânul unei situații spre care se tinde – accentuarea acestor grade către o mai mare liberalizare, către

o moderare? Ori se admite ideea că întoarcerea la “statu quo ante” nu poate fi pusă în discuție, justificând acest lucru printr-o ridicare progresivă “step by step” (pas cu pas) a sancțiunii?

Acest exercițiu, extrem de dificil, presupune o măiestrie totală în ceea ce privește luarea deciziei din partea statului care aplică sancțiuni. Exemplele în care s-a reușit acest lucru sunt rare. Reluând exemplele date anterior, embargoul cerealier din 1980 a fost ridicat în aprilie 1981 de către Ronald Reagan, pentru a ține o promisiune făcută în campania prezidențială, întrucât recolta din 1981 se anunța supraabundentă, deși nicio schimbare nu a intervenit în Afganistan și deși sovieticii și-au accentuat, în Polonia, presiunile asupra Solidarității. Denunțată în mod violent de secretarul de stat Alexander Haig, ridicarea embargoului cerealier este un exemplu de ceea ce nu trebuie făcut. Modelul opus l-a constituit ridicarea progresivă a sancțiunilor americane împotriva Poloniei – decisă ca urmare a unui atac de forță din 13 decembrie 1981 -, care s-a derulat între 1982 și 1987.

2. Modalități de sancționare economică și definirea acestora

În replică la o acțiune politică internă și /sau externă apreciată ca inacceptabilă, un stat poate să-și manifeste dezaprobară printr-o sancțiune economică.

Se pot distinge, astfel, sancțiuni unilaterale, decise de un stat împotriva unui alt stat în cadrul relațiilor bilaterale, acesta fiind cazul numeroaselor sancțiuni americane împotriva URSS sau Chinei populare, și sancțiuni multilaterale, întreprinse de un ansamblu de state, în general de cele care controlează oferta de bunuri a căror vânzare este suspendată. Obținerea unui sprijin multilateral este adeseori indispensabilă pentru a da credibilitate sancțiunilor, fără de care țările-țintă se pot aproviziona din altă parte, din locuri unde se găsesc produse înlocuitoare.

Această sancțiune economică se poate defini ca „înteruperea sau amenințarea cu înteruperea relațiilor curente financiare sau comerciale cu o țară-țintă decisă deliberat la nivel guvernamental”.

Pentru ca scopul sancțiunii să fie atins, trebuie ca sancțiunea să reprezinte un dezavantaj pentru țara-țintă, sub două forme:

- *fie pierderea unui avantaj de care dispune,*

de exemplu, reducerea sau suprimarea creditelor la care ar putea recurge, limitarea vânzărilor către țările care aplică sancțiunea, reducerea sau suprimarea vânzărilor de produse „sensibile” către țările-țintă;

- fie o deteriorare a situației sale, creând, de exemplu, în cadrul relațiilor americano-sovietice, o întărire a bugetului militar american, sprijinirea luptelor armate împotriva regimurilor comuniste în lumea a treia, prezența militară americană în punctele sensibile unde se confruntă cele două superputeri.

Sancțiunile pot lua două forme – comerciale sau financiare – și pot viza diferite obiective. „Eficacitatea” lor depinde mult de măsura în care mijloacele sunt proporționale cu obiectivele.

2.1. Definierea embargoului și a boicotului

Sancțiunile economice se încadrează în două tipuri de decizii:

- embargoul, reprezentând, foarte simplist spus, suspendarea exporturilor;

- boicotul, care presupune suspendarea importurilor.

Definiția clasică a embargoului cantonează încă această noțiune în domeniul strict al dreptului maritim, în care prin „embargo” se înțelege sechestrarea navelor străine pentru a face presiuni asupra statelor sub al căror pavilion se află aceste nave. Este unanim acceptat, în regulile dreptului maritim și acordurile internaționale, că această măsură are o durată limitată.

De la sfârșitul secolului XIX, de când s-a dezvoltat această definiție veche, există două variante: una extinsă și una mai restrânsă. Ambele se referă la exporturile destinate anumitor țări, dar varianta mai extinsă include și importurile. Vom reține, în continuare, accepțiunea mai restrânsă a termenului – suspendarea exporturilor. Suspendarea exporturilor se referă sau înlocuiește, de fapt, boicotul.

După cum a remarcat Louis Dubouis, „Boicotarea, în definiția sa mai extinsă, reprezintă refuzul de a întreține relații comerciale cu statele-țintă.”

În această accepție, embargoul nu reprezintă decât o fațetă a măsurilor de boicot. Însă, definiția mai restrânsă a boicotului, aceea limitată la interdicția de a face importuri, corespunde practicii: în relațiile dintre două state, măsurile considerate ca relevante pentru boicot sunt, de fapt, interzicerea exclusivă a importurilor.

Interes prezintă, din punct de vedere al prezentei analize, embargoul strategic.

Fundamentul său teoretic este securitatea națională. Acesta are ca obiectiv evitarea vânzării către un potențial adversar de bunuri susceptibile că ar putea ajuta, în mod direct sau indirect, la întărirea potențialului său militar și, deci, la slăbirea securității țării sau țărilor care aplică sancțiunea.

Embargoul strategic are următoarele caracteristici:

- obiectivul său este unul defensiv și constă în evitarea întăririi capacității adversarului, prin menținerea unui avans tehnologic în ceea ce privește potențialul militar al țărilor care aplică sancțiunea;

- el nu vizează decât potențialul militar, și nu potențialul economic global al țărilor-țintă;

- este selectiv: sunt limitate doar fluxurile care privesc bunurile și tehnologiile strategice.

Forma caracteristică de embargo strategic este COCOM (Co-ordinating Committee for Multilateral Export Controls – Comitetul Coordonator pentru Controlul Multilateral al Exporturilor), creat în 1949 de Statele Unite, compus din țările membre NATO (cu excepția Islandei), la care s-a alăturat Japonia, și, din 1989, Australia. COCOM avea ca obiectiv controlul asupra achiziționării de bunuri și tehnologii occidentale de către țările membre ale Pactului de la Varșovia.

2.2. Definierea blocadei

„Blocada, în sens clasic, constă în *interceptarea comunicațiilor sau supravegherea acestora*. Ea nu trebuie să fie mai mult decât un mijloc pentru a asigura eficacitatea embargoului...În sensul dat, deseori, pe parcursul ultimelor două războaie, blocada cuprinde măsuri mai generale și mai constrângătoare decât embargoul. Blocada economică desemnează sancțiuni mai largi decât embargoul, deoarece vizează întreruperea tuturor relațiilor economice și financiare.”¹

În limbajul curent, blocada reprezintă *utilizarea forței pentru a impune respectarea unui embargo*.

Așa cum într-o luptă armată între două state sau puteri se utilizează tactici de luptă, se organizează atacuri și se folosesc arme, și aceste mijloace de coerciție, privite prin prisma scopului pe care îl urmăresc, reprezintă arme ale războiului economic (economic warfare).

2.3. Războiul economic

Între simpla concurență economică și război din toate punctele de vedere, războiul economic reprezintă *politica urmată de un stat care încearcă să diminueze potențialul adversarului său*. Poate fi vorba fie despre o diminuare globală, pentru a-l face să-și schimbe politica externă sau să schimbe regimul, fie de a provoca prăbușirea statului adversar.

Această politică a fost prevăzută și cu alte ocazii de anumiți „șoimi” occidentali împotriva URSS, care era percepută ca o putere ideologică și expansionistă cu care a face comerț era o absurditate; ea a fost pusă în aplicare în timpul Războiului Rece și a marcat primii ani ai președinției lui Ronald Reagan.

2.4. Definiția linkage-ului (legăturii)

Linkage-ul este o *strategie care constă în relaționarea politicii economice a unui stat cu un alt stat, pentru acordarea de către acel stat a unor concesiuni de natură politică sau economică*.

Trebuie să facem o distincție între „linkage-ul pozitiv” și „linkage-ul negativ”.

Linkage-ul pozitiv este, deseori, numit „momeală”, în opoziție cu „barieră”, care simbolizează linkage-ul negativ. Speranța unui avantaj comercial sau financiar trebuie să determine statul-țintă să-și modereze comportamentul adoptat în politica externă și /sau internă.

Acest linkage poate fi „specific” (un anumit avantaj reflectă o anumită decizie) sau „difuz” (un climat general de îmbunătățire a situației determină statul care aplică sancțiunea să inițieze o cooperare).

Linkage-ul negativ este, deseori, numit „baston”. Este o „sancțiune-embargo” punctuală, în întregime diferită de embargoul strategic pe termen lung definit mai sus.

Similar cu linkage-ul pozitiv, și cel negativ poate fi „specific” sau „difuz”. Dacă această distincție între linkage-ul pozitiv și cel negativ merită o clarificare, în același timp, trebuie realizat faptul că, în orice linkage pozitiv, există o doză de linkage negativ: momentul în care este utilizată momeala. Și, bineînțeles, invers: în orice linkage negativ există linkage pozitiv: momentul în care se ridică sancțiunea. Este dificil de făcut o distincție între retragerea momelii și învârtirea în aer a bastonului. Refuzul de a-i da un morcov unui consumator de morcovi, dacă durează o perioadă

suficient de lungă, se poate dovedi a fi mai grav pentru sănătatea sa decât aplicarea unei corecții lejere cu un baston.

3. Tipologia obiectivelor, mijloacelor și obiectelor, condițiilor și modalităților de aplicare a sancțiunilor economice

3.1. Tipologia obiectivelor

Statul care aplică sancțiunea poate încerca să atingă un singur obiectiv sau, simultan, mai multe obiective.

Mai mult, dacă statul respectiv acționează în cadrul unei politici globale, fiecare dintre obiectivele vizate poate fi considerat prioritar sau secundar.

Acest obiectiv poate fi „rigid”, poate reprezenta o țintă fixată anterior cu precizie și este vizat în întregime (de exemplu, suprimarea oricărei restricții în URSS referitoare la emigrarea evreilor sovietici). Pe de altă parte, obiectivul poate fi „suplu”: statul sancționator încearcă să obțină doar un progres într-o anumită direcție determinată, o ameliorare a unei situații existente, fără însă să-și fixeze o țintă precisă și imperativă.

Gary Hufbauer și Jeffrey Schott propun, în lucrarea **Sancțiuni economice reevaluate**, cinci obiective ale politicii externe:

1. Obținerea unei schimbări limitate a politicii țării-țintă.
2. Destabilizarea guvernării țării-țintă.
3. Întreruperea unei aventuri militare de mică anvergură.
4. Slăbirea potențialului militar al țării-țintă.
5. Obținerea unor schimbări importante în politica statului-țintă.

Această tipologie, chiar dacă este insuficient de coerentă, prezintă, fără îndoială, avantajul că realizează o ierarhie, în ordine crescătoare, a schimbărilor politice vizate.

3.2. Tipologia mijloacelor

Mijloacele utilizate în cadrul sancțiunilor economice au fost studiate în mod deosebit de David Baldwin. El distinge astfel sancțiunile comerciale și sancțiunile financiare.

Printre sancțiunile comerciale, autorul citat reține:

- *Embargoul* în sens restrâns – interzicerea exporturilor către țările-țintă.
- *Boicotul* – interzicerea importurilor din țările-

țintă.

- *Discriminarea tarifară* – importurile provenite din țările-țintă sunt taxate mult mai mult decât cele din alte țări.

- *Retragerea clauzei națiunii celei mai favorizate* – importurile provenite din țările-țintă încetează să mai fie tratate la fel de favorabil ca acelea ale altor țări care beneficiază de aceasta clauză.

- *Înscrierea pe „lista neagră”* – suspendarea relațiilor de comerț cu întreprinderile care fac comerț cu țările-țintă.

- *Instituirea cotelor* – restricții cantitative asupra anumitor exporturi sau importuri.

- *Refuzul de acordare a licenței* – refuzul de a autoriza importul sau exportul anumitor bunuri.

• Printre sancțiunile financiare se numără:

- *Înghețarea activelor (averilor)* – sechestrarea averilor sau interzicerea retragerii de depozite bancare sau de alte averi financiare aparținând țărilor-țintă.

- *Controlul asupra exporturilor sau importurilor de capital* – restricții cu privire la persoana care poate transfera capitalurile, suma totală a capitalurilor, motivele pentru care este decis acest lucru, fie pentru ieșirea, fie pentru intrarea în țara-țintă.

- *Suspendarea ajutoarelor* – reducerea, suspendarea ajutoarelor acordate țărilor-țintă.

- *Exproprierea* – confiscarea proprietăților de bunuri aparținând țărilor-țintă.

- *Taxarea discriminatorie a posesiunilor* țărilor-țintă.

- *Neplata sau întârzierea în plata cotizațiilor* la organizațiile internaționale.

3.3. Tipologia obiectelor

Dacă ne referim la sancțiunile comerciale, putem distinge trei domenii mari:

- *materiile prime;*

- *tehnologiile;*

- *condițiile comerciale* (în esență, clauza națiunii celei mai favorizate).

Printre materiile prime, trebuie să se facă o distincție între produsele energetice, minerale și produsele alimentare. Exemplul petrolului, printre produsele energetice, revine cel mai des în discuție. Se poate menționa aici o sancțiune mai puțin cunoscută decât embargoul decis în 1973 de țările membre OEP (Organizația țărilor arabe exportatoare de petrol), pentru a arăta că aceste sancțiuni nu sunt apanjul statelor petroliere din Orientul Mijlociu.

În general, utilizarea acestui obiect este rezervată țărilor exportatoare de petrol. Pe lângă produsele energetice, trebuie menționate și mineralele, în special cele rare.

În cadrul sancțiunilor contra politicii de proliferare nucleară a unui stat-țintă, statul sancționator poate, de exemplu, să vizeze neaprovizionarea cu uraniu a țării „proliferante”.

Ultimul dintre obiectele relevante în cadrul materiilor prime se referă la cereale. Pentru SUA, acestea au constituit un bun privilegiat în ceea ce privește sancțiunile aplicate sovieticilor, ei fiind cei mai mari solicitanți. Americanii controlau o mare parte a producției mondiale de cereale și dominau piața sovietică, grație prețului și calității produselor lor; loturile lor de furaje (combinația porumb-soia) pentru alimentația vitelor erau și au rămas, până în prezent, fără egal în întreaga lume.

Dacă analizăm tehnologiile, spectrul tipurilor de produse este foarte larg. Se pot cita, fără îndoială, anumite tehnologii care constituie obiecte privilegiate ale sancțiunilor economice, cum ar fi materialele de foraj. Pentru URSS, dornică să-și exploateze imensele resurse minerale – în special în Siberia – și fără să dețină tehnologie adecvată, acest material era de o importanță capitală. Din 1973, de la embargoul impus de OEP, SUA au încercat să-și diversifice furnizorii de energie și s-au orientat în special către URSS, de aici rezultând o anumită relaxare a controlului asupra exporturilor legate de energie. Dar, în 1978, în replica la procesul disidentului Charanski, materialul de foraj a fost înscris pe lista americană de bunuri controlate; apoi, în replică la invadarea Afganistanului, toate licențele de export au fost suspendate și nu a mai fost acordată nicio licență nouă. Mai mult, în replică la impunerea legii marțiale în Polonia, SUA au stopat toate licențele de export către URSS, nu numai pentru materialul de foraj, dar și pentru echipamentele de rafinare și de transport. Cu această ocazie, s-a produs „disputa regilor gazului”, care i-a opus pe europeni și americani din 1981 până în 1982 și a ajuns la paroxism în iunie 1982, când președintele Reagan a extins embargoul asupra întreprinderilor care lucrau sub licență americană. Opoziția europenilor față de extinderea extraterritorială a legii americane l-a determinat pe Ronald Reagan, în noiembrie 1982, să ridice controlul american impus de la sfârșitul lui 1981. Dar SUA au încercat atunci să reintroducă, via COCOM, controlul referitor la

energie (februarie 1983) și, în special, să înscrie pe listele COCOM pompele submersibile. Americanii s-au lovit de refuzul celorlalte țări membre ale organizației care, în mod justificat, au estimat că acestea nu aveau caracter strategic.

Pe lângă materialul de foraj, putem adăuga tehnologiile înalte, cum ar fi echipamentele electronice și supercalculatoarele. În acest sector, SUA au dispus mult timp de o superioritate indiscutabilă față de celelalte țări din Europa Occidentală. Sancțiunile economice pe care le putea aplica atunci administrația americană aveau o anumită eficacitate, deoarece oferta externă era foarte mică. Dar, în anii '70, această situație s-a modificat, grație apariției unor noi poli tehnologici (Europa Occidentală, Japonia, țările Asiei de Sud-Est).

Prin urmare, este necesară o cooperare internațională mai extinsă, dacă sunt aplicate sancțiuni în ceea ce privește produsele de înaltă tehnologie.

Astăzi, înalta tehnologie intervine tot mai des în procesul de fabricație a unui tip de produs care este în mod curent vizat de embargouri – armamentul. Acest obiect al sancțiunilor este, deseori, legat de o situație conflictuală (tensiuni sau război declarat), națională sau internațională. În acest sens, acest obiect poate fi legat de obiective cum ar fi stoparea politicii interne represive a unui stat-țintă, încercarea de a opri un război civil, dar poate, de asemenea, să se refere la participarea unui stat-țintă la un război sau la o acțiune agresivă asupra unei țări din lumea a treia.

Pentru a finaliza această trecere în revistă a obiectelor unei sancțiuni, trebuie menționate, pe lângă sancțiunile comerciale și vamale (respectiv clauza națiunii celei mai favorizate), sancțiunile pur financiare, care pot fi înghețarea creditelor unui stat-țintă sau refuzul de a-i acorda linii de credit.

În concluzie, trebuie reținut faptul că alegerea unui obiect poate juca un rol foarte important în reușita sancțiunii. Prin urmare, trebuie să existe un control majoritar asupra ofertei obiectului vizat (de exemplu, tehnologii), dar trebuie, de asemenea, ales un obiect care poate „afecta” statul-țintă, mai puțin pe moment și mai degrabă pe termen lung.

3.4. Condițiile de utilizare a armei economice

Trei condiții trebuie îndeplinite concomitent pentru a putea acționa în cadrul diplomației economice:

3.4.1. O inegalitate a partenerilor asupra câștigurilor economice.

Să luăm, pentru a ilustra această primă condiție, exemplul sancțiunilor americane aplicate URSS. Acestea nu ar fi fost aplicate decât dacă relațiile comerciale americano-sovietice reprezentau pentru URSS un avantaj superior câștigului american.

Noțiunea de „câștig american” era atunci, în mod evident, vagă și eronată, pentru că nu se distingea nici câștigul întreprinderii americane care exporta în URSS, nici câștigul pentru întreaga economie americană, care putea fi mai mic, nul sau chiar, în unele cazuri, în minus, dacă vânzarea efectuată de întreprinderea americană comporta clauze de răscumpărare ce puteau concura serios producția americană din alte sectoare. În acest caz, stabilirea schimburilor americano-sovietice s-a datorat presiunii branșei exportatorilor americani asupra administrației, pentru a impune un troc care prezenta mai multe inconveniente decât avantaje pentru economia americană. Astfel, în 1977, URSS nu mai exporta amoniac în SUA. După semnarea unui acord în 1978 cu Petroleum occidental, URSS a devenit al doilea furnizor de amoniac al SUA, acest lucru având drept consecință negativă închiderea a numeroase uzine americane, o scădere a prețului amoniacului și perturbări ale pieței de amoniac anhidric.

„Câștigul american” a fost definit ca fiind câștigul pentru întreaga economie americană, și nu doar pentru întreprinderea în sine, și a fost înțeles ca neavând posibilitatea de linkage, decât dacă câștigul sovietic era perceput de americani ca fiind superior celui american.

Câștigul sovietic putea să fie economic sau politic. Achiziționarea de tehnologii occidentale, care permitea URSS să evite costurile de cercetare-dezvoltare, care fuseseră suportate de statele occidentale, și să recupereze, în mare parte, întârzierea tehnologică față de Occident, era un exemplu bun de câștig economic. Astfel, importurile de cereale permiteau URSS să-și hrănească populația și animalele fără să-și reformeze structurile agricole birocratice, grele, paralizante și nemotivante și fără să dezvolte proprietatea privată, care ar fi fost indispensabilă pentru stimularea producției, dar ar fi contravenit dogmei colectivismului.

Acest profit era variabil în funcție de situație. În perioada surplusului mondial de cereale, poziția SUA, care erau exportatoare de cereale, era mai

slabă decât în caz de penurie. Similar, în perioada lipsei de energie, materialul de foraj pentru petrol și gaze era deosebit de important pentru URSS.

3.4.2. Disponibilitatea de a practica linkage-ul

Această disponibilitate poate să nu existe. Politica și comerțul pot avea fiecare propria lor dezvoltare, fără nicio legătură stabilită între ele, chiar dacă respectiva formă de comerț este politică, astfel încât o țară nu-și subordonează schimburile economice cu o altă țară politiciii celei din urma. Linkage-ul deformează, de fapt, o tranzacție comercială, prin adăugarea unei exigențe politice care condiționează realizarea tranzacției respective; schimbul devine, astfel, o operațiune politico-comercială. Această exigență sau exigențele politice, în general, sunt susceptibile fie de reducerea prețului sau volumului schimburilor, fie de eșuarea operațiunii.

3.4.3. Capacitatea de punere în aplicare a sancțiunilor.

Nu este suficient să se dorească exercitarea unui linkage, trebuie, de asemenea, să se poată, ceea ce nu a fost cazul negocierilor duse de administrația Ford cu ocazia încheierii acordului americano-sovietic din 1975 privind cerealele. H. Kissinger, care dorea obținerea unui acord de compensare între cerealele americane și petrolul sovietic (și, astfel, o temperare a comportamentului sovietic în Orientul Mijlociu), s-a lovit, în primul rând, de opoziția administrației și, în al doilea rând, a agricultorilor, o ostilitate dublă, care, cunoscută de Moscova, a slăbit gradual, dar într-o manieră ireversibilă, poziția lui Kissinger, care a fost obligat să se retragă. Se poate deduce din acest exemplu că este întotdeauna convenabil să se introducă variabila „timp”, care poate modifica rezultatul linkage-ului prin evoluția raporturilor de

forță dintre adversari.

Trebuie oare să intervină noțiunea de cooperare între aliați, considerând că aceasta este necesară pentru punerea în practică a unui linkage? Se pare că nu. În cazul particular al SUA, cooperarea aliaților nu este necesară pentru a decide un linkage și nu sporește eficacitatea linkage-ului american, decât în cazul celui negativ, respectiv al sancțiunilor.

4. Concluzii

Sancțiunile economice au fost folosite atât în scopul descurajării folosirii forței, cât și în scopuri politice, la nivel internațional, urmărindu-se accesul la resursele altui stat sau obținerea de avantaje competitive.

În condițiile în care tendința de schimbare a naturii conflictelor lărgeste paleta de mijloace de purtare a luptei, sancțiunile economice se profilează în viitorul apropiat ca o armă economică veritabilă, de sine stătătoare, un aliat prețios al diplomației, aflat la discreția celor puternici.

Totuși, în condițiile globalizării piețelor și expansiunii afacerilor multinaționale, cadrul politic și instituțional va trebui să se adapteze tendinței de diversificare a noțiunii de sancțiune economică. Sancțiunile economice nu mai sunt, astăzi, atributul exclusiv al organizațiilor statale și suprastatale. Ele au o tendință puternică de a scăpa de sub controlul legii și atrag ca un magnet organizațiile de criminalitate economică, sursă de finanțare a criminalității organizate.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ Marie-Hélène LABBE, *L'arme économique dans les relations internationales*, Paris, France, Presses Universitaires De France, 1996.

Petre-Ciprian CONSTANTINESCU (petreciprianconstantinescu@yahoo.com) a fost șef de promoție al Academiei Trupelor de Uscat „Nicolae Bălcescu” din Sibiu, arma Finanțe, este licențiat în management financiar-contabil, a absolvit cursul Management Financiar organizat de „The Open University” CODECS - București și cursurile „Institutului Bancar Român” din București. Este membru în corpul experților contabili și în corpul consultanților fiscali, ofițer în cadrul structurii financiar contabile a Direcției Informații Militare și doctorand în științe militare al Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

POLITICA EXTERNĂ A UNIUNII EUROPENE

Dr. Dorel BUȘE

Conferința Interguvernamentală a UE asupra PESC și-a deschis lucrările la 14 decembrie 1990 și a reușit să apropie pozițiile diferite susținute de statele comunitare. S-a stabilit că PESC urma să fie un proces gradual, ceea ce a permis apariția unui Titlu al cincilea în cadrul Tratatului Uniunii Europene, semnat la Maastricht pe 7 februarie 1992 și intrat în vigoare la 1 ianuarie 1993.

După intrarea în vigoare a Tratatului de Maastricht, UE și-a consolidat poziția pe scena internațională, iar modul de funcționare a politicii externe a UE a fost reformat prin Tratatul de la Amsterdam din 16-17 iulie 1997, intrat în vigoare în 1999. Prin acest tratat a fost instituit și un nou instrument de politică externă, denumit „strategia comună”. Tratatul a mai prevăzut și integrarea Uniunii Europene Occidentale în UE, ceea ce a permis folosirea capacităților armate ale UEO de către UE. Ulterior intrării în vigoare a Tratatului, s-a instituit și o Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA). Tratatul de la Nisa (decembrie 2000) întărește unele aspecte ale Politicii Externe, cum ar fi rolul Comitetului Politic și de Securitate în domeniul gestionării crizelor.

1. Politică Externă și de Securitate Comună (PESC)

„Uniunea politică a fost întotdeauna perspectiva pe termen lung a construcției europene, sensul eforturilor întreprinse după Tratatul de la Roma”¹, dar, în cea ce privește Tratatul Uniunii Europene (TUE), a fost și domeniul care a ridicat cele mai mari dificultăți. Negocierile purtate în cadrul conferinței interguvernamentale, ce a precedat summit-ul european de la Maastricht, au reprezentat o luptă aprigă între federaliști și interguvernamentaliști (pentru ancorarea sau neancorarea PESC la Comunitate), pe de altă parte, și între europeniști și atlantiști (pentru introducerea în TUE a unei referiri la o apărare comună), pe de altă parte.

Rezultatul deliberărilor a constat într-un inevitabil compromis între aceste poziții atât de divergente, compromis realizat, deoarece toate statele comunitare au dorit o revenire în forță în relațiile internaționale.

Procesul a demarat la 21 martie 1990, când un memorandum de proveniență belgiană atrăgea atenția că „în afacerile internaționale o adevărată politică externă comună este mai urgentă decât înainte”, iar Comunitatea „ar trebui să participe ca entitate politică la discutarea acestor afaceri”². Propunerea belgiană a fost primită cu interes la Consiliul European de la Dublin, în aprilie 1990, și i s-a dat greutatea necesară, în aceeași lună, printr-o scrisoare semnată de Kohl și Mitterand, adresată Președinției irlandeze. Cei doi lideri argumentau în favoarea definirii și implementării unei PESC, a convocării unei Conferințe Interguvernamentale asupra PESC, în paralel cu cea asupra Uniunii monetare, cereri trecute în practică prin decizia Consiliului European din 25-26 iunie 1990. Conferința Interguvernamentală asupra PESC și-a deschis lucrările la 14 decembrie 1990 și a reușit să acomodeze una cu alta, cât de cât, pozițiile diferite susținute de statele comunitare.

În 1991, cele două președinții, luxemburgheză și olandeză, au prezentat fiecare câte un proiect de tratat pentru viitoarea Uniune, conform propriilor viziuni. Astfel, în aprilie, președinția luxemburgheză a înaintat un proiect de tratat ce aborda Uniunea din perspectiva unei structuri pe piloni, cu statut egal, PESC fiind unul dintre aceștia, ceea ce era în fond o viziune interguvernamentală. Protestele statelor federaliste au determinat revizuirea proiectului, în iulie, de o manieră care dădea preeminență pilonului ce reprezenta Comunitatea, dar schimba prea puțin din caracterul interguvernamental prevăzut pentru PESC.

Considerat prea ambițios de către statele ce se opuneau unei comunizări pronunțate (Marea Britanie, în special), proiectul a fost abandonat,

și președinției olandeze i-a revenit sarcina de a elabora unul nou. Urmând fidel viziunea sa federalistă, Olanda a înaintat un proiect de tratat pe baze exclusiv federaliste, chiar și pentru PESC (o Uniune fără piloni distincți, folosirea votului de majoritate calificată în toate deciziile importante ale PESC, un rol mai mare pentru Comisie în formularea PESC), propunere care a fost repede dezavuată de majoritatea celorlalte state comunitare.

Adepii federalizării au acuzat respingerea promptă și au catalogat această decizie drept „sinuciderea de la Haga” sau „luna neagră” a Europei³. Astfel, s-a revenit la ceea ce în iulie fusese considerat doar o bază pentru negocieri, și anume la structura pe piloni a proiectului luxemburghez. Spre sfârșitul anului 1991, dezbaterile asupra Uniunii s-a purtat cu precădere în jurul PESC, al punctelor sensibile pe care aceasta le presupunea: legătura dintre UE și UEO, folosirea votului de majoritate calificată, raporturile cu pilonul I, inserarea în textul Tratatului a unei referiri la o apărare comună. În cele din urmă, s-a reușit atingerea unui compromis și s-a stabilit că PESC urma să fie un proces gradual, ceea ce a permis apariția unui Titlu al cincilea în cadrul Tratatului Uniunii Europene.

Titlul V al TUE nu reprezintă o victorie a federaliștilor, dar nu este nici una a interguvernamentaliștilor; el reprezintă, pur și simplu, un compromis și, inerent unui astfel de act realizat cu greu, el conține atât reușite semnificative, cât și multe inadvertențe. Din această cauză, a fost criticat de adepții ambelor tabere, unii susținând că este prea federalist, iar ceilalți considerându-l un eșec. Totuși, acesta reprezintă un succes evident, reușind să depășească o fază importantă în construcția europeană, chiar dacă poate fi considerat prea timid.

Declarată oficial, la Lisabona, în 1992, succesoarea CPE, PESC a fost privită ca un mijloc de asigurare că acțiunile externe ale Uniunii erau mai active în raport cu natura reactivă a Cooperării Politice. În esență, TUE institua o PESC pe baze interguvernamentale, ea fiind inclusă într-un pilon care funcționează după o logică proprie, diferită de cea a Comunității, având în centrul său, ca organism principal de decizie, Consiliul UE, ce statuează prin unanimitate în toate problemele importante, iar instituțiile comunitare, Comisia și Parlamentul European, îndeplinind un rol minor în această privință. La aceasta se adaugă faptul că PESC se sustrage complet oricărui control din

partea Curții de Justiție. Totuși, al doilea pilon a fost conceput strâns legat de pilonul întâi, fără de care nu se poate funcționa, în cadrul Titlului V gă-sindu-se și abordări comunitare ale PESC. Această coexistență a unei apropieri comunitare și a unei apropieri interguvernamentale în cadrul aceluiași Titlu a dat naștere la comentarii critice la adresa PESC, ele condamnând „caracterul schizofrenic”⁴ al acesteia, asemănând-o cu un sistem handicapat pentru cei din interior și confuz pentru cei din exterior⁵ sau afirmând, ca Jacques Delors, că „Europa este un obiect politic neidentificat”⁶.

Trecând peste formularea „Înalte Părți Contractante”, prezentă în Actul Unic European, și folosind una mult mai apropiată de spiritul comunitar, „Statele Membre ale Uniunii Europene”, TUE își propune să instituie o PESC căreia pentru prima dată îi sunt precizate obiectivele și care acoperă „toate domeniile politicii externe și de securitate” (Art. J.1)⁷. Aceste obiective ale PESC sunt: „salvgardarea valorilor comune, a intereselor fundamentale și a independenței Uniunii; întărirea securității Uniunii și a Statelor Membre sub toate formele; menținerea păcii și întărirea securității internaționale...; promovarea cooperării internaționale; dezvoltarea și întărirea democrației și a statului de drept, ca și respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale” (Art.J.1)⁸. Pentru punerea în practică a acestor obiective, Tratatul stabilește două instrumente legale, și anume, acțiune Comună și poziția Comună.

Deși a reprezentat un pas semnificativ înainte față de CPE, precizarea obiectivelor PESC are un minus tocmai prin generalitatea lor, lăsând loc pentru interpretări diferite, din cauză că nu conține date concrete. Afirmarea caracterului mondial al PESC la începutul Articolului J.1 subliniază ambițiile proaspetei Uniuni, dar sporește, totodată, confuzia, căci acele cinci obiective nu reușesc să acopere o arie atât de mare, în ciuda generalității lor, iar TUE nu înzestreză PESC cu instrumentele necesare pentru ca aceasta să se adreseze tuturor domeniilor „politicii externe și de securitate”. Prezența în Titlul referitor la PESC a unor termeni imprecizi, ca „valori comune” sau „interese fundamentale”, reflectă, împreună cu constatările anterioare, slăbiciunile acesteia.

Dar PESC reprezintă și un câștig din multe puncte de vedere, în ciuda lipsei de identitate de care a fost acuzată, căci, pentru prima dată, este readusă serios în prim-plan problema unei politici

de apărare comună, printr-o referire în acest sens, prezentă în Tratat și prin legarea UEO de UE. De asemenea, Tratatul introduce posibilitatea luării de decizii prin intermediul majorității calificate, pentru anumite aspecte din cursul implementării unei acțiuni comune; un pas mic, dar care apropie PESC de domeniul comunitar. În fine, probabil, câștigul cel mai important al Titlului V îl reprezintă definirea clară a mijloacelor întrebuițate de PESC pentru a-și atinge scopul, în speță a acțiunilor comune și a pozițiilor comune. Toate acestea au fost suficiente pentru a imprima un optimism cu privire la viitorul Uniunii Europene.

După intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht, UE și-a consolidat poziția pe scena internațională, prin: susținerea mai intensă a procesului de pace și de democratizare din Orientul Mijlociu; trimiterea de observatori în timpul alegerilor electorale din țări precum Rusia și Africa de Sud; trimiterea de reprezentanți în regiunile de criză (în Orientul Mijlociu a fost trimis Marc Otte); și inițiative diplomatice de prevenire⁹. Aceste acțiuni n-au fost însă suficiente, iar mecanismele instituite prin PESC și-au dovedit ineficacitatea în fața noilor provocări internaționale ca, spre exemplu, Războiul din Bosnia. Pentru creșterea rolului pe scena internațională, modul de funcționare a politicii externe a UE a fost reformat prin Tratatul de la Amsterdam.

Tratatul de la Maastricht prevedea ținerea unei noi Conferințe Interguvernamentale, pentru a aduce modificări TUE, dacă situația le impunea. În ceea ce privește PESC, se impuneau modificări importante, întrucât aceasta își dovedise neputința de a se adresa eficace conflictului iugoslav. În consecință, Comisarul Van der Broek a însărcinat un grup de experți cu alcătuirea unui raport iugoslav asupra PESC, în vederea informării conferinței interguvernamentale planificate pentru 1996. La 19 decembrie 1994 raportul era înaintat oficialilor UE, cu o concluzie tristă și evidentă: inexistența PESC¹⁰. Acesta recomanda, pentru a se remedia defecțiunile, să se acționeze în trei direcții, și anume; dotarea Uniunii cu o capacitate de analiză și evaluare permanentă, care să acopere toate domeniile PESC, și precizarea unor strategii comune către Consiliul European; folosirea în majoritatea cazurilor a votului de majoritate calificată; absorbirea UEO.

Avându-se în vedere toate acestea, a doua Conferință Interguvernamentală a început pe 29

martie 1996, cu un Consiliu european la Torino, și a culminat pe 16-17 iulie 1997 la Amsterdam. Practic, principala problemă a acestor negocieri consta în reformarea PESC. Patru au fost problemele ce au suscitât discuții: crearea de structuri interne, incluzând aici înființarea unei funcții de Înalt Reprezentant pentru PESC și crearea unei celule de analiză și planificare; folosirea majorității calificate; statutul UEO față de UE; apărarea comună¹¹. Semnat în cadrul summit-ului de la Amsterdam, Tratatul ce modifica TUE a intrat în vigoare în 1999.

Încă o dată s-au înfruntat interguvernamentalistii și federaliștii, și, de data aceasta, primii au reușit să blocheze aproape totul, în special datorită opoziției puternice a Marii Britanii, reticentă la orice pas pe calea comunizării PESC. Dacă după Maastricht sentimentul predominant a fost optimismul, după Amsterdam se poate vorbi de o dezamăgire totală, modificările aduse Titlului V fiind minore în comparație cu ceea ce se aștepta de la acest summit. Tratatul de la Amsterdam a apărut ca reprezentând continuitatea, și nu schimbarea procesului PESC. Adjectivele care au descris ceea ce s-a realizat la Amsterdam s-au rezumat la „dezamăgitor”, „modest”, iar Jacques Delors a calificat cele întâmplate drept „un rezultat catastrofic pentru Europa”¹².

Astfel, transformările suferite de PESC au constat în faptul că introducea un Înalt Reprezentant, care urma să confere continuitate acțiunilor acesteia și stabilea o legătură între Secretariatul Consiliului UE și cel al UEO, crearea acelei Unități de Planificare și Alertă care analizează evoluțiile externe și avertizează în caz că apar situații care amenință securitatea UE, oferirea unui gol strategic explicit pentru Consiliul European (definirea unor Strategii Comune) și introducerea principiului „abținerii constructive”, prin care statele membre se pot abține de la vot asupra unei probleme ce ține de PESC.

Prin acest tratat a fost instituit și un nou instrument de politică externă, denumit „strategia comună”; astfel de strategii comune au fost desfășurate în Rusia, Ucraina și în zona Mediteraneană¹³. Toate aceste măsuri au scopul de a facilita dezvoltarea unor repere de politică externă comună. Tratatul a mai prevăzut și integrarea Uniunii Europenei Occidentale** în UE, ceea ce a permis folosirea capacităților armate ale UEO de către UE. Uniunea poate întreprinde misiuni de tip Petersberg***

pentru acordarea de ajutor umanitar și pentru a menține pacea. În rest, obiectivele PESC s-au păstrat neschimbate și la fel de vagi, problema apărării comune era omisă, iar PESC rămânea în esență un proces interguvernamental. Tratatul a adus, astfel, multiple schimbări în modul de funcționare al PESC, fără a modifica însă sistemul decizional interguvernamental. Ulterior intrării în vigoare a Tratatului, s-a instituit și o Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA).

În ciuda nerealizărilor de la Amsterdam, ceea ce s-a întâmplat nu poate fi calificat drept „o catastrofă pentru Europa”, căci modificările aduse au reușit să țină deschisă o portiță spre viitor, atât cât a fost necesar pentru ca procesul PESC să continue și nu să înghețe în ceva neconcludent. Aceasta s-a văzut ulterior, când la Köln (iunie 1999) și apoi la Helsinki (decembrie 1999) a fost luată decizia demarării unei veritabile dimensiuni militare a PESC, prin constituirea unei forțe armate a UE. Deși Consiliul European de la Nisa (decembrie 2000) nu a adus niciun pas înainte pentru PESC, procesul continuă.

Tratatul de la Nisa întărește unele aspecte ale Politicii Externe, cum ar fi rolul Comitetului Politic și de Securitate în domeniul gestionării crizelor. Noi reforme vor fi întreprinse după adoptarea de către statele membre a tratatului instituind o Constituție pentru Europa.

În 2004, principalele obiective stabilite în cadrul PESC au fost următoarele: multilateralism dezvoltat în jurul ONU; lupta împotriva terorismului; o strategie privind regiunea Orientului Mijlociu și o politică globală vis-à-vis de Bosnia-Herțegovina¹⁴.

PESC include ansamblul chestiunilor relative la securitatea Uniunii, iar obiectivul politic primordial al Uniunii este de a participa intens la gestionarea lumii globale¹⁵.

2. Politică Europeană de Securitate și Apărare (PESA)

Noile crize internaționale au subliniat faptul că o politică externă necesită și o forță militară. Ca răspuns la această constatare s-a consolidat Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA), ca parte integrantă a PESC. Inițial, problema unei politici de apărare comune a fost abordată în Tratatul de la Maastricht, însă conceptul a început să se consolideze abia după întâlnirea franco-

britanică de la Saint-Malo, din decembrie 1998. Această întâlnire s-a sfârșit prin Declarația comună asupra Apărării Europene, ce stipula că „Uniunea trebuie să aibă o capacitate autonomă de acțiune, sprijinită de forțe militare credibile, mijloacele de a stabili utilizarea acestora, decizia de a le folosi și hotărârea în acest sens, cu scopul de a răspunde crizelor internaționale”¹⁶. Consolidarea PESA a continuat cu întâlnirea Consiliului European de la Köln, din iunie 1999, și cu summit-ul de la Helsinki, din decembrie 1999. În cadrul acestora s-a stabilit principalul obiectiv al PESA, respectiv capacitatea statelor membre de a mobiliza, în termen de 60 de zile și pentru o perioadă de un an, o forță de reacție rapidă numărând 60.000 de militari, pentru a îndeplini toate acțiunile de tip Petersberg¹⁷. Consiliul European de la Santa Maria de Feira din 1999 a dispus crearea, de asemenea, a unei forțe civile de reacție rapidă pentru gestionarea crizelor în domenii precum: activitățile polițienești, ajutorul umanitar, supravegherea alegerilor, respectarea drepturilor omului¹⁸.

Pentru desfășurarea unei activități eficiente, la reuniunea de la Nisa a fost decisă înființarea unor organisme politice și militare permanente, precum Comitetul Politic și de Securitate (COPS), Comitetul Militar și Statul Major. Astfel, începând cu 2003, PESA dispune de structuri de decizie și de conducere a misiunilor, complete și permanente. Prima misiune militară a UE a fost lansată în Macedonia, la 31 martie 2003, iar în 2005 a fost lansată o misiune integrată de instaurare a statului de drept în Irak, Eujust lex^{19*}.

Cu toate că acum șase ani conceptul unei securități europene era tabu, PESA a reușit să definească o strategie de securitate bazată pe cooperare interguvernamentală între cele 25 de state²⁰. Progresul în domeniul PESA va continua prin Tratatul Constituțional European, care va institui funcția de Ministru al Afacerilor Externe. Acesta va fi responsabil de conducerea PESC și PESA și va reprezenta, astfel, o voce unică pentru UE în problemele internaționale. De asemenea, prin Tratatul Constituțional se vor institui și alte schimbări, cum ar fi: extinderea sarcinilor de tip Petersberg; introducerea unei clauze de solidaritate în cazul producerii unor atacuri teroriste sau a unor dezastre naturale ori produse de om; înființarea unei Agenții Europene privitoare la armamente, cercetare și capacități militare; cooperarea mai strânsă în vederea

apărării reciproce și cooperarea structurală²¹. Agenția Europeană de armament și-a început deja activitatea, în schimb, celelalte modificări vor fi instituite abia după ratificarea Tratatului Constituțional.

O agresiune de mare anvergură împotriva statelor UE este practic imposibilă în momentul de față. Există, în schimb, o serie de amenințări de tip nou, care sunt mult mai puțin previzibile, cum ar fi: terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele regionale (conflictele din Orientul Mijlociu au un impact destul de puternic asupra intereselor europene), structurile statale slabe (în interiorul cărora se dezvoltă sărăcia, corupția, războaie civile) și crima organizată²². Pentru a răspunde acestor amenințări, UE și-a propus următoarele trei obiective strategice: asigurarea stabilității și buneii guvernări în vecinătatea imediată, crearea unei ordini internaționale bazate pe un multilateralism eficace, pregătirea unui răspuns la amenințările de tip nou. Aceste obiective au fost prevăzute în documentul „O Europă mai sigură într-o lume mai bună” (*A secure Europe in a better world*), prezentat de Javier Solana la Salonic în iunie 2003.

Javier Solana sugerează că UE trebuie să asigure securitatea globală împreună cu SUA, având în vedere importanța sa mondială din punct de vedere economic (25% din PNB-ul mondial) și demografic²³. În cadrul asigurării securității și apărării europene, UE a dezvoltat o relație de complementaritate cu NATO, declanșând operațiuni autonome de gestionare a crizelor numai acolo unde NATO nu dorește să se implice direct²⁴. UE și NATO întrețin relații ce se bazează pe consultări efective, în vederea cooperării în managementului eficient al crizelor.

În 2004, a fost adoptat un nou obiectiv global (Headline Goal 2010), care prevede ca statele membre să fie pregătite, până în anul 2010, să acționeze rapid în totalitatea operațiilor de gestionare a crizelor, cum ar fi: misiunile umanitare și de salvare; misiunile de menținere a păcii; de luptă în situații de gestionare a crizelor, inclusiv de stabilire a păcii; operațiile întrunite de dezarmare; de sprijinire a țărilor-terțe în combaterea terorismului și pentru reforma sistemului de securitate²⁵.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ Octav BIBERE, Uniunea Europeană între real și virtual, Editura All, București, 1999, p. 56.

² Elfriede REGELSBERGER (coord.), Foreign policy of the European Union: from EPC to CFSP and beyond, Lynne Rienner Publishers, Londra, 1997, p. 43.

³ Ibidem, p. 58.

⁴ Simon DUKE, The elusive quest for european security: From EDC to CFSP, MacMillan Press LTD, Londra, 2000, p. 100.

⁵ David BUCHAN, Europe: The Strange Superpower, Dartmouth Publishing Company Limited, Londra, 1993, p. 44.

⁶ Andre DUMOULIN, Les ambitions de l'Europe: de l'après Kosovo aux indicateurs de cohérence, în Politique Etrangere, nr: 2/2000, L'Institut Français des Relations Internationales, Paris, p. 485.

⁷ *** Tratatul Uniunii Europene, Editura Lucretius, București, 1997, p. 190.

⁸ Ibidem, p. 190.

⁹ Corneliu C. POPETI, Spre o nouă arhitectură europeană, Editura Mirton, Timișoara, p. 61.

¹⁰ Simon DUKE, op.cit., p. 100.

¹¹ Pascal BONIFACE (coord.), L'année stratégique 1997, L'Institut de Relations Internationales et Stratégiques, Paris, 1997, pp. 31-32.

¹² John PETERSON (coord.), A Common Foreign policy for Europe? Competing visions of the CFSP, Routledge, Londra, 1998, pp. 68-69.

¹³ Michelle CINI, European Union Politics, Editura Oxford University Press, 2003, p. 237.

* Strategia comună 2000/458/PESC pentru regiunea mediteraneană a fost adoptată pentru o perioadă de patru ani, iar ulterior a fost prelungită până în ianuarie 2006. Strategia cuprindea ansamblul relațiilor dintre UE și partenerii procesului de la Barcelona plus Libia.

** Uniunea Europei Occidentale (UEO) a fost înființată în 1948, prin Tratatul de la Bruxelles, și este o organizație creată în scopul cooperării pe probleme de apărare și securitate.

*** Acțiunile de tip Petersberg reprezintă misiuni umanitare și de evacuare, misiuni de menținere a păcii și misiuni ale forțelor de luptă destinate gestiunii crizelor, inclusiv misiuni de restabilire a păcii.

¹⁴ Conseil Européen **Rapport général 2004** - Chapitre XVIII: **Relations extérieures générales - Politique étrangère et de sécurité commune**, <http://europa.eu.int/abc/doc/off/rg/fr/2004/pt0534.htm#anch0151>.

¹⁵ Gheorghe BĂRBULESCU, UE de la național la federal, Editura Tritonic, București, 2005, p. 248.

¹⁶ Joint Declaration on European Defence, Saint-Malo, 3-4 decembre 1998, Chaillot paper 47, Edition

NATO ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ: POLITICI, STRATEGII, ACȚIUNI

Institute for Security Studies, Paris, 2001 <http://iss-eu.org>.

¹⁷ La politique étrangère et de sécurité commune, <http://europa.eu.int/scadplus/leg/fr/lvb/r00001.htm#a19004>.

¹⁸ Liviu MUREȘAN, Adrian POP, Florin BONCIU, Politica europeană de securitate și apărare - element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare, Editura Institutul European, București, 2004, p. 21.

¹⁹ Cristian BĂHNĂREANU, Puterea militară în secolul XXI, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2005, p. 22.

²⁰ Nicole GNESOTTO, La politique de sécurité et de défense de l'UE, *Édition de L'Institut Européen pour les Études de Sécurité*, Paris, 2004, p. 4, <http://ue.eu>.

[int/uedocs/cmsUpload/Politique%20securite%20et%20defense%20UE-les%205%20premieres%20annees.pdf](http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/Politique%20securite%20et%20defense%20UE-les%205%20premieres%20annees.pdf).

²¹ Gheorghe BĂRBULESCU, op. cit., pp. 398-399.

²² Nicole GNESOTTO, op. cit., p.4.

²³ Vasile PUȘCAȘ, Liviu IVAN, Regiune și Regionalizare în UE, Editura Institutul Cultural Român, Cluj-Napoca, 2004, p. 66.

²⁴ Adrian NĂSTASE, Organizarea internațională, Editura Universitatea Valahia, Târgoviște, 2001, p. 308.

²⁵ Cristian BĂHNĂREANU, op. cit., p. 24.

* În cadrul întâlnirii din 22 februarie 2005, Consiliul și-a dat acordul politic pentru lansarea unei misiuni de instruire a poliției, de administrare civilă și de instituire a statului de drept în Irak.

Căpitanul dr. Dorel BUȘE (dorel_buse@yahoo.com) este ofițer în Biroul Cercetare Științifică și Doctorat din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” și lector universitar la Facultatea de Relații Internaționale și Studii Europene, Universitatea „Spiru Haret”.

STRATEGIA DE SECURITATE A REPUBLICII SLOVACE ȘI STRATEGIA EUROPEANĂ DE SECURITATE

Elemir NECEJ

În deceniul anterior, Slovacia s-a concentrat pe atingerea a două obiective strategice – a deveni membru cu drepturi depline al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord și al Uniunii Europene. Ambele obiective au fost atinse, datorită politicii transparente de securitate a Republicii Slovace. Prin accesarea în NATO, Slovacia a devenit parte a apărării colective și a sistemului de securitate, ca pilon al securității și stabilității transatlantice, iar prin admiterea în Uniunea Europeană, Slovacia a obținut garanții de stabilitate politică și economică, dar și posibilitatea de a participa activ la formularea, implementarea și întărirea securității și a politicii de apărare europene.

Republica Slovacă a reacționat la aceste schimbări prin pregătirea unor noi documente strategice – Strategia de Securitate și Strategia de Apărare.

1. Poziția slovacă față de Strategia Europeană de Securitate

Strategia de securitate a RS 2005 ține cont de schimbările esențiale din mediul de securitate și noile angajamente ale Republicii Slovace după accesarea în NATO și UE. În comparație cu Strategia de Securitate a RS 2001, este vizibilă o modificare în definirea intereselor RS. Sprijinul alianței transatlantice și sprijinul pentru extinderea NATO și UE rămân chestiuni de bază.¹ Poziția din mediul de securitate este înțeleasă în conexiune cu spațiul euro-atlantic, unde, ca parte a sistemului de apărare colectivă al NATO, siguranța și stabilitatea RS sunt garantate de angajamentele aliate. Odată cu intrarea în UE, RS se bucură de garanții de stabilizare politică și economică și de posibilitatea împărtășirii unei securități și a unei politici de apărare europene.² În comparație cu Strategia de Securitate a RS din 2001, atitudinile

active ale politicii de apărare față de NATO și UE sunt formulate în termeni mai concreți. Pentru RS, NATO rămâne principala platformă de dezvoltare a cooperării în spațiul euro-atlantic, iar Strategia subliniază nevoia de a-și conserva unitatea internă și nevoia de transformare și adaptare la noile amenințări la adresa securității. În același timp, Strategia exprimă o abordare activă față de dezvoltarea ulterioară a NATO.³ În relație cu UE, este exprimată o atitudine activă față de crearea și implementarea Politicii Externe și de Securitate Comună și construirea capacităților Politicii Europene de Securitate și Apărare, în timp ce se menține complementaritatea cu NATO.⁴

Strategia de Apărare a RS 2005. Din perspectiva accederii în NATO și UE, elaborează concluziile Strategiei în chestiuni de apărare. Potrivit Articolului 12, va implementa obiectivul de bază al politicii de apărare a RS din poziția orientării euro-atlantice. Statutul de membru NATO și UE este considerat decisiv pentru garantarea securității sale. S-a căzut de acord cu privire la obiectivele și funcțiile principale care rezultă din Conceptul Strategic al NATO și din Strategia Europeană de Securitate. Această orientare duce la apariția a două din cele patru principale obiective ale politicii de apărare⁵:

- *A îndeplini toate angajamentele ce decurg din statutul de membru NATO;*
- *A îndeplini toate angajamentele ce decurg din statutul de membru UE, în cadrul furnizat de PESA.*

Construirea capabilităților respectă ordinea de priorități a angajamentelor luate față de NATO⁶, iar creșterea nivelului de aplicabilitate și pregătire operațională a forțelor armate va fi atinsă prin Planificarea Apărării în concordanță cu Directiva de Planificare a Apărării a NATO. Aceste priorități sunt, de asemenea, precizate și în planul de utilizare a forțelor armate. Potrivit Strategiei

de Apărare, acestea ar trebui să fie utilizate⁷ pe scară largă în: operațiuni cu intensitate ridicată ce implică apărarea Republicii Slovace; operațiuni ce implică forțe de mărimea unei brigăzi în operațiuni de apărare colectivă pentru NATO; operațiuni ce implică forțe de mărimea unui batalion cu sprijin de luptă și sprijin logistic de luptă în operațiuni comune, fără limite geografice, sub comandă NATO; operațiuni cu intensitate medie, ce implică forțe de mărimea unui batalion mecanizat, pentru operațiuni în sprijinul păcii sub comandă NATO sau UE; operațiuni cu intensitate redusă, de sprijin al păcii și umanitare, sub comandă ONU, UE sau sub comanda unei alte coaliții internaționale, sub forma unei contribuții pe termen lung de mărimea unei companii.

2. Comparație între structura Strategiei de Securitate a RS și a SES

În 2005, Directoratul General pentru Politica de Securitate din Ministerul Apărării din Austria, Institutul pentru Studii de Securitate și Apărare din Ministerul Apărării din Republica Slovacă, Centrul de Studii Strategice de la Universitatea de Apărare Zrinyi Miklós din Budapesta și Institutul de Studii Strategice de la Universitatea de Apărare din Brno au pregătit un studiu axat pe compararea concepției securității naționale (sau a strategiilor) cu Strategia

Europeană de Securitate (SES) – Strategiile de Securitate ale Austriei, Republicii Cehe, Ungariei și Slovaciei, în contextul Strategiei Europene de Securitate⁸.

Comparația din *Tabelul nr. 1* este extrasă din acest studiu.

2.1. Introducere

În introducere, Strategia Europeană de Securitate marchează punctul de plecare al textului, cu scopul de a pregăti UE să împărtășească responsabilitatea securității globale – Europa ca jucător global. Spre deosebire de alte documente strategice anterioare, introducerea Strategiei de Securitate a RS caracterizează RS ca stat suveran care respectă independența politică și integritatea teritorială a tuturor statelor. Subliniază schimbările din mediul de securitate și noile angajamente ale RS.

2.2. Interese

Interesele nu sunt explicit afirmate în SES. Interesele RS se bazează pe principiul garantării securității cetățeanului în concordanță cu standardele legale internaționale, Constituție și valori precum: libertate, pace, democrație, spirit al legii, justiție, pluralitate, prosperitate, solidaritate, respect pentru drepturile și libertățile umane.⁹ Valorile precizate sunt comparabil cu valorile precizate în propunerea acordului constituțional și

Tabelul nr. 1

Strategia Europeană de Securitate	Strategia de Securitate a RS
Introducere	Introducere
	I. Interesele de securitate ale RS
I. Mediul de securitate: provocări globale și amenințări-cheie	II. Mediul de securitate al RS
II. Scopuri strategice II.1. A face față amenințărilor II.2. Construirea securității în vecinătate II.3. Ordinea internațională pe baza unui multilateralism eficient	III. Politica de securitate a RS III.1. Securitatea și apărarea statului (a face față amenințărilor) III.2. Stabilitatea și predictibilitatea mediului de securitate
III. Implicații politice pentru Europa III.1. Mai activ (un spectru larg de instrumente +angajare preventivă) III.2. Mai abil (transformarea forțelor armate, managementul crizelor civile, UE-NATO, Berlin +) III.3. Mai coerent (utilizarea mai multor instrumente și capacități) III.4. Cooperarea cu parteneri (amenințări comune, natura de neînlocuit a relațiilor transatlantice)	- nu există un capitol aparte, implicațiile fiind analizate în capitolul III
Concluzie	Concluzie

care ar trebui, de asemenea, să fie valide în cazul neadoptării.¹⁰ Interesele de securitate care rezultă din aceste valori sunt:

1. a garanta securitatea și a proteja principiile drepturi umane și libertăți ale cetățenilor;

2. a garanta integritatea teritorială, suveranitatea, inviolabilitatea granițelor, independența politică și identitatea;

3. a dezvolta regimul de stat democratic, spiritul legii și economia de piață;

4. a crea precondiții pentru dezvoltarea permanentă a societății, susținută din punct de vedere economic, social, ecologic și cultural;

5. a întări parteneriatul strategic transatlantic, a fi cogarant al securității aliaților;

6. a întări eficiența organismelor internaționale din care RS face parte și a susține lărgirea NATO și UE;

7. a dezvolta relații bune, de parteneriat, a dezvolta toate formele de cooperare mutual avantajoase cu țările cu care avem interese comune;

8. a contribui la întărirea și diseminarea libertății și democrației, respectării drepturilor omului, a spiritului legii, a ordinii internaționale, a păcii și stabilității în lume.

Interesele menționate sunt comparabile cu interesele definite de statele din Europa Centrală în strategiile lor de securitate.

2.3. Provocări și amenințări

Strategia Europeană de Securitate clasifică problemele cu care se confruntă UE în două grupuri:

1) *provocări globale, fără o influență imediată, dar care influențează vulnerabilitatea UE, pentru că sunt interdependente. Capitolul caracterizează contradicțiile în înțelegerea:*

- globalizării;
- dezvoltării spațiilor grupurilor nestatale;
- sărăciei, maladiilor;
- eșecurilor economice și politice;
- dependenței energetice;

2) *amenințări-cheie:*

- terorism;
- proliferarea armelor de distrugere în masă;
- conflictele regionale;
- statele eșuate;
- crima organizată.

Strategia de Securitate a Republicii Slovace caracterizează provocările și amenințările, chiar dacă

ele nu sunt strict divizate. Înainte de caracterizarea provocărilor și amenințărilor, prezintă tendințele de dezvoltare a mediului de securitate. Ca tendință de bază este precizată tendința aprofundării instabilității, incertitudinii și imprevizibilului. Apoi sunt menționate globalizarea și conflictele interne.

1) *Printre provocări putem include și următoarele¹¹:*

- globalizarea;
- dezvoltarea influenței factorilor nestatali;
- dezechilibrul economic din lume;
- dependența de resursele vitale;
- dezvoltarea demografică dezechilibrată și răspândirea maladiilor;
- vulnerabilitatea informațiilor și a sistemelor de comunicare.

2) *Amenințări definite:*

- terorism;
- proliferarea armelor de distrugere în masă;
- conflictele regionale;
- statele eșuate;
- crima organizată;
- migrația ilegală și necontrolabilă;
- activități ale serviciilor străine de informații;
- naționalismul radical și intoleranța;
- dezastre naturale, calamități, catastrofe.

2.4. Scopuri și sarcini

Atunci când vine vorba de apărarea securității și sprijinul valorilor, SES stipulează trei scopuri strategice:

- *a face față amenințării (cu un accent pe măsurile concrete împotriva amenințărilor analizate în capitolul II);*

- *a construi securitate în vecinătate (citează trei regiuni – Balcani, Orientul Mijlociu și zona Mediteraneană);*

- *ordine internațională bazată pe un multilateralism eficient (subliniază un sistem multilateral eficient, pe baza dreptului internațional, locul instituțiilor-cheie ale acestui sistem și politicile individuale).*

Scopurile și sarcinile Strategiei de Securitate a Republicii Slovace sunt definite în capitolul III, „Politica de securitate a Republicii Slovace”, cu următoarele subcapitole:

1) *Securitatea cetățeanului și a statului (răspunde la amenințări, se poate compara cu primul scop strategic al SES);*

2) *Stabilitatea și predictibilitatea mediului de securitate, unde sunt menționate principiile și scopurile politicii de securitate a RS, care pot fi divizate astfel:*

- *Statutul RS de membru al diferitelor organizații internaționale și regionale și politica Slovaciei în cadrul acestora (această parte a Strategiei de Securitate a RS poate fi comparată doar cu scopul strategic al SES – „ordinea internațională”, de fapt, se referă la organizațiile incluse în Strategia de Securitate a Slovaciei. Din perspectiva conținutului, nu e posibil să spunem că aceasta se apropie de caracteristicile unui multilateralism eficient, precum cel al SES, iar chestiunea va fi discutată în detaliu în „Comparație de conținut”);*

- *atitudinea împotriva anumitor regiuni și state (conținutul acestei părți este comparabil cu scopul strategic al SES, „construirea securității în vecinătate”. În Strategia de Securitate a Slovaciei sunt incluse problemele Balcanilor de Vest, Mării Mediterane, Orientului Apropiat și Orientului Mijlociu. În plus, definește atitudinile față de SUA, Ucraina, CSI și Rusia).*

2.5. Implicații politice pentru Europa

Din perspectiva faptului că Strategia de Securitate este o „strategie națională”, chiar și atunci când ține cont de angajamentele ce decurg din statutul de membru NATO și UE, implicațiile politice pentru Europa caracterizate în SES pot fi comparate cu cele din context. Cu toate acestea, ele nu sunt o parte specifică a Strategiei de Securitate a Republicii Slovacă.

Din perspectiva unui răspuns la un grad mai ridicat de activitate, filosofia generală a Strategiei de Securitate presupune o implicare mai largă a Slovaciei și vorbește de un spectru mai larg de instrumente ale managementului crizelor, înțelegând prin aceasta nu doar UE, ci și NATO. Dacă vrem să comparăm problemele întăririi capacităților, Slovacia va trebui să contribuie la dezvoltarea capacităților cerute de NATO¹², iar față de UE trebuie să își întărească capacitățile de management al crizei, cu scopul de a contribui la operațiuni și misiuni conduse de UE¹³. La aplicarea coerenței și cooperării cu partenerii, e necesar să se înțeleagă coerența propriilor mijloace¹⁴ și legătura cu coerența cadrului UE, definită mai curând ca o chestiune de ordin minor. Pot fi găsite diferențe în evaluarea parteneriatului cu SUA, înțeles în Strategia de Securitate slovacă

drept un parteneriat strategic, spre deosebire de „parteneriatul echilibrat din SES”. Cu toate acestea, Manifestul noului guvern (august 2006) în acest domeniu este mult mai atent. Potrivit Manifestului, „Guvernul consideră NATO principalul garant al securității euro-atlantice și ar trebui să își respecte și să își îndeplinească obligațiile ce decurg din statutul Slovaciei de membru NATO. Va continua să întărească legăturile și parteneriatele transatlantice dintre statele membre ale Alianței și să își dezvolte relațiile cu SUA.”¹⁵

3. Compararea conținutului

3.1. Provocări și amenințări

Așa cum s-a arătat în capitolul anterior, compararea provocărilor și amenințărilor este prezentată în Tabelul nr. 2.

Din perspectiva comparației, e mai important să se acorde o mai mare atenție evaluării substanței acestor fenomene.

În pregătirea Strategiei de Securitate a RS, autorii au continuat discuția, relativ vastă, legată de provocări și amenințări, care a început deja odată cu pregătirea documentelor de securitate strategică din 2001. Dacă, de exemplu, în Concepția Strategică a NATO, provocările la adresa securității sunt înțelese mai degrabă în relație cu amenințările, în pregătirea documentelor slovacă s-a pus un mai mare accent pe înțelegerea unei provocări în relație cu faptul că a-i face față poate aduce rezultate pozitive, iar incapacitatea de a-i face față poate avea un impact negativ (globalizare, informatizare). De aceea, printre provocări au fost incluse cele globale și mai generale, iar printre amenințări au fost incluse fenomene mai concrete, prin care SS a RS se apropie de viziunea din SES. În Strategia Europeană de Securitate, răspunsul este mai curând îndreptat spre amenințări, și nu spre provocări.

Provocări

Strategia de Securitate a Republicii Slovacă vorbește, în primul rând, de răspunsul în fața primelor patru provocări definite. Cu privire la globalizare, vrea să își utilizeze potențialul de dezvoltare și să reducă la minimum consecințele negative¹⁶. Vizavi de factorii nestatali, se vorbește despre posibilitățile unei cooperări active cu organizațiile nonguvernamentale și din sectorul privat pentru a găsi soluții la problemele ridicate

de statele eșuate, conflicte, crearea și distribuția asistenței umanitare și de dezvoltare.¹⁷ Slovacia participă la stoparea adâncirii dezechilibrului economic din lume prin contribuția adusă la liberalizarea comerțului mondial, a angajării statelor mai puțin dezvoltate la diviziunea internațională a muncii. În mod similar, ar trebui să se implice în acordarea asistenței pentru dezvoltare. Ca răspuns la dependența de resurse vitale, sunt menționate două direcții. Una – externă – se referă la aportul Slovaciei la creșterea securității și stabilității regiunilor prin extracție și transport. Cea de-a doua – internă – se referă la minimizarea eșecului economiei Slovaciei, îndeplinirea cerințelor NATO și UE vizavi de siguranța energetică și a petrolului crud.¹⁸ Strategia de Securitate a Republicii Slovace, de asemenea, răspunde la problemele negative legate de dezvoltarea demografică, care, de asemenea, ar trebui să fie conectată la o posibilă modificare a controlului politicii de migrațiune.¹⁹

Amenințări

Amenințările definite au puncte de contact și sunt interconectate. De aceea, în Strategia de Securitate a Republicii Slovace – în mod similar, și în Strategia Europeană de Securitate –, ca răspuns la amenințările individuale, este sesizabilă

interconexiunea răspunsurilor la amenințările interconectate. Cu privire la scopul general al unui astfel de document, precum Strategia de Securitate a Slovaciei, nu a fost posibil să se specifice detaliile interconexiunii răspunsurilor la amenințări. Cu toate acestea, ele sunt clare din context.

Ca răspuns la terorism, pe lângă dezvoltarea măsurilor interne complexe, se pune un accent pe cooperarea cu autoritățile și instituțiile străine, incluzând și participarea RS la „dezarmarea activă preventivă”, în special dacă terorismul achiziționează arme de distrugere în masă²⁰. În același timp, Slovacia își afirmă sprijinul pentru clauza de solidaritate a Uniunii Europene.

Ca răspuns la proliferare, se vorbește despre implicarea în politica activă a controlului global al armamentului și dezarmării, cu prioritate pe proliferarea armelor de distrugere în masă. Pe lângă politica de control și prevenție, în cooperare cu NATO și UE, Slovacia vrea să se angajeze în măsuri de minimizare a consecințelor utilizării armelor de distrugere în masă împotriva cetățenilor slovaci, împotriva forțelor armate în operațiuni din străinătate și împotriva aliaților. În comparație cu Strategia Europeană de Securitate, și în Strategia de Securitate a Slovaciei se afirmă angajarea la sistemele și programele de apărare antibalistică.

Tabelul nr. 2

Strategia Europeană de Securitate	Strategia de Securitate a RS
Provocări	Provocări
Globalizare	Globalizare
Creșterea spațiului grupurilor nestatale	Creșterea influenței factorilor nestatali
Sărăcie, maladii	Dezvoltare demografică dezechilibrată, maladii
Eșecuri economice și politice	Dezechilibrul economic mondial
Dependența energetică	Dependența de resurse vitale Vulnerabilitatea comunicațiilor și a sistemelor de informații
Amenințări	Amenințări
Terorism	Terorism
Proliferarea ADM	Proliferarea ADM
Conflicte regionale	Conflicte regionale
State eșuate	State eșuate
Crimă organizată	Crimă organizată
-	Migrație ilegală și necontrolabilă Activități ale serviciilor străine de informații Naționalism radical și intoleranță Dezastre naturale, calamități și catastrofe

Materializarea răspunsului la conflictele regionale și statele eșuate pare să fie o problemă atât în SES, cât și în SS a RS. SS a RS afirmă, în general, o asistență activă în reînnoirea funcțiilor de bază ale statelor eșuate la aplicarea politicii de asistență și a sancțiunilor din partea organizațiilor internaționale. În mod similar, se definește o contribuție activă la prevenirea conflictelor regionale și participarea la restaurarea postconflict. În același timp, își exprimă contribuția la mijloacele militare și civile în managementul crizelor internaționale. Deși se precizează că aceste contribuții ar trebui să fie proporționale cu posibilitățile, interesele, angajamentele și prioritățile, Strategiei de Securitate a Slovaciei îi lipsește determinarea priorităților, a tot ceea ce are legătură cu ambițiile politico-militare.

Ca răspuns la amenințarea crimei organizate, Strategia de Securitate a Republicii Slovace își asumă măsuri interne pentru prevenirea și eliminarea ei, simultan cu sprijinul acordat cooperării internaționale și creșterii eficienței structurilor sale.

În mod similar, confruntarea cu amenințările este dedusă din măsurile ce se adoptă. Potrivit conținutului, se acordă o mare importanță măsurilor de limitare a vulnerabilității infrastructurii critice, cu un accent pe informații și sistemele de comunicații (în special pe cele necesare funcționării principalelor funcții ale statului). În comparație cu SES, se pune un mai mare accent pe problemele mediului și pe siguranța nucleară (siguranța uzinelor nucleare ale Slovaciei), și, în mod egal, pe managementul crizelor în caz de dezastră naturale, maladii și catastrofe.²¹ De asemenea, atunci când se definesc naționalismul radical, intoleranța și extremismul religios, acestea nu sunt specificate în mod direct printre amenințări (este posibil să le clasificăm drept provocări), în măsuri interne concrete legate de expunerea și înțelegerea manifestărilor lor, incluzând măsuri preventive legate de sistemul social, educație și formarea opiniei publice care să sublinieze o posibilă amenințare. În relație cu dimensiunea externă, e posibil să existe o legătură cu analiza terorismului²².

3.2. Dimensiune regională

Dimensiunea regională a „Construirii securității în vecinătate” este, în SES, partea scopurilor strategice. Strategia de Securitate a Slovaciei

rezolvă această dimensiune în subcapitolul „Stabilitatea și predictibilitatea mediului de securitate” din capitolul III, „Politica de securitate a Republicii Slovace”. Cu toate acestea, există similitudini cu strategiile Republicii Cehe și ale Ungariei, pentru că și în Strategia slovacă de Securitate se face referire la regiuni, care sunt analizate și care au legătură cu scopurile politicii de securitate. E vorba aici de Balcanii de Vest, Orientul Mijlociu și zona Mediteraneană.

Cu privire la Balcanii de Vest, Slovacia vrea să promoveze integrarea lor europeană și euro-atlantică și să contribuie la construirea unor societăți multietnice și a unor guverne funcționale. În document (ca și în SES) nu există puncte de vedere concrete vizavi de rezolvarea problemelor, care ar trebui să fie în lumina NATO, și, de asemenea, în cea a UE în perioada de realizare a strategiei (Kosovo, Bosnia-Herțegovina).

Puncte de vedere mai generale la problemele din zona Mării Mediterane, a Orientului Apropiat și Mijlociu sunt comparate cu cele din SES, cu un accent pe stabilizarea situației, depășirea stagnării economice și măsuri împotriva răspândirii migrației ilegale, a crimei organizate și a terorismului. Soluția conflictului arabo-israelian, prin mijloace pașnice, este considerată o prioritate strategică (spre deosebire de SES, nu există un punct de vedere vizavi de procesul de la Barcelona).

Din motive demne de înțeles (în mod similar, ca și în cazul altor state central-europene), spațiul Europei Centrale este definit în Strategia de Securitate a Republicii Slovace ca un spațiu important pentru politica de securitate²³. De aceea, printre măsurile incluse se numără, dincolo de utilizarea potențialului Consiliului European și al OCDE, Inițiativa Central-Europeană și extraordinara poziție a Grupului de la Vișegrad.

În raport cu documentele strategice anterioare, se formulează atitudini mai concrete față de Ucraina, Comunitatea Statelor Independente (CSI) și Rusia. În relație cu Ucraina, Strategia de Securitate a Slovaciei răspunde actualelor schimbări, își exprimă sprijinul pentru o democrație pluralistă, stabilitate politică și economică, ca precondiții ale securității regionale și ale Republicii Slovace.

În comparație cu Strategia Europeană de Securitate, se afirmă că Ucraina, ca urmare a îndeplinirii tuturor criteriilor, ar trebui să devină membră a NATO și a UE. Despre relația cu țările din CSI, SS a RS consideră că este importantă

implicarea lor largă în cooperarea cu structurile transatlantice și europene, soluționarea crizelor din Transcaucaz și Asia Mijlocie, ca și întărirea democrației și a spiritului legii în Belarus și Moldova. Rusia este considerată un subiect important, care va influența securitatea din Eurasia. Slovacia intenționează să sprijine dezvoltarea parteneriatului strategic dintre Rusia și NATO, respectiv, UE²⁴.

3.3. Ordinea internațională

În comparație cu alte documente de securitate din statele central-europene comparate, nici Strategia de Securitate a Slovaciei nu conține expresia „multilateralism eficient”. Strategia Europeană de Securitate subliniază angajamentul pentru protecția și dezvoltarea dreptului internațional, cu accent pe Carta ONU și pe principala responsabilitate a Consiliului de Securitate. Ca prioritate sunt precizate întărirea ONU și a capacității sale de acțiune eficientă. În comparație cu SS a RS, NATO este menționată doar ca expresie importantă a relațiilor transatlantice, considerate elementul-cheie al sistemului internațional. Ca parte a sistemului multilateral citat, sunt menționate câteva organizații – Organizația Mondială a Comerțului, organizații regionale (OSCE, ASEAN, MERCOSUR, Uniunea Africană). Manifestul noului guvern slovac include termenul de „multilateralism”²⁵.

Modul în care SS a RS abordează problemele ordinii internaționale decurge din evaluarea mediului de securitate. Prin statutul de membru al ONU, OSCE și altor organizații regionale, Slovacia contribuie la efortul general al comunității internaționale. În același timp, subliniază importanța accederii noastre în NATO, ca pilon al stabilității și securității transatlantice și în UE, mai întâi de toate, ca sens al stabilității politice și economice.

Strategia de Securitate a Slovaciei înțelege statutul de membru al unor organizații internaționale și regionale ca fiind posibilitatea realizării intereselor sale de securitate, apreciază importanța instituțiilor internaționale, începând cu ONU. Ca răspuns cert la schimbarea mediului de securitate, documentul afirmă, cu toate acestea, că formele instituțiilor de securitate și dreptul internațional trebuie să reflecte schimbările, în natură, ale amenințărilor de securitate, și ar trebui să sprijine și adoptarea noilor standarde internaționale, acolo unde este de dorit acest lucru²⁶. Slovacia se angajează să își

garanteze securitatea și posibilitatea de a contribui activ la mediul de securitate, în principal în cadrul furnizat de statutul de membru NATO și UE. De asemenea, acolo unde este posibil, dacă această abordare reflectă și atitudinile organizațiilor, în document sunt menționate, în ordine - NATO, UE, ONU (articolele 68-70). De aceea, statutul de membru NATO reprezintă o garanție de securitate, iar Slovacia consideră important acest lucru, pentru că ar trebui să rămână principala platformă în dezvoltarea cooperării în domeniile securității și militar în spațiul euro-atlantic. În același timp, Slovacia își asumă implicarea activă în Politica Externă și de Securitate Comună și Politica Europeană de Securitate și Apărare ale Uniunii Europene. În ceea ce privește ONU, își exprimă sprijinul pentru reformele sale, ceea ce determină o creștere a gradului de pregătire pentru acțiune (reforma nu este menționată explicit în SES), incluzând adoptarea standardelor universale internaționale, în special în domeniul luptei împotriva unor amenințări și provocări definite. În încercarea de a eficientiza cooperarea cu ONU și organizațiile regionale, este menționată, în primul rând, cooperarea cu NATO și UE.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ Strategia de Securitate a RS 2005, capitolul 1, punctul 5 afirmă printre interese: „întărirea parteneriatului strategic transatlantic, a fi un garant al securității aliaților, a îmbunătăți eficiența organizațiilor internaționale din care face parte RS și de a susține extinderea NATO și a UE”, <http://www.mosr.sk/dokumenty/eng/sk-security-strategy-2005.pdf>

² Ibidem, articolele 10 și 11.

³ Ibidem, articolul 68: „RS va susține transformarea și adaptarea NATO la noile tipuri de amenințări și provocări. Își va reforma și își va construi sistemul de securitate într-un mod care să-i permită să contribuie la dezvoltarea capacităților cerute de NATO, incluzând participarea la misiunile și operațiunile Alianței în afara teritoriului său. De asemenea, Republica Slovacă va lua în calcul viitoarea extindere a NATO ca pe o modalitate de întărire a zonei de securitate și stabilitate din spațiul euro-atlantic. Slovacia va dezvolta cooperarea cu țările implicate în structurile de parteneriat euro-atlantic și cu statele ce fac parte din Dialogul Mediteranean și Inițiativa de Cooperare de la Istanbul. Slovacia va susține întrunirile comune dintre NATO și UE . . . ca expresie a parteneriatului lor strategic. Va susține dezvoltarea unui dialog și a unei cooperări eficiente a NATO cu alte instituții internaționale.

⁴ Ibidem, articolul 69: „RS, în mod activ, va forma și implementa PESC. RS va contribui la îndeplinirea scopurilor integrării europene și creării civilizației, a spațiului civil, juridic, intern – de securitate și economic ... RS va îndeplini scopurile stipulate de SES și își va întări capacitățile legate de managementul crizelor, cu scopul de a contribui la operațiuni și misiuni conduse de UE. Va susține crearea capacităților operaționale ale PESA, astfel încât acestea să fie complementare cu cele ale NATO. În concordanță cu clauza de solidaritate a UE, RS va asista statele atacate sau amenințate cu atacuri teroriste și lovite de dezastre naturale. RS va susține dezvoltarea activităților Agenției Europene de Apărare.

⁵ The Defence Strategy 2005, Article 18, <http://www.mosr.sk/dokumenty/eng/sk-defence-strategy-2005.pdf>.

⁶ Înainte de sfârșitul lui 2010, a contribui adecvat la capacitățile de apărare colectivă ale NATO și la capacitățile militare ale UE, până în 2015 a crește abilitatea de a-și aduce o contribuție semnificativă în cadrul NATO și UE la prevenirea conflictelor și la soluțiile crizelor globale, după 2015 a ajunge la un nivel de aplicabilitate de nivel 1 la aria largă de operațiuni NATO și ale altor organizații internaționale, în concordanță cu Strategia de Apărare a RS 2005, Art. 21.

⁷ Strategia de Apărare a RS 2005, Articolul 25.

⁸ <http://www.bmlv.gv.at/wissen-forschung/publikationen/publikation.php?id=245>.

⁹ Ibidem, articolele 4,5.

¹⁰ Pentru detalii, a se vedea Propunerea Acordului Constituțional, articolul I-2 (respectul demnității umane, demnitate, libertate, democrație, egalitate, spirit al legii și respect pentru drepturile minorităților).

¹¹ Strategia de Securitate a RS 2005, art. 26, 27,28,30,32.

¹² Ibidem, articolul 68.

¹³ Ibidem, articolul 69. Articolul exprimă susținerea pentru construirea capacităților operaționale ale UE, dezvoltarea activităților din cadrul Agenției Europene de Apărare.

¹⁴ Ibidem, articolul 37, Sistemul de securitate al RS este un mijloc decisiv al politicii de securitate, ca un complex multidimensional alcătuit din politica externă, economică, de apărare, internă – de securitate, socială și alte instrumente și legături dintre ele.

¹⁵ Nu se menționează un „parteneriat strategic”. În Manifest se afirmă o „atenție extremă acordată relațiilor sale cu țările vecine, în special cu cele care fac parte din Grupul de la Vișegrad și acordă o semnificație specială parteneriatului strategic cu Republica Cehă și implementării sale sub forma unei cooperări specifice

multi-fațetate. (Manifesto CH 9), The Manifesto of the Government of the Slovak Republic, <http://www8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1672>.

¹⁶ SS a RS 2005, articolul 52. Înainte de toate, daunele aduse mediului înconjurător, o extragere excesivă a resurselor neregenerabile și dezvoltarea economică și socială inegală a regiunilor.

¹⁷ Ibidem, articolul 53 (în plus, citează și participarea la eliminarea structurilor, cu scopul de a slăbi guvernele legitime și legale).

¹⁸ Ibidem, articolul 56.

¹⁹ Ibidem, articolul 59. „Ca urmare a stabilizării situației economice, RS își va adapta politicile de control al migrației”. Nota autorului: În prezent, Republica Slovacă nu are, în actuala situație economică, nevoia de a acoperi forța de muncă prin migrațiune. Este, totuși, parte a tendințelor europene, iar această problemă va trebui rezolvată în viitor.

²⁰ Ibidem, articolul 44.

²¹ În UE, această problemă se regăsește în clauza de solidaritate propusă, articolul I-43 b) al propunerii de acord constituțional.

²² SS a RS, articolul 18. „Terorismul utilizează ideologii care susțin ura rasială, etnică sau religioasă ...”.

²³ Poziția geopolitică a RS, în Europa Centrală, determină politica de securitate a RS. Cehia, Ungaria și Polonia sunt membre NATO și UE, Austria este stat membru al UE. Ucraina, cel mai mare vecin, își declară orientarea euro-atlantică, cu scopul de a deveni membru al UE și NATO.

²⁴ Relațiile cu Rusia ar trebui să fie construite pe principiul avantajelor mutuale ce decurg din cooperarea economică. Ca membru NATO și UE, RS va susține dezvoltarea unui parteneriat strategic al acestor organizații cu Rusia, incluzând un dialog deschis pe tema surselor de instabilitate și a potențialelor amenințări la adresa securității. RS va contribui la continuarea transformării politice, consolidarea democrației și a reformelor economice din Rusia, articolul 77 al SS a RS.

²⁵ Guvernul va promova multilateralismul eficient. Va susține întărirea caracterului universal al organizațiilor internaționale, în primul rând, al ONU, ca organizație de neînlocuit, cu o responsabilitate globală față de pacea și securitatea mondiale. Ca membru ales al Consiliului de Securitate al ONU, între 2006 și 2007, Republica Slovacă va contribui activ la rezolvarea problemelor globale și regionale (Manifesto CH 9), The Manifesto of the Government of the Slovak Republic, <http://www8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1672>.

²⁶ SS a RS, articolul 64.

Elemir NECEJ (necej@nao.sk) este cercetător în cadrul Institutului de Studii Strategice al Academiei Naționale de Apărare a Republicii Slovacă din Liptovský Mikuláš. Cercetările sale se concentrează pe teme ce se referă la PESA, reforma din sectorul de securitate, operațiuni de menținere a păcii, CIMIC, Balcanii de Vest.

EXPERIENȚE UNGARE ÎN ACTIVITĂȚI DE SPRIJIN AL PĂCII

*Tibor KOVÁCS
István TALIÁN*

„Menținerea păcii nu e o sarcină militară, dar doar soldații pot s-o îndeplinească” (Dag HAMMARSKJÖLD)

După schimbările politice de la începutul anilor '90 (schimbarea sistemului politic, eliminarea Pactului de la Varșovia și retragerea Armatei Roșii sovietice din Ungaria), rolul și poziția forțelor armate au fost și ele reevaluate. Acest lucru a însemnat că au apărut noi provocări, în special legate de integrarea Ungariei. Cele mai importante s-au referit la participarea la operațiuni de management al crizelor și operațiuni de susținere a păcii, ca și participarea la programele Pfp.

În acest articol vom încerca să oferim o imagine a Forțelor Armate Ungare (FAU), a participării lor la diferite misiuni de susținere a păcii și să prezentăm tendințele care au transformat organizația, echipamentul și regulile de angajare a FAU în misiuni ale Alianței. Baza acestei prezentări o constituie „Contingentul ungar de inginerie” (un batalion operațional de inginerie), care a reprezentat contribuția ungară la misiunile IFOR și SFOR. Activitățile și experiențele acestei unități au avut cel mai mare impact asupra procesului de transformare a FAU.

Participarea Ungariei la misiuni IFOR-SFOR și lecții învățate

Pentru a forma baza operațiunilor menționate, NATO a elaborat așa-numitul concept „O”, menit să contribuie la rezolvarea conflictului sud-slavic și care, de asemenea, lua în calcul participarea statelor nemembre NATO din regiunile învecinate. Consiliul Atlanticului de Nord a aprobat conceptul misiunii la 11 octombrie 1995. Astfel, a devenit clar ce tipuri de nevoi avea NATO și a devenit clar care erau așteptările vizavi de Ungaria. Aceste cereri nu implicau doar trimiterea de trupe, ci și o mulțime de noi elemente, de exemplu, permisiunea trupelor aliate și a celor partenere să utilizeze

spațiul aerian și terestru al Ungariei, ca și apele teritoriale, atunci când vine vorba de executarea unor sarcini circumscrise misiunii NATO. În plus, trupelor aliate li s-a permis staționarea temporară pe teritoriul Ungariei pentru această misiune. Aceasta a fost o schimbare bruscă și măreață, în comparație cu perioadele de dinainte de 1989, când existau și atunci trupe „aliate” staționate în Ungaria (Armata Roșie), până la cererea de retragere venită din partea guvernului ungar. Contribuția trupelor ungare a fost dată de un contingent de geniu nu mai mare de 500 de soldați. Prin învecinarea cu aproape toate statele implicate, Ungaria a vrut să își demonstreze poziția și hotărârea, trimițând o unitate de sprijin în luptă. Atunci când a stabilit contingentul de geniu, conducerea superioară a FAU s-a confruntat cu multe dificultăți, pentru că nu exista un precedent, iar personalul implicat nu avea deloc experiență în astfel de misiune. Scopurile formării acestui batalion au fost mixte, parțial militare, parțial politice. Statul Major al Forțelor Armate Ungare și conducerea politică urmăreau ca:

- Organizarea, echiparea și capabilitățile contingentului ungar de geniu (CUG) să fie în concordanță cu cerințele NATO pentru astfel de misiuni;
- Randamentul soldaților din CUG să dovedească hotărârea și pregătirea FAU pentru a participa la astfel de misiuni;
- CUG reprezintă actualele capabilități și posibilități, atât materiale, cât și tehnice, ale FAU;
- CUG dovedește că pregătirea și echiparea soldaților unguri nu sunt mai slabe decât cele ale celorlalți soldați din Alianță.

Ținând cont de aceste recomandări, Statul Major General a formulat forța operațională a batalionului de geniu, cu 27 de persoane pentru comandă și stat major, o companie pentru stat major (78 persoane), un pluton de geniu (25 persoane), o companie pentru poduri (123 persoane), o companie de

construcție drumuri și poduri (92 persoane) și o companie de logistică (66 persoane). Principala misiune a CUG a fost de a susține manevrele și de a asigura libertatea de mișcare a unităților superioare din IFOR și SFOR, cele de mărimea unui corp și cele trei divizii (americană, britanică și franco-germană).

Deși CUG și conducerea sa au putut, într-un final, să depășească practic toate problemele cu care s-au confruntat, lipsa totală de experiență în participarea la operațiuni de susținere a păcii a determinat apariția unor probleme care pot fi împărțite în trei grupe:

- a) Legături, comandă și control, comunicare;
- b) Echipament;
- c) Securitate și protecția forței.

a) Legături, comandă și control, comunicare

Cel mai problematic domeniu s-a referit la misiunile de legătură, ca și la comandă și control. În momentul în care o unitate bine pregătită este dislocată cu o misiune clară, sub o comandă și un control clare – fie că vorbim aici de unul de tip Tratatul de la Varșovia sau de unul de tip NATO –, trebuie să fie capabilă să execute acea misiune. Dar, în aceste vremuri, nu exista un singur ofițer în CUG care să știe, practic, ce presupune activitatea de comandă și stat major a unităților NATO. Ofițerii și subofițerii erau pregătiți pentru activități de stat major specifice Tratatului de la Varșovia, companiile erau și ele organizate potrivit standardelor acestui Tratat și erau echipate exclusiv cu mijloace tehnice sovietice. Toate acestea au determinat două grupe de probleme serioase: prima era reprezentată de cunoașterea practică a organizării de stat major standard pentru NATO și lucrul cu terminologia specifică și, în același timp, de a angaja trupele în concordanță cu standardele și așteptările NATO. Pe măsură ce au ieșit la iveală dificultățile ce derivau din ignorarea activității standard de stat major specifică NATO, personalul a fost reorganizat, au fost implicați noi ofițeri, cei care fuseseră deja pregătiți în academii militare și școli din diferite țări membre NATO (în principal, din Statele Unite și Germania). Acest lucru a fost benefic și modalitatea prin care s-au rezolvat problemele dintre staff-ul IFOR și staff-ul CUG, probleme ce au implicat comunicarea inițială (limbă și terminologie).

O schimbare importantă ce a decurs din experiențele IFOR-SFOR a fost cea din structura

Statului Major. La început, nu exista organizarea NATO a subunităților Statului Major de tip S1-S5, lucru care a produs multe probleme eșalonului superior (celor responsabili de comanda misiunii) în a înțelege și a coopera cu unitatea ungară subordonată. Neînțelegerile și incapacitatea de a coopera normal au fost atât de mari, încât structura (atât organigrama, cât și echipamentul) au trebuit să fie schimbate.

O altă problemă s-a referit la *legăturile* din cursul diferitelor sarcini de pe câmpul de luptă. Atunci când se pregătea o misiune, accentul se punea pe stabilirea celui mai bun raport între ingineri, trupe de sprijin în luptă și personal pentru sprijin logistic în luptă cu așa-numitele „grupuri de lucru” (așa cum au fost denumite diferite echipe de geniu). Toate grupurile de lucru aveau nevoie și de interpreți: o persoană care să vorbească engleza și una care să vorbească sârbo-croata. Datorită faptului că nu existau reglementări referitoare la utilizarea personalului civil în acest scop pe timp de pace, FAU au folosit ofițeri și subofițeri vorbitori de limbă engleză.

O parte a problemei comenzii și controlului s-a referit la enorma diferență ce a apărut atunci când a fost vorba de așa-numitul *echipament de comunicații*. La început, FAU nu au avut un radio, fax sau transmițător compatibil cu cele din NATO. Forțele Terestre ale SUA au ajutat, prin donarea unor aparate radio de nivel tactic și a unor echipamente de la o echipă a Trupelor Speciale, care să fie dotată cu tot echipamentul necesar transmiterii unor documente clasificate NATO. *Evacuarea medicală* a fost parte a acestei probleme, pentru că radiourile vechi de pe vremea Tratatului de la Varșovia nu puteau comunica cu elicopterele de evacuare medicală ale NATO (fie că erau americane, britanice, franceze sau germane). La început, această problemă a fost depășită prin susținerea comunicațiilor cu ajutorul echipamentelor americane, până când echipamentul necesar a putut fi cumpărat. Datorită procesului lent de cumpărare, provenind de pe vremea zilelor de pace, a existat o perioadă scurtă de timp, imediat după retragerea echipei americane de Trupe Speciale, până la achiziționarea aparatului, când, lipsind unele mijloace de comunicare compatibile cu cele NATO (și anume, faxul pentru documentele clasificate), CUG a rămas complet fără informații clasificate SFOR. Astfel, Direcția de recunoaștere a Statului Major (la acea vreme,

nu exista o organizare independentă de tip J1-J5 a Statului Major) nu putea informa grupurile de lucru aflate pe teren despre situația respectivă din anumite zone și, astfel, securitatea trupelor era în joc. Realizând acest lucru, nu numai echipamentul necesar a fost achiziționat în afara procedurilor normale, dar și anumite paragrafe care se refereau la procesul de cumpărare au fost schimbate, pentru a permite o mai rapidă aprovizionare și transmitere pe teren.

b) Echipament

Înainte de a trimite trupe în misiunea IFOR, nimeni din Forțele Armate Ungare nu și-a dat seama că există o enormă diferență între echipamentul specific vechiului Tratat de la Varșovia și cel specific NATO. Vehiculele NATO aveau motoare alimentate cu benzină. Aproape toate vehiculele specifice vremurilor Tratatului de la Varșovia (ca majoritatea echipamentului tehnic) foloseau gazolină, ceea ce însemna că aprovizionarea de la mare depărtare de tabără era o altă misiune ce trebuia organizată. De aceea, într-o perioadă de timp, toate vehiculele au fost schimbate cu unele echipate cu motoare Diesel.

O altă problemă ce derivă din diferențele dintre echipamentul specific Tratatului de la Varșovia și cel al NATO s-a referit la așa-numitele „Standarde de încărcătură militară”: de exemplu, echipamentul de ponton era creat spre a susține tancurile Tratatului de la Varșovia (ce cântăreau aproape 40-45 tone), în timp ce tancurile moderne NATO folosite în misiunile IFOR-SFOR au între 55 și 70 tone. Această problemă a fost depășită prin unele variații în echipamentul de bază și prin dezvoltarea unor noi modalități de utilizare.

c) Securitatea și protecția forței

Deși participarea la o misiune NATO și conceptul potrivit căruia „trebuie să ne aducem acasă toți soldații, în viață” erau, în mod egal, cerințe subliniate înainte de misiune, nimeni din Forțele Armate Ungare nu a avut experiență în asigurarea vieții și securității fizice a unui batalion sau a unei formații de mărimea unei companii într-un mediu ostil, în care activitățile critice, populația civilă ostilă și multe alte amenințări rămăneau necunoscute. Toată lumea înțelegea importanța *intelligence* și a securității, dar, datorită faptului că fosta Iugoslavie – ca și Ungaria – fusese un stat socialist, existau puține informații disponibile

despre situația din teren. La început, a fost și mai greu să se obțină până și hărți ale teritoriului bosniac, care să fie folosite pentru scopuri militare. Problema hărților a fost rezolvată în Bosnia, pentru că NATO a furnizat tuturor unităților participante hărți/caroiaje universale transversale Mercator. Întrucât CUG trebuia să transmită zilnic rapoarte legate de activitățile sale Statului Major General, inițial, au fost multe neînțelegeri derivate din diferențele hărților folosite de CUG în teatru și vechile hărți sovietice utilizate de Statul Major. Când s-a realizat acest lucru, noile hărți au fost transmise și celor din Statul Major General.

În ceea ce privește securitatea fizică și problema echipamentului, după așezarea în tabără, Armata Ungară nu avea un echipament tehnic adecvat, pentru a asigura perimetrul taberei. Armatele Tratatului de la Varșovia erau, mai întâi de toate, echipate și pregătite pentru a se angaja într-un război mobil, mai ales într-un atac, iar echipamentul tehnic fusese creat pentru așa ceva, însă acum se dovedea aproape inutil în operațiunile de susținere a păcii. În loc să folosească *sârmă ghimpată*, CUG folosea inițial *sârmă demodată*, nu existau *saci de plastic* (care pot să reziste la condiții grele de vreme perioade îndelungate de timp, dacă e nevoie, chiar și ani), și, în consecință, se foloseau doar saci din bumbac, foarte mari, ce nu puteau fi întrebuițați, de exemplu, la construirea rapidă a unor poziții individuale de tragere.

Pentru a trece peste aceste impedimente, în foarte scurt timp a fost trimisă pe teren *sârmă ghimpată*, iar noul tip de „material pentru fortificații” a fost comandat, pentru a susține construirea taberelor și alte activități în care erau implicat contingentul ungar de geniu. Unul dintre aceste noi tipuri de echipament este cunoscutul *bastion HESCO*, care nu era utilizat doar pentru a oferi o strânsă protecție în jurul taberei și a taberelor în care erau dislocate diferite grupuri de lucru în Bosnia, ci și în cursul activităților de construcție de drumuri, poduri, precum și alte lucrări.

Întotdeauna un soldat se luptă pe câmpul de luptă cu ce are în mână și se protejează cu ce găsește la îndemână. Contingentul Ungar de Geniu, comandanții și soldații, au realizat acest lucru în practică, în special atunci când creștea riscul unor *activități critice* (în mod normal, după luarea unor decizii politice de către comunitatea internațională, în care regula generală spunea că întotdeauna era cel puțin o parte careia nu îi plăcea

sau nu accepta decizia). Datorită faptului că CUG nu avea folii pentru acoperit perimetrul, spre a bloca vizibilitatea trăgătorilor în tabără, camioanele au fost aliniate de-a lungul zonelor locuite, pentru a îmbunătăți protecția personalului din tabără.

Vizavi de chestiunile *practice și organizaționale*, la Forțele Armate Ungare nu exista așa-numitul sistem de *Protecție a Forței*. Protecția trupelor era o responsabilitate împărțită de ofițerii de securitate și trupe (acestea erau responsabile și de apărarea proprie în orice moment). Acest lucru a dus la unele neînțelegeri, pentru că funcționa sistemul NATO de Protecție a Forței, iar ofițerii unguri ce făceau parte din Forța de Protecție din cadrul IFOR-SFOR nu își găseau colegi similari. În final, s-a ordonat S2 din Statul Major General să se ocupe de chestiunile ce țineau de Protecția Forței.

O parte a problemei de securitate și protecție a forței se referă la abilitatea soldaților și a subunităților de a se apăra singuri în lupte. Datorită faptului că armatele Tratatului de la Varșovia erau pregătite pentru *activități de masă*, s-a acordat o mică atenție pregătirii soldatului, în cazul în care ar trebui să lupte singur (și alte abilități, cu excepția celei de a ținti). Atât soldații, cât și subunitățile trebuiau fie repregătite, pentru a acționa singure, independent și, totuși, eficient,

într-un mediu ostil. Această cerință a rezultat din fixarea unei *noi forme de exerciții individuale de tragere* (așa-zisele „exerciții de menținere a păcii”), acum obligatorii pentru toți soldații și ofițerii care participă la operațiuni de susținere a păcii, a unui nou tip de *pregătire pentru deminare* și a unui nou tip de *pregătire a echipajelor patrulilor la nivel tactic*, în principal, pregătirea echipajelor ca să reacționeze la atacuri bruște sau să reacționeze în fața unor mase protestatari și să protejeze coloanele rutiere care aduc și distribuie ajutoare umanitare. Dezvoltarea și elaborarea exercițiilor pentru aceste subunități au fost, în cea mai mare parte, făcute sub ghidajul și supervizarea inițiale ale echipelor americane ale Trupelor Speciale care au susținut Contingentul Ungar de Geniu.

Concluzie

Așa cum am arătat, au fost multe lecții învățate de pe urma misiunilor IFOR-SFOR din Bosnia. Multe din ele au determinat schimbări de echipament, în organizare, în procedurile interne de comandă și control. Aceste schimbări au contribuit, într-o mare măsură, la compatibilitatea generală a Forțelor Armate Ungare de astăzi cu cele ale NATO.

Locotent-colonelul Tibor KOVÁCS a fost doi ani comandant de companie în cadrul Contingentului Ungar de Geniu din Bosnia, ulterior a făcut parte din J3, iar în final a fost comandantul adjunct al acestui contingent. În prezent este instructor superior la Universitatea Națională de Apărare „Miklós Zrínyi” din Budapesta, Ungaria.

Maiorul István TALIÁN a lucrat un an în J2, ulterior a fost adjutant al comandantului contingentului.

PROVOCĂRI PENTRU RELAȚIILE TRANSATLANTICE ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII NAȚIONALE

Dr. Jarosław GRYZ

Provocările dezvoltării transatlantice în domeniul securității internaționale sunt legate, în principal, de managementul crizelor, și, pe acest fundal, de coordonarea cooperării dintre Uniunea Europeană și NATO. Articolul se concentrează pe provocări: pentru capacitățile de management al crizelor întreprinse de NATO și UE; în aria cooperării dintre Uniunea Europeană și NATO.

Scopul acestui demers este de a identifica baza comună a actualelor dezbateri transatlantice privind viitoarele relații din sfera securității, prin identificarea chestiunilor nerezolvate. Se susține că parteneriatul transatlantic are nevoie de o viziune comună a activităților lor, bazată pe nevoi comune, interese și scopuri pe termen lung.

Discuțiile purtate la 30 aprilie, la Washington, de președintele Consiliului Europei, cancelarul Angela Merkel, președintele Comisiei Europene, José Manuel Barroso, și președintele Statelor Unite, George W. Bush, îndeamnă la reflecție.

Printre chestiunile ridicate s-au aflat criza referitoare la dezvoltarea programului nuclear iranian și potențialul proliferării armei nucleare, ca amenințare la adresa securității regionale și mondiale. Ținând cont de faptul că această problemă a fost una adusă des în discuție, merită să o studiem în context mai larg, legată de provocările cu care ne confruntăm în cadrul relațiilor transatlantice în domeniul securității internaționale.

Nu există contradicții în principiul de bază potrivit căruia Statele Unite și statele din Uniunea Europeană folosesc anumite norme în politica internațională. Acestea includ:

- dezvoltarea și întărirea democrației și a spiritului legii, ca și respectarea drepturilor omului și a libertăților de bază;
- protejarea valorilor comune, în concordanță cu Carta Națiunilor Unite;
- întărirea păcii și securității regionale și mondiale;

- promovarea dezvoltării economice și a cooperării internaționale.¹

În ceea ce privește acțiunile comune care duc la îndeplinirea principiului mai sus-menționat, nu s-a ajuns la un acord. Acest lucru provine din interese politice, economice diferite, chiar opuse, și uneori chiar și din cele securitare.

Provocările din dezvoltarea transatlantică în domeniul securității internaționale țin, în principal, de managementul crizelor și, pe acest fundal, de coordonarea cooperării dintre Uniunea Europeană și NATO.

Provocări pentru capacitățile de management al crizelor

Asumarea provocării de către NATO și UE, prin crearea în comun de capacități ce țin de managementul crizelor în locații îndepărtate de Europa, pune pe tapet nu doar metoda organizării cooperării, ci și, mai întâi de toate, chestiunile legate de modelarea securității internaționale, ce mijloace să se folosească și cui să i se pună la dispoziție. Aceste întrebări incomode, dar fundamentale, pentru relațiile transatlantice sunt legate de situația în care alianța slăbește, datorită retragerii SUA și a creării „coalitiei de voință” sub auspiciile sale. În plus, în ciuda absenței SUA din operațiunile aliate, SUA, susținute de Marea Britanie și de alte câteva state, exercită o influență profundă asupra procesului de luare a deciziilor în cadrul NATO. O situație similară se produce în cadrul Uniunii Europene, care, după fiascul provocat de aprobarea Tratatului Constituțional, a devenit mai slabă, ca organizație. În plus, nu s-a stabilit în ce măsură ar trebui conduse operațiunile internaționale de către UE – incluzând pe deplin, sau nu, nu doar angajarea, ci și stabilizarea și impunerea păcii sau nu. Datorită acestor motive, ambele organizații par să fie în prezent capabile doar să își asume operațiuni „cu intensitate scăzută”, precum cele de

pace, menținere a păcii, pregătire și reconstrucție. Acest lucru determină întrebări legate atât de eficiența operațiilor, cât și de abilitatea reală de modelare a mediului internațional de securitate, nu doar pe continentul european, ci și dincolo de el, acolo unde apar amenințări reale de securitate la adresa statelor din comunitatea transatlantică.²

În zilele noastre, granița dintre ceea ce e important și esențial și ce e legat de securitatea comunității transatlantice se estompează treptat. În percepția societăților, în special cele europene, operațiunile de la granița Europei și Asiei, Orientul Îndepărtat, în ciuda justificării lor, ar putea părea de neînțeles și ar putea ridica îndoieli legate de consecințele lor. Pe acest fundal, procesele inițiate de Alianță: stabilizarea continentului european după încheierea Războiului Rece; lărgirea succesivă a organizației, prin includerea statelor democratice care se bazează pe spiritul legii; cooperarea cu celelalte state, care sunt în afara valului de integrare europeană, erau de înțeles, pentru că asigurau securitatea, bunăstarea și întărirea sentimentului de legături sociale în relațiile internaționale. Acum NATO și UE nu au o astfel de legitimare puternică a operațiunilor lor, precum transformarea continentului european după încheierea Războiului Rece. Din punct de vedere mental, comunitatea de valori, nevoi, interese și scopuri are nevoie de o revigorare și, posibil, de o redefinire.³ Nu există nicio îndoială că doar cooperarea mutuală americano-europeană poate:

- reconcilia interesele, adesea contradictorii, ale statelor democratice;
- preveni fenomenele și tendințele negative care apar în mediul internațional;
- influența cursul evenimentelor din relațiile transatlantice, nu doar pe continentul european, ci și în procesele care generează realitatea contemporană.

E crucial pentru statele care au nevoie de o structură comună să implementeze cooperarea, prin:

- reconstruirea arhitecturii transatlantice de securitate existente. Printre altele, acest lucru ar însemna ca:

□ Statele Unite să respecte dorința statelor membre ale Uniunii Europene de a conduce o anumită operațiune, iar UE să sprijine operațiunile cu participare NATO, în care SUA joacă un rol major;

□ SUA să fie dispuse să își alocе forțele armate

pentru operațiuni NATO și UE, dacă operațiunea respectivă este în conformitate cu interesele de securitate americane;

□ Statele europene să participe activ la reconstrucția structurilor NATO, la funcționarea lor, pentru a face Alianța cât mai utilă. În schimb, SUA ar trebui să accepte rolul de suveran al UE, ca entitate politică și militară.⁴

- o înțelegere comună a actualului și viitorului mediu de securitate. În acest domeniu, ar trebui să se ofere răspunsuri permanente pentru următoarele întrebări:

□ Este justificată cooperarea NATO cu UE?

□ Suntem martorii unui impas în relațiile dintre NATO și UE?

□ Se produce un dialog referitor la chestiuni strategice între NATO și UE?⁵

- definirea rolurilor pe care le vor juca NATO și UE în domeniul securității, în Europa și în lume.⁶

Chestiunile de mai sus subliniază complexitatea relațiilor politico-militare din domeniul securității dintre SUA–NATO–UE, ca și relațiile dintre NATO și UE. Acest lucru rezultă din implementarea Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA), care este îndreptată spre atingerea poziției de „jucător global”. Acest scop a fost definit în strategia din decembrie 2003, „O Europă mai sigură într-o lume mai bună”, și rezultă din convingerea că UE nu are o altă alternativă în secolul 21, dacă vrea să rămână o entitate eminentă în relațiile internaționale. Aparent, această presupunere nu apare în relațiile transatlantice ca un punct de referință absolut pentru stabilirea legăturilor politice și militare americano-europene pe baza principiilor parteneriatului. Până acum, ele au fost luate în calcul doar în contextul susținerii NATO de către UE și întreprinderii unor acțiuni independente doar dacă NATO nu vrea să și le asume. Astfel, în modul de gândire al relațiilor politice și militare a fost copiat modelul apărut în prima jumătate a anilor 1990, în relațiile dintre UE – UEO - NATO.⁷

În legătură cu cele subliniate, provocarea de bază care se referă la cooperarea în domeniul securității în cadrul relațiilor transatlantice este reprezentată de introducerea unor schimbări funcționale, care:

- să creeze mecanisme eficiente, care să permită întărirea idealurilor de libertate individuală, democrație ca sistem politic, economie liberă de piață, ca modalitate de împlinire a nevoilor individuale și sociale de pe continentul european, în zone din jurul Europei și în alte regiuni ale lumii, în concor-

danță cu convingerea potrivit căreia democrația și libertatea sunt identice în majoritatea societăților de pe planeta noastră;⁸

- să implementeze reevaluarea angajamentelor comune, astfel încât acestea să fie complementare, și, respectând principiul parteneriatului, să împărtășească responsabilitățile, în special pe cele ce privesc asigurarea nevoilor unei vieții sigure, protejate și a unei dezvoltări în secolul 21. Declarațiile cum că acest lucru chiar se întâmplă nu schimbă punctul de vedere potrivit căruia coordonarea activităților, nu doar în domeniul securității, ci și în afara lui, devine, treptat, neadevărată;

- să coordoneze, pe baza acordurilor anterior aprobate, interesele din domeniul securității, înțelesă în sens general, nu doar în cel militar, dar, înainte de toate, în aria socială (lupta împotriva fenomenului de terorism politic, ce derivă din activități întreprinse atât de grupuri sociale, cât și de țări⁹) și în cea economică (în contextul anticipății reevaluării a balanței globale de putere);¹⁰

- să creeze un set de scopuri strategice, care să facă referire la valori, nevoi și interese care ar putea, în zona operațională, lua forma unor concepte și metode care să fie utilizate într-o strategie de securitate transatlantică și care să fie atinsă într-o perioadă lungă de timp, într-un mediu internațional de securitate aflat în schimbare.¹¹ În domeniul scopurilor, existența unui astfel de document va pune în ordine prioritățile activităților, eliminând, astfel, semnificativ, situația cu care ne confruntăm acum – lipsa unui acord și a unei înțelegeri mutuale între Statele Unite și Uniunea Europeană asupra unor metode și forme de operațiuni.

Punerea în ordine a cooperării militaro-politice dintre SUA-UE-NATO va permite crearea unor mecanisme eficiente de influență asupra securității internaționale, nu doar în cadrul relațiilor transatlantice, ci și dincolo de ele, de exemplu, în cadrul furnizat de Națiunile Unite. În noua formulă de cooperare, NATO ar putea deveni, *de facto*, singurul instrument eficient al cooperării politico-militare dintre SUA și UE, la scară globală.¹² Cu toate acestea, va fi nevoie de:

• lărgirea organizației cu un grup suplimentar de state, de data aceasta, din afara continentului european – probabil Coreea de Sud, Japonia, Australia, Noua Zeelandă;¹³

• retragerea din Tratatul de la Washington, în special din Articolul 5, în noua formulă, ce nu mai este transatlantică, ci globală;

• renunțarea la planificarea apărării, care este susținută, în principal, datorită cererii Poloniei.

Cu toate acestea, acest tip de activități nu e posibil fără acordul statelor membre NATO și, în special, al statelor baltice (Lituania, Letonia, Estonia) și al statelor nou-admise (Bulgaria și România), ca și al celor care au aderat în 1999 (Polonia, Cehia, Ungaria), care încearcă să obțină garanții dure pentru securitatea lor și nu văd nici un motiv în a produce schimbări.

Noul *modus vivendi* din cadrul NATO și al altor organizații ce acționează în mediul internațional de securitate nu e cert, ca să nu spunem că pentru multe state nici nu e dorit. Cu toate acestea, înseamnă că NATO, cunoscută în trecut drept o organizație care asigură securitatea și protecția continentului european, asistând, în esență, la transformarea sa după încheierea Războiului Rece, ca instrument al politicii statelor din secolul 21, își pierde sensul. În viitorul apropiat, riscul ca statele europene să fie atacate prin utilizarea armelor convenționale într-un conflict armat, similar cu cele de pe vremea Războiului Rece, este o iluzie, iar un conflict nuclear este îndoielnic pentru membrele europene ale organizației. Pe acest fundal, majoritatea statelor europene membre NATO își fixează prioritățile în următoarele domenii:

• asigurarea securității interne (protecția împotriva terorismului, de exemplu, islamic sau etnic în unele țări europene occidentale);

• stabilizarea conflictelor ale căror implicații pentru țările europene sunt de nedorit, ținând cont de opinia publică, sau ar putea avea consecințe negative;

• controlul transportului (în cea mai mare parte, cel maritim), care asigură accesul în regiunile bogate în resurse energetice (petrol, gaze naturale);

• construirea unui mediu de securitate previzibil pe continentul european și în regiunile adiacente, prin utilizarea mijloacelor pașnice.

Nu toate acestea sunt priorități, nu sunt nici măcar cele mai importante din punctul de vedere al unor state-membre ale organizației; de aceea, există discrepanțe izbitoare între interesele ce determină starea alianței.¹⁴ Pe acest fundal, poate fi diferențiat un grup de interese securitare americane ce nu apar în cadrul NATO. Ele includ:

• criza legată de programul de înarmare nucleară din Peninsula Coreeană, care are potențialul de a amenința stabilitatea Asiei de Nord-Est, în care, datorită țărilor din acea regiune, precum Japonia,

China, Federația Rusă, Statele Unite au interese vitale;

- conflictul iranian-american, în care Statele Unite admit amenințarea Iranului la adresa intereselor sale economice (petrol brut, extragerea sa și rezerve din regiunea Golfului Persic) și politice (conflictul palestinian-israelian, ostilitatea comunității musulmane față de SUA);

- războaiele din lumea islamică, din Afganistan, sub auspiciile NATO și ONU, și din Irak, cu participarea „coaliției de voință”, care generează incertitudine nu doar vizavi de viitorul Golfului Persic și de regiunile din Asia Mică, dar, de asemenea, ridică întrebări legate de prezența americană în această parte de lume.

Acestea nu sunt nici toate interesele și nici cele mai reprezentative, dar, cu toate acestea, ele demonstrează că există diferențe în înțelegerea mediului internațional de securitate, a amenințărilor care apar și a clasificării lor, în funcție de acțiunile întreprinse.

Legat de acest lucru, ne confruntăm în prezent cu o situație în care activitățile NATO și UE sunt incoerente. Arată, printre altele, lipsa de acțiuni coordonate față de țările europene din Caucaz (Georgia, Armenia, Azerbaidjan), care aspiră la statutul de membru NATO și UE. Pe acest fundal, chestiunea complexă legată de securitatea din Caucaz, de fapt, lipsește din relațiile transatlantice, atât timp cât determină chestiuni precum:

- securitatea energiei unor state europene, care ar putea fi asigurată prin noile legături energetice din Asia Centrală, independente de rutele de transport ruse. Cu toate acestea, este strâns legată de locația geopolitică a unor state, precum Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan, și rezolvarea conflictelor dintre Transnistria și Moldova, Georgia și Abhazia, Nagorno-Karabah;¹⁵

- confruntarea politică cu Federația Rusă, în contextul posibilei aderări la NATO și UE a Ucrainei și a celor trei state din regiunea Caucaz;¹⁶

- activitățile politico-militare ale țărilor ce alcătuiesc comunitatea transatlantică pentru securitatea Asiei Centrale.¹⁷

Problemele discutate mai sus, strâns legate de securitatea statelor din Caucaz, Europa de Sud-Est și chiar Turcia, Orientul Mijlociu și Asia Mică, arată potențialele dileme care apar în cooperarea transatlantică și în contextul său regional, de fapt, global. Cu toate acestea, a face față acestor noi provocări în cooperarea politico-militară din

relațiile transatlantice cere trasarea unei viziuni, așa cum s-a întâmplat în anii '90, în cazul Declarației Transatlantice. Mai este posibil? Răspunsul e ferm - da. Cu toate acestea, transformarea direcției de cooperare pentru securitate în relațiile transatlantice nu este prejudiciată acum, iar complexitatea legăturilor transatlantice determină, de asemenea, acțiuni în mai multe arii, activități diplomatice și, în final, acorduri referitoare la securitate, existența și dezvoltarea statelor ce fac parte atât din NATO, cât și din UE, în majoritatea cazurilor, aceleași entități de relații internaționale.

Provocări în domeniul cooperării dintre Uniunea Europeană și NATO

Referindu-ne la studierea modalităților de armonizare a cooperării dintre Uniunea Europeană și NATO la începutul secolului 21, trebuie subliniat că progresul relațiilor dintre UE și NATO era determinat de aprobarea unui set de documente, esențial pentru cooperarea dintre organizații, numit Acordurile Berlin Plus¹⁸, datat 17 martie 2003. Acestea derivau din deciziile luate cu un an în urmă, în cadrul întâlnirii Consiliului Nord-Atlantic de la Praga, 21-22 noiembrie 2002, referitor la dezvoltarea capacităților operaționale ale Alianței (Forța de Răspuns NATO).¹⁹

De asemenea, în acest domeniu, Uniunea Europeană și-a asumat unele obligații în cadrul întâlnirii miniștrilor apărării, de la Bruxelles, din mai 2004, și a fost de acord cu crearea „grupurilor de luptă” ce vor fi tratate drept forțe complementare la Forța de Răspuns a NATO. Deciziile luate de UE și NATO au stabilit că, ipotetic, nu numai că aveau o platformă de activitate comună, ci, de asemenea, și forțe comune pentru o astfel de activitate.²⁰

În legătură cu acest lucru, în prezent avem de-a face cu situația în care:

- Deciziile de lansare sau de încheiere a activităților în care sunt implicate state membre NATO și care, în majoritatea cazurilor, sunt și membre UE. Apare cerința participării UE la procesul de luare a deciziilor în NATO și, de asemenea, probabil, și la operațiuni militare. Aceasta reprezintă o provocare pentru SUA, întrucât introduce necesitatea unui consens, atât în organismele UE, cât și în cele ale NATO;²¹

- Acordurile derivate din pachetul Berlin Plus, în contextul eșecului UE și al NATO de a întreprinde, în cadru întrunit, activitățile politico-mili-

tare planificate în Darfur, nu sunt suficiente²², iar modalitatea aprobată de acțiune între cele două organizații pare să ducă la luarea de decizii doar în chestiuni „secundare”, cele principale fiind lăsate nerezolvate (scopuri, valori, metode, precum și unde și când);²³

- Există o absență a acordurilor care, bazate pe strategia de operațiune americană și pe cea europeană, să identifice scopurile și metodele comune, ca și metodele de acțiune care să permită trasarea unui nou acord transatlantic în acest domeniu. Scopul său ar trebui să fie protejarea spațiului țărilor americane și europene, atât în interiorul granițelor sale, cât și în afara lor – în vremuri de conflict și crize.²⁴

Datorită acestui lucru, NATO și UE ar trebui să dezvolte mecanisme elementare de cooperare, care să permită întreprinderea de acțiuni în situații de criză care vor crea baza noii arhitecturi transatlantice de securitate. Să presupunem că, în situația în care apare un astfel de mecanism, cooperarea dintre UE și NATO ar fi posibilă și ar garanta aplicarea unui spectru larg de soluții politice, militare și economice. Exemplul soluțiilor inadecvate ar putea fi reprezentat de negocierile referitoare la preluarea, de către UE, a misiunii NATO din Bosnia, care, în ciuda Acordurilor Berlin Plus, a durat multe luni și uneori s-a dovedit a fi foarte dificilă.²⁵ În caz de necesitate a conducerii unei operațiuni cu un caracter diferit, cu utilizarea unor elemente diferite, ar putea să apară dificultăți care să multiplice fenomenul negativ al lipsei de cooperare dintre Uniunea Europeană și NATO.²⁶ Elemente precum: planificarea joint (pornind de la scenarii, anterior identificate, de operațiuni ce presupun alegerea unor forțe diferite – de la cele militare la cele civile); generarea forțelor (eventual, prin utilizarea planificării), bazată pe mecanismul creării forțelor joint; activități de tip joint ale structurilor militare; abordare politică comună. Acestea sunt, în prezent, în etapa de dezvoltare a deciziei legate de viitoarea cooperare politico-militară dintre Uniunea Europeană și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord.

Discrepanțele ce apar în prezent în relațiile transatlantice sunt, de fapt, consecințe ale neînțelegerii că mediul de securitate, nu neapărat pe continentul european, ci și în alte regiuni ale lumii s-a schimbat dinamic și brusc, iar metodele aplicate până acum pentru a stabili și a aduce pacea au devenit arhaice. În plus, lipsa

unei viziuni a relațiilor transatlantice în mediul internațional de securitate duce, de asemenea, la neînțelegerile de astăzi dintre SUA și principalii lor aliați europeni de pe vremea Războiului Rece. Conceptul Strategic al NATO, din 1999, încă în vigoare, în ciuda deceniului trecut de atunci, nu a fost schimbat, probabil din teama confruntării cu problema reprezentată de transformarea radicală în relațiile transatlantice, ce include, printre altele, rolul NATO și poziția SUA față de securitatea Europei în secolul 21.

Diagnosticul referitor la securitatea relațiilor transatlantice arată că acestea ar putea reprezenta baza unor activități întrunite ale țărilor ce alcătuiesc comunitatea transatlantică doar atunci când există o corelație de interese între entitățile ce le generează, state și organizații. Acțiunile unilaterale întreprinse acum de SUA, de exemplu, în contextul scutului de apărare antirachetă, ar putea duce la ruperea legăturilor transatlantice, nu doar a celor economice sau sociale, ci și a celor politice și psihologice. Atunci, relațiile transatlantice, ce au un conținut vast și se referă la toate ariile activității umane, se vor reduce la un limbaj oficial de simboluri și gesturi, fără un sens mai profund.

În realitățile internaționale actuale și viitoare, nu e loc de discuții și argumente referitoare la esențele activităților americano-europene comune, pentru că duc la diminuarea importanței lor, la slăbirea poziției statelor și a organizării lor în relațiile internaționale (NATO, UE), lipsa de oportunități eficiente care să modeleze mediul internațional de securitate. Aceste discuții ar trebui să se refere la metode și previziuni sau la scopuri politice și militare atinse. Poate, o nouă formulă a relațiilor transatlantice, bazată pe un tratat internațional precum Tratatul de la Washington, semnat acum aproape 60 de ani, ar fi recomandabilă.

În zilele noastre, există nevoia creării unei viziuni pe termen lung, care să se refere la activități comune, incluzând aici și strategia operațiilor, care, în esență, va fi reflecția gândirii referitoare la existența și dezvoltarea, nu doar pentru următorii cinci-zece ani, ci pentru un sfert sau pentru o jumătate de secol. Fără viziune, relațiile transatlantice, trecute și prezente, vor deveni un alt episod exprimat în anele prăfuite ale istoriei umanității. Astfel de temeri nu sunt nejustificate. Lipsa de acțiuni, chiar și a unor eronate, este, uneori, mai distructivă decât absența lor. În special datorită faptului că sunt valori comune

ce au determinat, până acum, forma cooperării americano-europene și care are o șansă în viitor.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ The European Union and the United States. Global partners, global responsibilities, European Commission's brochure, http://ec.europa.eu/external_relations/library/publications/23_us_infopack_2006.pdf, accesat la 8 mai 2007.

² Potrivit autorilor raportului referitor la viziunea pe termen lung a nevoilor europene în domeniul capabilităților de apărare, provocările fundamentale din domeniul securității vor include creșterea problemelor de comunicare din multe domenii ale vieții sociale, care rezultă din aprofundarea procesului globalizării; schimbarea din actuala stare a puterii economice este, pe cale de consecință, și una socială; asimetria demografică dintre diferite regiuni ale lumii, progresul științific și tehnologic elimină actualele disproporții de cercetare din domeniul precum tehnologia informațională, biotehnologia, nanotehnologia – științele cognitive; competiția pentru resursele de energie. Acest lucru va determina, printre altele, creșterea tensiunilor sociale, migrația populațiilor, războaie și conflicte. An initial long-term Vision for European Defence Capability and Capacity Needs, LTV – 3 octombrie 2006 – SB MoDs Levi, pp. 6-7.

³ „Valori occidentale” – termenul care se referă, în mod obișnuit, la democrație, piață liberă, libertăți civile nu evocă astfel de emoții în ceea ce privește importanța lor pentru continentul european. Cu toate acestea, este o sursă esențială de controverse, ținând cont de comparația cu alte culturi și civilizații. De aceea, se pune întrebarea cum și dacă e corect să le promovăm în lumea modernă și în ce măsură ele fac parte din securitatea comunităților europene și americane. T. BLAIR, A Battle for Global Values, Foreign Affairs, January/February 2007, Vol. 86, no. 1, pp. 2-3 (abonament Internet).

⁴ F.G. BURWELL, D. C. GOMPERT, L. S. LEBL, J. M. LODAL, W. B. SLOCOMBLE, Transatlantic Transformation: Building a NATO – EU Security Architecture, p. 21.

⁵ Potrivit ambasadorului polonez la NATO, întrebările de mai sus implică o cooperare de fapt între NATO și UE, iar răspunsurile la ele permit definirea rolurilor care vor fi atribuite Alianței și Uniunii. J. GRZYZ, Sprawozdanie z 23 warsztatów nt. bezpieczeństwa światowego (Raport asupra celui de-al 23-lea atelier de lucru pe tema securității mondiale), Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2006, no. 3 (64), p. 302.

⁶ Ibidem, I. DAALDER, J. GOLDGEIER, Global NATO, Foreign Affairs, September/October 2006, Vol. 85, no. 5, pp. 1-2, 5 (subscriere Internet), B. RATHBUN, Continental Divide? The Transience of Transatlantic

Troubles, în N. JABKO, C. PARSONS (ed.), With US or Against US? European Trends in American Perspective, The State of the European Union, Vol. 7, Oxford University Press, 2005.

⁷ Una dintre condițiile pe care UE trebuie să le îndeplinească pentru a deveni un „jucător global” este de a căuta platforme de cooperare cu NATO. Atât UE, cât și NATO ar trebui să rămână complementare, deși nu există un răspuns final în această privință. Referitor la acest subiect, general-locotenent Jean-Paul Perruche, Director General al Statului Major al UE (EUMS), subliniază că atât UE, cât și NATO nu au suficientă „flexibilitate” pentru a efectua noi tipuri de misiuni ce rezultă din evoluția mediului internațional de securitate. Aceste sarcini se referă, în principal, la compilarea elementelor militar-civile ce vor apărea în misiuni desfășurate în zone îndepărtate de Europa. J. GRZYZ, op. cit., p. 303.

⁸ După cum afirma Victoria Nuland, Reprezentant Permanent al Statelor Unite în Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, procesele inițiate de NATO, de ex., stabilizarea conflictului european după Războiul Rece, lărgirea succesivă a organizației cu statele democratice în care domnește spiritul legii, cooperarea cu statele rămase în afara principalului val de integrare europeană, toate acestea cer din partea țărilor ce alcătuiesc comunitatea transatlantică o structură comună, pentru a implementa cooperarea. NATO se ocupă de sarcini precum asigurarea securității, bunăstării, întăririi, în cadrul relațiilor internaționale, a relațiilor de cooperare cu țările și entitățile din afara NATO, care să creeze principala componentă a relațiilor transatlantice și în care să se regăsească o comunitate de valori. Ibidem, p. 301.

⁹ J. GRZYZ, Źródła terroryzmu międzynarodowego (Sources of International Terrorism), în E. HALIŹAK, W. LIZAK, L. ŁUKASZUK, E. ŚLIWKA (ed.), Terroryzm w świecie współczesnym (Terrorism in Contemporary World), Warszawa – Pieniężno 2004, pp. 31-43.

¹⁰ Potrivit autorilor raportului legat de viziunea pe termen lung a nevoilor europene în domeniul capabilităților de apărare, procesul de globalizare va face, de fapt, ca viitorul previzibil să fie legat de disproporții mult mai mari decât cele din prezent. Probabil, China va deveni cea de-a doua economie a lumii, după Statele Unite, și, împreună cu India, va crea un nou centru geostrategic și geoeconomic al lumii. Pe acest fundal, Comunitatea Europeană își va pierde multe din avantajele din prezent; cu toate acestea, va rămâne principala arie de bunăstare din lume. An Initial Long-Term Vision for European Defence Capability and Capacity Needs, European Defence Agency, 3 October 2006, s. 6.

¹¹ Actuala legătură a Conceptului Strategic al NATO din 1999 nu reflectă ideea de schimbare care s-a produs în domeniul de securitate în cadrul relațiilor transatlantice. Clauzele sale nu iau în considerare noua

poziție a UE și nu își împart responsabilitățile. În plus, impasul determinat de transformarea organizației, care a dus la lipsa unor acorduri esențiale în cadrul întâlnirii Consiliului Nord-Atlantic de la Riga, din noiembrie 2006, arată că un nou concept strategic, derivat din noile acorduri dintre statele care alcătuiesc comunitatea transatlantică, ar trebui să fie aprobat atunci când vor fi avansate acorduri între SUA, UE și NATO. În aceste circumstanțe, Departamentul de Apărare al SUA a pregătit un document, cu caracter conceptual, ce include schimbările principale. Cu toate acestea, el nu a reprezentat baza lărgirii politice transatlantice, ci doar un document declarativ, venit de la o singură parte, și anume, cea americană. A se vedea *Strengthening Transatlantic Security. A U.S. Strategy for the 21st Century*, US Department of Defense, December 1, 2000.

¹² A se vedea discursul Gen. James L. Jones, prezentat în J. GRYZ, *Sprawozdanie z 23 warsztatów nt. bezpieczeństwa światowego* (Raport asupra celui de-al 23-lea atelier de lucru pe tema securității mondiale), *Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej*, Warszawa 2006, no. 3 (64), pp. 297-298.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Luând în calcul, de exemplu, chestiunea care leagă Lituania de Franța sau Spania, în lupta împotriva terorismului islamic? Răspuns: puține lucruri sunt atât adevărate, cât și false, în contextul schimbărilor demografice din Uniunea Europeană și creșterea populației musulmane, implicând elementele sale radicale ce contestă ordinea europeană. Sunt multe probleme de acest fel. În situația dezintegrării politice a țărilor membre ale NATO și a lipsei de viziune coerentă pentru a rezolva problemele, ar părea să crească și să aprofundeze diferențele existente.

¹⁵ Boris Tarasiuk, Ministrul de externe al Ucrainei, afirma că, în cazul Balcanilor, comunitatea internațională a întreprins măsuri active pentru stabilitate și securitate, în timp ce eforturile sale în zona Mării Negre nu sunt suficiente. Ar putea duce la două categorii de conflicte. În prima, referitoare la cele din Balcani, comunitatea internațională și organizațiile internaționale au depus eforturi pentru a rezolva problema. În consecință, zona a fost stabilizată. În cea de-a doua, referitoare la regiunea Mării Negre, conflictele par să fie neglijate, pentru că nu s-au întreprins acțiuni pentru rezolvarea lor (Transnistria și Moldova, Georgia și Abhazia, Nagorno-Karabah). Se remarcă includerea regiunii Balcanilor în procesul de integrare euro-atlantică, în timp ce pentru Marea Neagră nu există o astfel de perspectivă. În consecință, rutele naturale de transport pentru resursele energetice (petrol, gaze naturale) din regiunea Mării Negre nu sunt adecvat folosite și, astfel, apare un deficit de securitate.

¹⁶ Merită citat aici Generalul Anatoly I. Mazurkevich, Șef al Departamentului Principal pentru Cooperare

Militară, din Ministerul Apărării Federației Ruse, care a afirmat că nu există problema securității în regiunea Mării Negre. Provocările la adresa securității în aceste zone sunt doar o idee fixă a țărilor occidentale și a organizațiilor din care acestea fac parte. În ceea ce privește problemele, acestea nu sunt cauzate decât de neluarea în calcul a activităților unor state, precum Georgia, de exemplu. În plus, a scăpa de factorul de stabilizare, precum trupele ruse, înseamnă a complica în plus chestiunile locale de securitate, nu pe cele regionale. Fără angajarea lor, s-ar putea dezvolta un conflict între Armenia și Azerbaidjan față de Nagorno-Karabah. Din punctul de vedere al Federației Ruse, doar chestiunea portului Sevastopol, de fapt, viitorul său, are nevoie de rezolvare.

¹⁷ În contextul securității Asiei Centrale, trebuie citat Ambasadorul Munir Akram, Reprezentant Permanent al Pakistanului la Națiunile Unite, care, referindu-se la prezența NATO în această regiune, a afirmat că aceasta este una pozitivă. Cu toate acestea, este vizibilă absența ONU. Potrivit lui Akram, datorită cooperării dintre țările din regiune și organizații precum NATO și ONU, există posibilitatea de creare a unei securități prin cooperare în Asia Centrală, similară cu cea din Europa. NATO ar putea lansa aici inițiative, pentru a instituționaliza securitatea din Asia Centrală, și, în consecință, ar crea o regiune omogenă pentru cooperare, datorită cărora ar fi posibil să se excaveze resurse naturale (petrol, gaze naturale) din Nord (Kazahstan, Uzbekistan, Turkmenistan) și să fie transportate în Sud (Marea Arabiei – Oceanul Indian). De asemenea, ambasadorul a definit trei condiții ale succesului: 1. Procesul reconstrucției Afganistanului și a regiunii Asiei Centrale. E nevoie de o abordare complexă, multifacetată, cu soluții individuale ce nu copiază vechile scheme. Cele trei instrumente de bază care contribuie la crearea acestui proces ar trebui să fie: apărare, intimidare și diplomație. 2. Cooperarea și activitățile „actorilor” regionali, nu doar pentru problemele curente (operaționale), ci, în principal, pentru crearea unei complementarități economice între țările din acea regiune – legând Nordul și Sudul Asiei Centrale. 3. Cooperarea internațională presupune plecarea comunității internaționale din Afganistan, cel puțin pentru un deceniu, și, în acest fel, confirmând angajarea în „Planul Marshall” asiatic – atingerea „inimilor și minților afganilor”.

¹⁸ Acordurile Berlin Plus se bazează pe presupunerea că atât statele membre ale NATO, cât și cele ale UE profită de resursele limitate ale statelor membre. De aceea, pentru a evita dublarea valorilor, fără să fie necesară, a fost stabilit accesul UE la planificarea operațională a NATO. De asemenea, s-a căzut de acord ca Locțiitorul Comandamentului Suprem al Forțelor Aliate din Europa al NATO (DSACEUR) să fie comandantul operațional al misiunilor conduse de UE. Aceste acorduri, alături de cele stabilite anterior, la Berlin, în

1996, referitoare la schimbul de informații clasificate, permit UE să își asume responsabilitățile ce reveneau anterior NATO în Macedonia (FYROM). Pentru mai multe informații, a se vedea: F.G. BURWELL, op. cit., pp. 13-14.

¹⁹ M. SZKODZIŃSKA, Z. PEKALA, Od Pragi do Stambułu – implementacja założeń wojskowego wymiaru transformacji NATO (From Prague to Istanbul – The Implementation of Assumptions of NATO Military Transformation Dimension), DPO MON, Warszawa, 2006, pp. 14-17; M. RUTTEN (comp.), From Nice to Laeken, European defence: core documents, Chaillot Papers no. 51, Paris, April 2002, J-Y. HAINE (comp.), From Laeken to Copenhagen European defence: core documents, Chaillot Papers no. 57, February 2003.

²⁰ A. MISSIROLI (comp.), From Copenhagen to Brussels — European defence: Core documents, Volume IV, Chaillot Papers no. 67, December 2003, EU security and defence – Core documents 2004, Volume V, Chaillot Papers no. 75, February 2005.

²¹ F.G. BURWELL, op.cit., p.15.

²² În conflictul declanșat în iulie 2003, în provincia sudaneză Darfur, între musulmanii sponsorizați de Su-

dan și comunitățile musulmane etnice locale, au decedat aproape 400000 persoane și în jur de 2500000 au fost forțate să își părăsească casele, conform Report of the International Commission of Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary General Pursuant to Security Council Resolution 1564 of 18 September 2004, Geneva, January, 25, 2005.

²³ F.G. BURWELL, op.cit., pp. 15-16.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Potrivit generalului James L. Jones, fostul Comandant suprem al forțelor aliate din Europa (SACEUR), cauza lipsei unei abordări adecvate legate de cooperarea dintre statele europene, SUA și Canada este necunoscută. De aceea, direcția transformării organizației nu este definită și, astfel, nici locul și rolul său în arhitectura mondială de securitate. Pentru mai multe informații, a se vedea J. GRYZ, Sprawozdanie z 23 warsztatów nt. bezpieczeństwa światowego (Raport asupra celui de-al 23-lea atelier de lucru pe tema securității mondiale), Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2006, no. 3 (64), pp. 297-298.

Dr. Jarosław GRYZ (gryz@wp.pl) este autor al câtorva monografii pe tema relațiilor internaționale și al unor articole referitoare la securitatea internațională, la rolul statelor și al organizațiilor internaționale în lumea modernă, al actorilor guvernamentali și neguvernamentali. Ariile sale de interese se concentrează pe științele politice, în special pe relațiile internaționale, în concordanță cu actualele angajamente profesionale, ca fost expert în cadrul Departamentului de Securitate Internațională din cadrul Ministerului polonez de Apărare și ca cercetător și lector la Universitatea Națională de Apărare.

RĂZBOIUL COGNITIV?

Dr. Gheorghe VĂDUVA

Inteligența economică – se subliniază într-un studiu¹ elaborat pe la începutul acestui deceniu – s-a impus foarte rapid, adică în mai puțin de un deceniu, ca o nouă paradigmă a interacțiunii concurențiale. Nu există însă inteligență economică fără informație. Informația implică trei tipuri de atitudini ale întreprinderii (unității economice): indiferentă, defensivă și ofensivă. Atitudinea ofensivă este generată de spațiul concurențial, de nevoia de a cuceri piețe, resurse, rețele, relații. Atitudinea defensivă este strâns legată de cea ofensivă și nu mai poate fi privită și tratată individual. Atitudinea indiferentă, proprie întreprinderilor mici, dependente de altele, mai mari sau de stat, se restrânge din ce în ce mai mult, întrucât cine nu este activ, ofensiv și competitiv dispare de pe piață. Filozofia conflictului armat, a conflictului necruțător, pătrunde tot mai mult și în lumea economică. Rețeaua nu alterează concurența, ci, dimpotrivă, o accentuează, o transformă într-un adevărat război, în ceea ce numim război economic.

Războiul economic – dacă admitem această denumire pentru competiția economică și financiară feroce care se duce dintotdeauna, dar cu precădere în epoca rețelei, a globalizării – este prin excelență un război al informației, un război al cunoașterii.

Războiul cognitiv (războiul bazat pe cunoaștere) este înțeles ca modalitate de folosire a cunoștinței într-un scop conflictual.² Războiul cognitiv este, deci, un război dus în spațiul cunoașterii, care folosește cunoștința drept armă. El are o dimensiune cognitivă comună și una ceva mai complexă, epistemologică.

Dintotdeauna, războiul s-a bazat pe informație și, deci, pe cunoaștere. Dar nu a avut totdeauna ca armă informația, cunoștința și ca strategie procesul cunoașterii, inclusiv în dimensiunea sa științifică. Aceasta înseamnă, mai pe înțeles, manipularea cunoștinței, includerea ei într-un sistem conflictual. S-ar părea că nu este nicio noutate. În fond, din-

totdeauna, cunoștința a fost inclusă într-un sistem dinamic de categorii și de acțiuni. Omul care știe despre ce-i vorba, care cunoaște fenomenul sau procesul respectiv este de infinite ori mai puternic decât cel care nu-l cunoaște.

La ora actuală, economia mondială trece printr-un proces de o anvergură fără precedent, dominată de tot felul de grupări și de regrupări. Desigur, întreprinderea rămâne unitatea-cheie, unitatea de bază, dar sistemele și metasistemele care o acționează și o relaționează evoluează ele însele dinamic și complex, cu o foarte pronunțată componentă imprevizibilă și chiar haotică. De unde rezultă că, în materie de finanțe și de economie, deși acționează legi stricte, orice este posibil.

În această imensă construcție și reconstrucție economico-financiară a lumii, economia americană joacă rolul de model în globalizarea schimburilor economice. Nu toată lumea acceptă însă această realitate. Și, de aici, conflictualitatea. Una dintre ele. Cu toate că este vremea parteneriatelor strategice, iar principala dimensiune a acestora o reprezintă suportul economic și financiar, conflictualitatea nu dispare, ci se bifurcă, îmbrăcând forme mai puțin evidente, camuflete sau modelate de ecuații complexe, nelineare. Oricât de puternice ar fi parteneriatele, ele nu pot exclude concurența, bătălia pentru piețe și resurse, dinamismul economic-financiar al lumii. „Frate, frate, dar brânza e pe bani“ găsește un proverb românesc, dovadă că filosofia pieței nu este chiar atât de nouă. Noutatea constă doar în generalizare, în globalizare, în extinderea confruntării, a conflictualității economice și financiare la nivel planetar. Confruntarea economică și financiară, în epoca globalizării, are două dimensiuni esențiale: *de la puternic la puternic; de la slab la puternic*. Celelalte dimensiuni care ar mai putea fi adăugate – de la puternic la slab, de la slab la slab – nu au sens, întrucât astfel de confruntări, în realitate, nu există.

Într-o confruntare simetrică (de la puternic la

puternic), economia americană nu are egal. Așadar, confruntarea de la puternic la puternic devine un nonsens. Desigur, Uniunea Europeană, ca entitate politică, economică și militară, s-au putea compara, din punct de vedere economic și financiar, mai ales după apariția euro, cu Statele Unite. Și chiar se confruntă. Dimensiunea complementară și cea constructivă sunt însă mult mai importante decât cea a confruntării. Mai mult, economia europeană, ca entitate continentală, se află încă într-un proces de construcție. Și, oricum, Uniunea Europeană nu este un adversar al Statelor Unite.

Adversarii Statelor Unite sunt reduși la cea de a doua dimensiune a acestei confruntări: de la cel slab la cel puternic. În acest caz, este nevoie de o nouă reflecție strategică și, deci, de o nouă strategie pentru americani: de la cel puternic la cel slab. O astfel de confruntare, până acum, nu avea sens, întrucât nu putea fi vorba de confruntare, ci de dominare. Și în continuare, este vorba tot de o strategie de dominare, dar nu prin amenințare economică, culturală și militară, îndeosebi nucleară, ci prin cunoaștere. De aceea, strategia actuală din spațiul conflictualității economice se deplasează semnificativ spre universul cunoașterii și influențării prin cunoaștere, în toate dimensiunile posibile.

Ca orice strategie, și aceasta are cele trei componente clasice:

□ *strategie forțelor (centrele de studii strategice, think tank, alte structuri care se ocupă cu cercetarea și cunoașterea proceselor și fenomenelor economice și financiare);*

□ *strategia mijloacelor (rețele, infrastructuri, întreprinderi etc.);*

□ *strategia acțiunilor și operațiilor economice (concepte, sisteme acționale, programe, planuri, proiecte etc.).*

Strategia de seducție diplomatico-economică (*soft strategy*) face parte din aceste strategii operaționale care folosesc infrastructurile și structurile existente în acest domeniu.

Se pare că amenințarea cea mai periculoasă pentru Statele Unite n-o constituie nici războiul nuclear, nici atacurile teroriste, nici statele prost guvernate sau cele care sprijină terorismul, ci *amenințarea economică și monetară*. Această amenințare se consideră că poate veni din partea Europei unificate, precum și din partea Asiei de Est, mai ales a Chinei. America este însă aliatul Europei Occidentale. Dar dezvoltarea societății

informaționale, mondializarea informației și a schimburilor economice, inclusiv a producției economice, schimbă substanțial datele problemei. Chiar și între aliați sau parteneri, există nu doar relații de colaborare, de parteneriat, ci și raporturi concurențiale ce tind spre conflictualitate.

Cea mai importantă parte a războiului economic, ca război asimetric al cunoașterii, nu este însă competiția pentru piețe și resurse, ci confruntarea din spațiul cunoașterii, adică al informației, asimilării cunoștințelor și folosirii acestora pentru devansarea concurenței, crearea faptului împlinit sau realizarea oportună a scopului propus.

John Arquila și David Rundfeldt, creatorii conceptului *Network Centric Warfare*, ies din nou la rampă, afirmând că, în viitorul război, nu va fi învingător cel care va avea cea mai puternică bombă, ci acela care va avea cel mai convingător discurs. În acest sens, americanii au inventat, în 1997, conceptul de *dominanță informațională*, pe care l-au definit ca o desfășurare într-un spațiu ce garantează utilizarea eficientă a mijloacelor de metacontrol, de prevenție, de preempțiune și de coerciție.

În acest spectru, se pare că va avea loc, în liniște, o confruntare între Statele Unite și Uniunea Europeană, a cărei putere economică crește din ce în ce mai mult. Totuși, se știe foarte bine că între UE și SUA există un parteneriat strategic.

Una dintre formele de confruntare dintre cele două superputeri economice o constituie, spre exemplu, agresiunea *fast food*, a normelor pe care vor să le impună anglo-saxonii în domeniul alimentar și realitățile agroalimentare pe care le practică și le consolidează Uniunea Europeană. Există o ofensivă europeană împotriva celor care încearcă modificarea genetică a organismelor.

Cercetătorii americani specializați în conflicte asimetrice sau în războaie cognitive au numeroase dificultăți în analiza conținutului gherilei informaționale din spațiul economic. Dificultatea pleacă de la axioma potrivit căreia sistemul american este luat ca model. Tot ce se află în afara acestui model este foarte greu de înțeles pentru ei, întrucât nu au mijloacele și instrumentele de evaluare și analiză necesare. Un cercetător de la Societatea Monsanto, spre exemplu, va înțelege cu greu de ce un agricultor va boicota o sămânță concepută pentru a nu putea fi reutilizată. Această inovație (sămânță cu o singură întrebuințare) constituie pentru industria agrochimică americană

o sursă de profit și de activități suplimentare, dar pentru anumiți agricultori ea este inacceptabilă. Iar cei europeni nici nu vor să audă de așa ceva. Războiul cognitiv dus de Monsanto constă în a folosi toate mijloacele psihologice posibile pentru a-i convinge pe consumatori să accepte aceste realități artificiale create de ei. Ei folosesc, pentru aceasta, tehnicile *psy ops* (operații psihologice) ale armatei americane ca mod de operare în *marketingul intelligence*. Riposte sunt pe măsură. Dar sunt riposte de la cel slab la cel puternic.

Într-o perspectivă geostrategică, UE nu se poate lipsi de o reflecție colectivă pe seama acestui tip de război cognitiv. Experiența dobândită de militari se extinde în spațiul confruntărilor politice, economice, sociale și culturale.

Deocamdată, Europa nu se ocupă în măsură suficientă de această problematică. Rămâne s-o facă în viitor.

În actualele condiții, strategiile ofensive s-au reînnoit și se reînnoiesc mereu. Important este ca entitățile să fie în măsură să gestioneze informația într-un mediu ostil. În viitoarele arhitecturi ale mediului geoeconomic, gestionarea informației în scop de subversiune economică devine una dintre priorități. Războiul se mută tot mai mult în spațiul cunoașterii, mai exact, în spațiul filozofic și economic al cunoașterii.

Statele Unite ale Americii pun mare preț pe acest tip de confruntare, pe acest tip de război. Se știe, spre exemplu, că americanii câștigă mai mult din exportul de cultură și de cunoaștere decât din comerțul cu arme. Întrucât știu mai bine ca oricine să respecte rolul cunoașterii, al cunoașterii, în configurația raporturilor internaționale în acest început de secol, ei acordă o atenție specială securității informaționale. Este unul dintre motivele pentru care întreaga lume științifică americană a lucrat ani în șir pentru securizarea arhitecturii informaționale a țării.

O altă direcție a acestor cercetări a constituit-o *perception management*³ cu privire la valorificarea preponderenței diplomatice, economice, științifice și culturale. Acestea sunt *strategii indirecte* care sunt puse în operă prin mijloace informaționale. Este vorba de *manipularea cunoașterii*, nu doar a informației.

Întrebuintarea ofensivă a informației și, în consecință, a cunoașterii generează câteva întrebări importante: Care este gradul de libertate al competiției economice? Lipsa de moralitate nu pune oare

în pericol filozofia instituției economice privind etica în afaceri? Impunerea modelului economic anglo-saxon nu creează instabilitate în spațiul concurențial?

Alain-Charles Martinet⁴ vorbește de o „strategie cu scop pozitiv” (poziționare avantajoasă) și de o „strategie cu scop negativ” (poziționare dezavantajoasă pentru concurent). Aceste două tipuri de strategii sunt, într-un fel, răspunsuri la întrebările de mai sus, dar și o modalitate de a analiza și înțelege războiul cunoașterii din spațiul economic.

Strategiile ofensive din spațiul războiului economic, al războiului cunoașterii, sunt numeroase. Cele mai frecvente sunt acapararea, impunerea, regrouparea ofensivă, lovitura financiară și descurajarea. Dintre toate, cea mai utilă, la ora actuală, este *strategia de descurajare prin informație, prin cunoaștere*.

Strategia de descurajare prin informație nu este numai ofensivă, ci și defensivă. Ca strategie defensivă (sau hibridă), ea reprezintă voința și capacitatea unei organizații de a nu fi nici supusă, nici vulnerabilă. În caz de agresiune asupra ei, ea recurge la tehnici subversive asupra concurentului agresor sau instigator.

Într-un cadru ofensiv generalizat, întreprinderea nu trebuie să se mulțumească cu înțelegerea și anticiparea strategiilor concurente. Ea trebuie să fie gata de atac pentru a-și apăra patrimoniul informațional și interesele vitale. Și în competiția economică, cea mai bună și cea mai eficientă formă de protecție și de apărare o reprezintă tot atacul. Iar în avanpostul acestor atacuri sunt trimise, de obicei ... batalioanele financiare.

Gestionarea riscurilor strategice nu se reduce însă la aspectele financiare. Ea trebuie să fie extinsă la gestionarea informației, a cunoașterii. Întreprinderile sunt obligate să admită conceptul de *risc informațional*, care are două aspecte:

- accident informațional;
- criză determinată de o destabilizare produsă de un adversar.

Din această perspectivă trebuie văzută și problematica extrem de complexă a securității informaționale și, respectiv, a spațiului cognitiv. Chiar dacă pare paradoxală, întrucât cunoașterea înseamnă deschidere, adică asimilare și acomodare, securitatea spațiului cognitiv reprezintă un concept care se impune din ce în ce mai mult, întrucât asigură stabilitate și protecție unui domeniu care

se prezintă a fi, prin excelență, fluid și deosebit de dinamic. De aici și conceptul Cyber Security Task Force, asimilat și lansat, ca proiect, în 2002, de către Comisia Europeană și pus în operă treptat, oarecum după model american, pe continentul nostru.

Desigur, măsurile de protecție cognitivă care se iau pe continent fac parte din strategiile moderne de siguranță și de protecție. Dar o adevărată securitate economică a continentului nu se poate realiza decât în dimensiune euroatlantică și, deopotrivă, eurasiatică, întrucât prima dimensiune oferă înalta tehnologie și tehnologia informației, iar cea de a doua resursele energetice absolut necesare.

Dacă războiul cunoașterii se duce îndeosebi în spațiul filosofic, politic, economic, cultural și informațional, ce rost mai au armatele? Sunt ele doar un simplu suport pentru astfel de strategii epistemologice? Greu de răspuns. Dar nu imposibil. Probabil că, în foarte scurt timp, războiul cunoașterii va pătrunde și în domeniul militar, conturând noi teatre de operații, deocamdată în ciberspațiu sau în infospațiu.

Noul tip de război – care, de fapt, este vechi de când lumea – va impune și militarilor un nou tip de reflecție strategică. Vom fi nevoiți să scoatem din rafturile prăfuite, deopotrivă, **Organon**-ul lui Aristotel, dar și o mulțime de alte cursuri și tratate, începând cu cele de matematică aplicată și continuând cu cele de teoria informației și de

epistemologie. Pentru a fi în măsură să folosim nu numai sistemele de arme de mare precizie, armele bazate pe laseri, pe amplificarea undelor și pe nanotehnologii, ci și armele bazate pe cuvânt.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ Christian HARBULOT, Nicolas MOINET, Didier LUCAS, La guerre cognitive: a la recherche de suprématie stratégique. Al șaselea Forum de inteligență economică al Asociației Aeronautice și Astronautice Franceze, Menton, 25 septembrie 2002.

² Christian HARBULOT, Nicolas MOINET, Didier LUCAS, Ibidem.

³ Didier LUCAS și Alain TIFFREAU, Guerre économique et information: les stratégies de subversion, Paris, Elipse, 2001, p. 204. „Acțiune consistentă de furnizare sau camuflare a unei informații selecționate și a unor indicii privind audiențele externe, astfel încât să influențeze emoțiile, motivația și raționamentele obiective. Pentru organismele de informații și decidenții de la toate nivelurile, aceste acțiuni constau în influențarea evaluărilor oficiale pentru a parveni, în final, la a configura, într-o dimensiune favorabilă obiectivelor emitentului, comportamentele și acțiunile oficiale externe. De cele mai multe ori, perception management combină aportul informațiilor autentice cu operațiile de securitate, de disimulare, de intoxicare și cu operațiile psihologice.” (Citat reproduș după comunicarea sus-menționată)

⁴ Alain-Charles MARTINET, Epistemologie et Science de Gestion, Paris, Economica, 1999, p. 221.

Generalul de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA (vaduvageorge@yahoo.fr) este cercetător științific gr. I la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”. A scris numeroase lucrări de strategie, între care „Strategia acțiunilor rapide”, Editura AISM, 2003, „Strategie militară pentru viitor”, Editura Paideia, 2003, „Arta militară de-a lungul mileniilor”, Editura CTEA, 2004, coautor, „Războiul viitorului, viitorul războiului”, Editura UNAp, 2004, coautor, „Eseu despre arta strategică”, Editura Militară, 2005, coautor, „Strategia de parteneriat, parteneriatul strategic”, Editura UNAp, 2006, coautor, precum și studii, articole, eseuri despre arta militară și cultura strategică, publicate la Editura UNAp „Carol I” și în reviste de specialitate.

O NOUĂ STRATEGIE PENTRU IRAK ȘI CONTINUAREA RĂZBOIULUI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

Dr. Constantin-Gheorghe BALABAN

Dacă, imediat după 11 septembrie 2001, lumea întreagă a fost de partea Americii în campania antiteroristă, în mai bine de cinci ani această unitate s-a erodat.

În martie 2003, SUA au declanșat războiul din Irak, care, deși părea că se va termina foarte repede, este astăzi un adevărat butoi cu pulbere. Nu trece o zi fără atentate, iar tensiunile dintre sunniți și șiiți degenerază în război civil. Continuarea participării Statelor Unite la această luptă sângeroasă și îndelungată, scrie cotidianul El Pais, va face foarte probabil ca finalul ei să fie „o ciocnire frontală cu Iranul și cu o mare parte a lumii islamice”¹.

O amplă angajare au, în același timp, SUA în Afganistan, unde intensificarea atacurilor talibanilor a obligat Washingtonul să se gândească la o suplimentare a trupelor din teatru, în pofida opoziției tot mai accentuate a democraților și a populației americane.

Administrația de la Casa Albă încearcă, acum, să-și redefină concepția de acțiune preventivă și va continua planurile de amplasare a scuturilor antirachetă² pe teritoriile Cehiei și Poloniei, „indiferent – după cum susținea generalul american Henry Obring, șeful Agenției americane pentru apărarea antirachetă - dacă aliații din cadrul NATO sunt de acord sau nu”³. „Națiunea noastră, argumenta președintele Bush, depinde de petrolul străin, iar această dependență ne face mai vulnerabili la regimuri ostile, la teroriști. În plus, aduce mari prejudicii economiei noastre”⁴.

Referirile la noua strategie americană pentru Irak și la continuarea războiului cu terorismul încearcă să limpezească acest subiect fierbinte, pe care unii analiști îl privesc cu preocupare, iar alții îl apreciază ca pe o contribuție indirectă a SUA la proliferarea terorismului.

1. Preliminarii. Potrivit cotidianului *New York Times*, președintele american George W. Bush

intenționa să impună o serie de noi „obiective” guvernului de la Bagdad. Ulterior, la 11 ianuarie a.c., într-un discurs privind noua strategie americană în Irak - intens criticată de legislativul american, dominat acum de democrați -, liderul de la Casa Albă va recunoaște că a făcut greșeli în abordarea situației din această țară. De altfel, și Comandantul forței multinaționale din Irak, generalul american Raymond Odierno, avea să recunoască faptul că situația din această țară este dificilă. O situație care, după cum avea să se înțeleagă mai târziu și de către Londra, nu mai poate fi rezolvată pe căi militare, ci doar prin diplomație sau prin mijloace politice.

La 23 ianuarie a.c., președintele George W. Bush susținea, în fața unui Congres sceptic și cu cea mai scăzută cotă în sondaje⁴ din ultimii 30 de ani, cel de-al șaselea discurs anual despre starea națiunii, prilej cu care aprecia suplimentarea efectivelor americane din Irak drept ”cea mai bună modalitate de a obține un succes” - una din provocările esențiale pentru Statele Unite fiind purtarea războiului pe teritoriul inamic.

Președintele american a solicitat Congresului să-i ofere o șansă planului său pentru Irak și a apreciat că guvernul irakian trebuie ajutat, astfel încât țara să nu devină un paradis pentru teroriști⁵. Fără ajutorul Statelor Unite, spunea atunci președintele George W. Bush, Irakul ar deveni rapid „sanctuar al teroriștilor”, care sunt susținuți, în continuare, de Siria și Iran, și promitea să acționeze ferm pentru a pune capăt acestei cooperări⁶.

În același timp, președintele Bush a insistat pentru intensificarea luptei antiteroriste. Războiul împotriva terorismului este, în viziunea sa, războiul întregii generații. Cum terorismul mondial este departe de a fi înfrânt, și focarele de conflict din lume s-au multiplicat, a propus creșterea numărului de militari și pușcași marini cu 65.000 de soldați, respectiv 27.000 de pușcași marini în următorii cinci ani⁷. „Pentru toți cei prezenți, consideră președintele Bush, nu există responsabilitate mai

mare decât să apărăm oamenii din această țară de pericol“.

În Congres, marea majoritate a democraților crede că „strategia Casei Albe îndreaptă America într-o direcție greșită”, dar ei nu îl pot împiedica pe președintele Bush⁸ să acționeze astfel. Chiar Marea Britanie, principalul aliat al SUA, a primit „cu răceală” planul președintelui Bush, precizându-și „propria strategie”⁹. Așa că singurul susținător s-a dovedit a fi guvernul de la Bagdad.

2. Un semnal pentru schimbarea strategiei din Irak și orientarea Statelor Unite către o politică de centru? Rezultatul alegerilor legislative parțiale¹⁰ pentru Congres ilustrează, potrivit presei britanice, „respingerea politicii lui George W. Bush”, un „semnal pentru schimbarea strategiei din Irak”, așa cum susține fostul editor al revistei conservatoare *National Review*, dar și orientarea viitoare a Statelor Unite către o „politică de centru”, cum se menționa în presa germană încă din noiembrie anul trecut. Democrații și chiar unii republicani criticau dur strategia lui Donald Rumsfeld în războiul din Irak, considerată un „eșec de proporții”. Mai mult, alegerile legislative au fost transformate de democrați într-un „adevărat referendum” asupra războiului din Irak - scrutinul parțial de anul trecut, din 7 noiembrie, dorindu-se a fi o demonstrație a „nemulțumirii” majorității electoratului american față de acest război.

Pe cale de consecință, prima victimă a înfrângerii suferite de republicani în Congres este Donald Rumsfeld¹¹, secretar pentru apărare și șef al Pentagonului din 2001, care a demisionat la cererea democraților¹² pentru a se concretiza „reorientarea” politicii americane cu privire la Irak. Anunțul a fost făcut de însuși președintele George W. Bush, în conferința de presă organizată la Casa Albă la scurt timp după discuțiile cu democrații. Cu alte cuvinte, președintele republican George W. Bush, care recunoaște și își asumă o mare parte din înfrângerea suferită de republicani, este obligat să coopereze¹³ cu opoziția. Dar, nominalizându-l pe Robert Gates¹⁴ ca viitor șef al Pentagonului, președintele Bush speră că „simțul său de conducere și capacitățile sale vor ajuta țara noastră să-și îndeplinească obiectivele militare și să se pregătească pentru amenințările care o așteaptă în secolul al XXI-lea”¹⁵.

Chiar dacă Raportul grupului de lucru pentru Irak avea să fie o „evaluare dură” a situației,

președintele Bush spunea că fiecare concluzie va fi „atent analizată”, pentru a se lua măsurile adecvate în acord cu Congresul¹⁶. Mai mult decât atât, consilierul pentru securitate națională al Casei Albe, Steven Hadley, avea să declare că și președintele George W. Bush va cere schimbări în politica irakiană, dar atrăgea atenția că „recomandările comisiei Baker nu constituie decât o propunere printre multe altele”. Ceea ce explică de ce câteva recomandări-cheie ale grupului de studii pentru Irak au fost respinse de președintele Bush.

Așa cum era de așteptat, noua strategie a Casei Albe privind Irakul a fost intens criticată de legislativul american, dominat acum de democrați, dar în rândul opiniei publice americane părerile sunt împărțite, iar irakienii sunt mai degrabă pesimiști că noua strategie va da roade.

3. Strategia președintelui George W. Bush pentru Irak și continuarea războiului împotriva terorismului. Strategia anunțată de președintele american George W. Bush nu s-a bucurat de o primire prea călduroasă, fiind „aspru” criticată de democrați. Senatorii americani se opun¹⁷ suplimentării trupelor în Irak, după cum titrează cotidianul *The New York Times*. Ulterior, după vizita pe care a făcut-o în Irak, senatorul republican Suzane Colins, deși convinsă că desfășurarea mai multor trupe în Bagdad „ar fi o greșeală”, avea să precizeze că este, totuși, „nevoie de mai mulți soldați în unele provincii” unde violențele au mai mult legătură cu terorismul decât cu ura sectară.

Camera Reprezentanților din Congresul american adoptă, însă, o rezoluție care dezaprobă trimiterea de noi trupe în regiune. Voturile de blam – gest de dezaprobare a politicii Casei Albe în această direcție - au venit și de la democrați, și de la 17 republicani¹⁸.

Proiectul de buget pentru războiul din Irak, aprobat de Senatul american, a fost însoțit de un calendar de retragere a majorității trupelor combatante până în martie 2008. Pentru a deveni lege, proiectul va trebui să fie prezentat președintelui George W. Bush, care trebuie să-l aprobe. Or, președintele Bush declara, în repetate rânduri, că se opune „stabilirii unui calendar al retragerii” trupelor din Irak. Mai mult, că va contesta prin veto proiectul democraților din Camera Reprezentanților¹⁹ de a lega finanțarea operațiunilor din Irak de o dată a retragerii militare din această țară. Lucru care s-a și întâmplat.

Legea a fost respinsă de președintele George W. Bush, iar Camera Reprezentanților nu a reușit să întrunească cele două treimi necesare pentru a respinge veto-ul președintelui Bush privind Legea Finanțării Războiului din Irak.

Totuși, ambele părți și-au arătat „disponibilitatea de a colabora”, chiar dacă „nu s-a găsit, încă, „soluția” pentru cazul în care autoritățile de la Bagdad se dovedesc „incapabile să țină situația sub control”^t. Cert este că respingerea legii reprezintă un „nou prilej” pentru Administrație și pentru Congres să arate că își păstrează cu fermitate pozițiile privind războiul din Irak. Și nu numai.

4. Politica Statelor Unite în Afganistan.

Statele Unite - care au deja în această țară aproximativ 20.000 de militari, inclusiv 12.000 de soldați sub comanda NATO și alți 8.000 care asigură antrenarea forțelor afgane și operațiunile antiteroriste din zona muntoasă de la granița cu Pakistanul - iau în considerare, împreună cu Marea Britanie²¹, desfășurarea mai multor trupe în Afganistan²², având în vedere faptul că „alte state membre NATO au refuzat să trimită trupe în Afganistan”²³.

Forțele NATO, care au preluat controlul asupra operațiunilor militare în sudul Afganistanului de la coaliția internațională condusă de Statele Unite, au și ele nevoie, acum, de mai mulți bani și mai multe trupe pentru a câștiga în Afganistan²⁴. Mai ales în sudul Afganistanului, unde atacurile talibanilor sunt tot mai puternice. Un punct de vedere susținut și argumentat anterior și de șeful britanic al Forțelor NATO din Afganistan, generalul David Richard, citat de cotidianul britanic *The Times*: „Trebuie și putem să câștigăm în Afganistan, însă, avem nevoie de un efort militar susținut. Trebuie să acționăm mai energic pentru încă un an în Afganistan”^y.

Comandanții americani au cerut Pentagonului mai multe trupe, iar noul secretar al apărării, Robert Gates, susține cererea acestora.

5. George Bush plătește un preț uriaș în popularitate din cauza războiului din Irak. El trebuie să conducă de-acum cu o majoritate în Congres controlată de opoziția democrată și cu opinia publică profund nemulțumită de prezența militarilor departe de casă. Rata de popularitate a președintelui George W. Bush este de numai 30%, potrivit *Newsweek*²⁶, iar 58% dintre americani consideră că președinția lui Bush s-a încheiat. Mai

mult, în mari orașe americane, precum Washington, Los Angeles și San Francisco, mii de demonstrații au cerut Congresului și președintelui Bush să nu mai finanțeze operațiunile din Irak și să retragă trupele din această țară.

Cu toate acestea, liderul de la Casa Albă nu s-a răzgândit în privința stabilirii unui calendar al retragerii trupelor din Irak și, după cum declară, „se va opune oricărui calendar de revenire în țară a trupelor de pe frontul irakian. O confirmă recurgerea la dreptul de a respinge prin veto proiectul privind Legea Finanțării Războiului din Irak. Pentru că, în opinia șefului executivului american, „principalul punct nevralgic” este faptul că „plecarea trupelor americane din cele mai importante orașe irakiene este pusă în legătură cu suplimentarea fondurilor destinate războiului antiterorist”.

Simpatia pentru SUA a început să se transforme în suspiciune sau ostilitate și în unele țări - sentimente care au fost adâncite de scandalul abuzurilor de la închisoarea Abu Ghraib, din Irak, problema prizonierilor deținuți fără judecată la Guantanamo sau de scandalul închisorilor secrete ale CIA. Cu atât mai mult cu cât, la scurt timp după demisia lui Donald Rumsfeld din funcția de secretar american al Apărării, un grup de avocați internaționali îl acuzau pe fostul șef al Pentagonului de „crime de război și abuzuri” comise la închisorile Abu Ghraib, din Irak, și Guantanamo, din Cuba - acțiune declanșată în Germania²⁷, în numele unui grup de 12 victime ale torturilor din închisorile amintite, iar „martorul-cheie” care a decis să depună mărturie în favoarea acestei plângeri este fostul comandant al închisorilor militare din Irak, Janis Karpinski²⁸, dar și singurul ofițer superior sancționat de ierarhia militară în cazul scandalului la închisoarea Abu Ghraib.

Confruntări ale președintelui american cu manifestații de ostilitate sunt semnalate și în America Latină, cu ocazia unui turneu care a cuprins vizite în Brazilia²⁹, Uruguay, Guatemala, Columbia și Mexic.

Cu alte cuvinte, președintele american „plătește, acum, un preț uriaș în popularitate” din cauza războiului din Irak. Un război despre care noul comandant al forțelor americane din această țară, generalul David Petraeus³⁰, un expert în operațiuni împotriva insurgenței și un puternic susținător al președintelui George W. Bush, spune că „trebuie să fie greu, înainte de a fi ușor”. Pentru că, după cum susține generalul Petraeus, sunt în desfășurare

operații „în zone noi” și „se confruntă cu alte elemente acolo”, iar „efortul de a-i învinge pe teroriști va fi mai greu până va fi mai ușor”. Desigur, o afirmație care survine pe fondul aprobării de către Congres a planului de retragere a soldaților americani cu începere de la 1 octombrie a.c.

Un lucru devine însă tot mai cert: după patru ani de la invadarea Irakului, irakienii sunt din ce în ce mai pesimiști³¹. Prezența soldaților străini nu face decât să înrăutățească situația³², iar în viziunea localnicilor, ei ar fi principala cauză a dezbinării.

Atentatele cu mașini-capcană produse în enclavalele šiite ale Bagdadului continuă să facă noi și importante victime, motiv pentru care mișcarea šiită radicală condusă de clericul Moqtada al Sadr anunță că se retrage din guvern³³. Mai mult decât atât, la numai câteva ore după ce primul-ministru šiit Nuri al Maliki anunța că, până la sfârșitul acestui an, Irakul va prelua controlul securității pe întreg teritoriul țării, aveau loc alte cinci atentate, din care trei cu mașină-capcană, în urma cărora cel puțin 170 de civili au murit și peste 200 au fost răniți³⁴.

Războiul din Irak – după cum avea să scrie cotidianul spaniol *El Pais* – „este o calamitate strategică și morală de dimensiuni istorice, începută cu false ipoteze /.../ Conflictul prejudiciază legitimitatea Statelor Unite în lume, iar daunele civile colaterale și anumite abuzuri le murdăresc prestigiul moral /.../ Cu excepția noului secretar pentru apărare, Robert Gates, sunt aceiași indivizi care participă de la început la această aventură, care au luat hotărârea inițială de a începe războiul cu Irakul și care au folosit false pretexte /.../ Dacă SUA continuă să participe la această luptă sângeroasă și îndelungată din Irak, comentează același cotidian, este foarte probabil ca finalul ei să fie o ciocnire frontală cu Iranul și cu o mare parte a lumii islamice”³⁵.

După cel de-al Doilea Război Mondial, mai scrie *El Pais*, „Statele Unite au reușit să impună apărarea democrației în Europa, pentru că au reușit să stabilească o strategie politică de mare amploare, constând în unirea prietenilor săi și divizarea dușmanilor. În Orientul Mijlociu se află în discuție poziția de lider mondial al Statelor Unite. Avem nevoie urgent de același fel de strategie prudentă, care să includă un compromis politic cu adevărat constructiv”.

Deocamdată, agențiile de presă relatează că armata americană construiește un zid³⁶ în jurul

unei zone sunnite din Bagdad, cu o lungime de aproximativ 5 km, și îl menționează pe Robert Gates în legătură cu o eventuală reducere a forțelor americane din Irak până la sfârșitul anului 2007.

În loc de concluzie. Războaiele din Afganistan și Irak sunt, în percepție comună, primele acțiuni ale luptei împotriva terorismului internațional declanșate de Statele Unite după „momentul 11/9”. Dintre cele două războaie, din Afganistan și Irak, cel din Irak a fost și este „cel mai problematic”, după cum argumentează și Lawrence Freedman, profesor la Colegiul Regal din Londra. Un război care a venit „în timpul și locul ales de guvernul american”, dar „cauza pe care s-a bazat (...) s-a dovedit a fi falsă. Saddam Hussein nu a avut legătură cu Al-Qaeda și au lipsit armele nucleare, biologice și chimice”³⁷ – concluzie confirmată, pentru prima oară, și de Comisia pentru servicii secrete din Senatul american. Mai mult, „în termenii defensivi ai protejării societății liberale”, după cum sublinia Lawrence Freedman, „acest război nu a fost necesar”, iar „în termenii ofensivi ai extinderii societății liberale, a fost un eșec” - costurile umane mari, în special în vieți irakiene, dar și în forțele coaliției, conducând la o „rapidă erodare a sprijinului public (populației)”³⁸.

Consecințele unui eșec în Irak vor fi grave³⁹ și de lungă durată. Întregul Orient Mijlociu ar putea fi destabilizat – perspectivă de neconceput. Forțele irakiene au încă nevoie de ajutor, iar trupele americane le vor asigura logistica pentru îndeplinirea misiunilor.

Pe de altă parte, Statele Unite ar trebui să reafirme că nu doresc controlul petrolului irakian. Potrivit celui mai complex studiu independent privind resursele naturale ale Irakului, realizat de HIS, rezervele acestei țări ar putea fi, după cum relatează *Financial Times*, de două ori mai mari decât se aprecia anterior, iar producția actuală de petrol ar putea crește până la patru milioane de barili pe zi⁴⁰. Or, dacă aceste estimări vor fi confirmate, Irakul ar putea deveni cel de-al doilea producător mondial, după Arabia Saudită, cu 116 miliarde de barili pe an, depășind Iranul. În discursul său anual despre starea națiunii, din 23 ianuarie a.c., președintele George W. Bush cerea Congresului dublarea rezervei de petrol de la 726 milioane barili la 1,5 milioane până în 2027.

Suplimentarea fondurilor de investiții într-un Irak „divizat și sfâșiat” de conflicte sângeroase ar

putea rămâne, după cum susțin unii specialiști⁴¹ în problema Orientului Mijlociu, „o simplă iluzie”. Nu se pot face investiții într-o astfel de țară. O soluție ar putea fi „dezarmarea milițiilor šiite și sunnite”, deopotrivă, și „înstituirea unei forțe de securitate care să fie controlate de statul irakian”.

Strategia Administrației de la Casa Albă pentru Irak este privită cu un oarecare scepticism nu numai în SUA, ci și în România, unde George W. Bush are chiar mai mulți susținători decât în America. Analizii nu dau mari șorți de izbândă noii strategii. O suplimentare de efective americane în Irak „nu ar fi o soluție a crizei irakiene”. Poate fi o „soluție temporară pentru rezolvarea unor probleme într-o zonă limitată”⁴². Și nici nu va duce la scăderea violențelor, ci, dimpotrivă, va face ca insurgenții să se înarmeze și mai bine. O dovedesc numeroasele atacuri și atentate din capitala irakiană – atacuri care, într-un fel, slăbesc și încrederea locuitorilor în planul de securizare⁴³ lansat oficial la 14 februarie a.c. Totuși, guvernul irakian continuă să susțină că suplimentarea efectivelor americane în această țară ar fi în „interesul” irakienilor.

Conferința regională de la Bagdad⁴⁴ - o ocazie rară de a aduce la aceeași masă Statele Unite și cei doi inamici ai săi – a fost o „întâlnire-cheie” pentru viitorul Irakului, cu „miză foarte mare”⁴⁵. Chiar dacă unii experți care au comentat evenimentul susțineau că reuniunea nu va avea niciun rezultat, datorită „divergențelor de interese” ale participanților. La fel și recenta conferință internațională din Egipt privind reconstrucția Irakului, ale cărei lucrări, încă din prima zi, s-au încheiat cu aprobarea, în unanimitate, a unui „ambitios plan cincinal pentru dezvoltare și securitate”, care propune „întărirea rolului comunității internaționale pentru stabilizarea Irakului”⁴⁶. Un plan susținut, acum, de Statele Unite, care pot continua eforturile pentru a aduce pacea în Orientul Mijlociu.

Așadar, o mai mare deschidere către dialog⁴⁷ a SUA nu înseamnă „abdicare” de la politica sa în regiune. Chiar dacă democrații, majoritari în Congresul american, nu au trecut la acțiuni politice care să conteste autoritatea președintelui⁴⁸.

De altfel, însuși președintele George W. Bush spune că este nevoie de o nouă abordare în privința Irakului, dar Iranul și Siria⁴⁹ trebuie să renunțe la sprijinirea terorismului și să susțină guvernul irakian. America trebuie să-și păstreze politica dominantă în lume.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ Din grupajul de știri internaționale realizat de postul de televiziune Antena 3, 2 martie 2007.

² Rusia nu își ascunde îngrijorarea și nici nu vede rostul scutului antirachetă amplasat mai ales în apropierea granițelor sale. Deși a primit asigurări că sistemul este conceput pentru a proteja continentul în fața unui posibil atac al Iranului, iar Statele Unite sunt dispuse să coopereze cu Moscova pe linia schimbului de informații despre „amenințări concrete” sau chiar „ar permite oficialilor militari ruși să inspecteze viitoarele baze antirachetă”.

³ La reuniunea miniștrilor apărării din statele membre ale UE, organizată în Wiesbaden, ministrul german al apărării a reiterat poziția țării sale față de amplasarea scutului antirachetă: (1) dezvoltarea unui astfel de sistem de apărare în cadrul NATO; (2) convorbiri în cadrul Consiliului NATO-Rusia și (3) un parteneriat de dezvoltare cu Rusia, pentru că avem un interes de securitate comun. (Știrile Antena 3 din 3 martie 2007).

⁴ Potrivit Newsweek, citat de Realitatea TV, la 29 ianuarie 2007, „rata de popularitate” a președintelui George W. Bush este de 30 %, iar 58% dintre americani consideră că președinția lui Bush s-a încheiat.

⁵ Al-Qaeda este alimentată cu resurse umane din rândul tinerilor extremiști sunniți. Vor fi 14.000 de pușcași marini care, potrivit spuselor președintelui american, au misiunea să-i găsească și să-i anihileze.

⁶ Iranul este acuzat de Statele Unite că furnizează arme milițiilor šiite, în timp ce, potrivit autorităților irakiene, teroriști venind din Siria se alătură constant insurecției sunnite.

⁷ Președintele Bush a mai cerut Congresului un corp de rezerviști care va prelua din sarcinile trupelor active.

⁸ Reacții la strategie, Jurnalul TVR, 11 ianuarie 2007, redactor Loara Ștefănescu.

⁹ Londra anunța că nu își va suplimenta efectivele aflate în regiune și, într-o primă etapă, își va reduce efectivele cu aproximativ 3000 de militari.

¹⁰ Pentru prima oară în 12 ani, democrații au controlul în Camera Reprezentanților (228 de locuri, față de 196 deținute acum de republicani), în Senat și dețin majoritatea posturilor de guvernator.

¹¹ Donald Rumsfeld a fost sacrificat în urma apelului la demisie făcut de viitorul președinte al Camerei Reprezentanților, democrata Nancy Pelosi - scrutinul parțial din 7 noiembrie demonstrând o „nemulțumire” a majorității electoratului american față de războiul din Irak. Din cauza lipsei de progrese în Irak, Donald Rumsfeld și-a mai prezentat de câteva ori demisia, supus unei enorme presiuni din partea opiniei publice, dar președintele George W. Bush i-a respins-o de fiecare dată. Aflat în fruntea Pentagonului din 2001, Donald

Rumsfeld a condus Statele Unite în două războaie și o ocupație extrem de controversată, a Irakului.

¹² Comentatorii americani vedeau, atunci, în demisia lui Donald Rumsfeld un gest de „capitulare” al administrației conduse de George W. Bush în fața adversarilor.

¹³ În Raportul dat oficial publicității la 6 decembrie 2006, Grupul de studiu pentru Irak avea în vedere retragerea celei mai mari părți a trupelor combatante din Irak până în primul trimestru al anului 2008, în „funcție de situația de securitate din teren”, și recomanda administrației Bush să „majoreze cât mai rapid posibil numărul forțelor integrate în unitățile irakiene în calitate de formatori”, iar trupele americane să-și limiteze, în mod progresiv, rolul la acela de a asista noua armată irakiană.

¹⁴ Potrivit lui Robert Gates, Statele Unite nu câștigă războiul în Irak, iar următorii doi ani de prezență americană în regiune vor aduce fie o stabilizare a Orientului Mijlociu, fie un conflict de proporții internaționale.

¹⁵ Comunicat, preluat de TVR, Știri externe, 7 decembrie 2006. Grupul său – un grup de lucru pentru Irak, prezidat de fostul secretar de stat James Baker, urma să prezinte, până la sfârșitul anului, o „abordare alternativă” a conflictului din Irak, anticipată, atunci, de mulți analiști politici de peste Ocean, drept „un pas major” pe calea încheierii unei campanii militare nepopulare, de trei ani și jumătate, în cursul căreia au murit peste 2900 de americani.

¹⁶ Din declarația președintelui american, după ce George W. Bush a primit concluziile Raportului Baker despre Irak.

¹⁷ Unul dintre opozanți, senatorul republican John W. Warren, preciza că „această măsură nu este una de confruntare”, ci, mai degrabă, reprezintă „o acceptare” a invitației făcute de președintele Bush de a veni, în continuare, cu „planuri alternative” privind situația din Irak (The New York Times, 24 ianuarie 2007).

¹⁸ TVR, Știri externe, „Vot de blam pentru președinte”, 17 februarie 2007.

¹⁹ Ignorând avertismentul veto-ului prezidențial, Camera Reprezentanților, extrem de divizată, a votat cu 218 de voturi „pentru” și 212 „împotriva” legii care prevede un buget de 124 miliarde dolari până la sfârșitul anului pentru războaiele din Irak și Afganistan, dar cere ca trupele de luptă să fie retrase înainte de septembrie anul viitor sau chiar mai devreme dacă guvernul irakian nu-și îndeplinește obligațiile (TVR, Știri externe, 24 martie 2007). Potrivit vicepreședintelui irakian Tareq Al-Hasani, trupele SUA s-ar putea retrage din Irak peste un an și jumătate.

²⁰ În timp ce președintele George W. Bush susține că un calendar precis al retragerii nu înseamnă decât „acceptarea înfrângerii și predarea pe tavă a Irakului către insurgenți și teroriști”, democrații nu vor să ofere un cec în alb Administrației. Totuși, ei rămân „dispuși

să negocieze un compromis” - noul proiect de lege conturat „nu mai prevede date precise de retragere, ci etape clare și criterii” pe care guvernul irakian trebuie să le îndeplinească „pentru a dovedi că este capabil să stăpânească propria țară” (Nicolae Melinescu, Washington, pentru Jurnalul TVR, 2 mai 2007).

²¹ The Guardian susține că statul major britanic a făcut presiuni pentru sporirea efectivelor în Afganistan, deoarece „războiul de aici are mai multe șanse de victorie decât în Irak”.

²² În septembrie 2006, fostul SACEUR, generalul american James L. Jones, a cerut celor 26 membri ai Alianței să trimită 2.500 de soldați în zona turbulentă din sud, ca urmare a unei rezistențe sporite a insurgenților talibani.

²³ Potrivit cotidianului britanic Financial Times, „doar Polonia a anunțat suplimentarea trupelor cu 1.000 de militari. Alte câteva țări s-au arătat dispuse să ajute la transportul aerian, cum este cazul Franței, sau să trimită companii de câte 100 de soldați, precum Bulgaria, România și FYROM” (Revista presei internaționale, Antena 3, 19 ianuarie 2007).

²⁴ Potrivit purtătorului de cuvânt al Alianței, Afganistanul este cea mai dificilă misiune de la încheierea Războiului Rece.

²⁵ Un an pentru a câștiga în Afganistan, Cotidianul britanic The Times, 23 ianuarie 2007 – Revista presei internaționale, grupaj realizat de Antena 3, 24 ianuarie 2007.

²⁶ Newsweek, citat de Realitatea TV, 29 ianuarie 2007.

²⁷ Germania este țara care permite judecarea crimelor de război, indiferent de locul unde au fost comise.

²⁸ Janis Karpinski a declarat că Donald Rumsfeld a ordonat abuzurile comise în centrele de detenție din Irak. Totul a început în septembrie 2003, odată cu vizita în Irak a comandantului suprem al închisorii de la Guantanamo, generalul Geoffrey Miller, trimis de fostul șef al Pentagonului pentru a-i învăța și pe membrii serviciilor de informații militare din Irak cele mai dure tehnici de interogare folosite la Guantanamo. Între metodele menționate se numărau: nerespectarea orelor de masă, obligarea unor deținuți de a sta în picioare și de a asculta muzică foarte tare și privarea de somn. În sprijinul afirmațiilor sale face trimitere la un memorandum cu rezoluția scrisă de mâna fostului șef al Pentagonului pe marginea documentului: „Asigurați-vă că metodele vor fi puse în aplicare”.

²⁹ Cotidianul francez Le Monde, citat de Antena 3, la 10 martie a.c., scrie că în Brazilia au fost organizate mai multe proteste americane, chiar înainte de sosirea președintelui George W. Bush. Mai mult, președintele Venezuelei, Hugo Chavez, recunoscut ca principal dușman al Washington-ului în regiune, a cerut „boicotarea” vizitei lui Bush în țara vecină Uruguay, prin organizarea unor ample demonstrații și în Buenos

Aires.

³⁰ În opinia sa, dacă ofensiva lansată la Bagdad împotriva insurgenților va eșua, Irakul va fi condamnat la violență.

³¹ Un recent sondaj de opinie arată că numai 18% dintre irakieni mai au încredere în trupele coaliției, față de un sondaj similar realizat în 2005, când majoritatea respondenților se declarau optimiști în privința viitorului țării lor (TVR, Știri externe, 19 martie 2007).

³² Atentatul de la parlamentul irakian, revendicat de o grupare sprijinită de Al-Qaeda, s-a produs în timp ce Statele Unite au început – în cadrul planului de securizare a Bagdadului - desfășurarea a încă 30.000 de militari până în luna iunie. Aceștia urmează să se alăture celor 80.000 de soldați americani și irakieni deja prezenți în capitala irakiană.

³³ Comentând această intenție, agențiile internaționale de presă apreciau retragerea celor șase miniștri ai acestei mișcări ca o nouă formă de protest față de „refuzul” premierului irakian de a stabili un calendar al retragerii soldaților americani din această țară.

³⁴ Agențiile de presă vorbesc de un adevărat „carnagiu”. Atentatele cu mașini-capcană au avut loc în capitala irakiană Bagdad și s-au soldat cu victime, astfel: într-o piață din cartierul šiit Sadriya, cu 118 morți și 139 răniți, în Sadr City, o suburbie a capitalei, cu 28 de morți și peste 45 de răniți, iar în centru capitalei, cu cel puțin 11 morți (TVR, Știri externe, 18 aprilie 2007).

³⁵ Din grupajul de știri internaționale realizat de postul de televiziune Antena 3, la 2 martie 2007.

³⁶ Potrivit autorităților, zidul ar avea un rol dublu: să-i apere pe localnici de milițiile šiite, dar și să-i împiedice pe insurgenții sunniți să se refugieze în cartier. Totuși, localnicii sunt de altă părere. La fel și unii lideri politici, care s-au plâns că un asemenea zid ar izola comunitățile și n-ar face decât să adâncească tensiunile sectare. Cu atât mai mult cu cât nici sediile guvernamentale din zona verde, care, la fel, sunt înconjurate de ziduri, nu i-au pus la adăpost de atacurile teroriste. De altfel, însuși premierul irakian Nuri al Maliki cere încetarea lucrărilor la acest zid, insistând pe căutarea altor metode pentru siguranța cetățenilor din capitala irakiană. Pe de altă parte, pentru așa-numitul stat islamic irakian, controlat de Al-Qaeda, construcția zidului ar demonstra „eșecul tuturor planurilor de securitate ale americanilor” (Știrile Antena 3 din 22 aprilie 2007; TVR, Știri externe, 23 aprilie 2007).

³⁷ Lawrence FREEDMAN, Iraq, Liberal Wars and Illiberal Containment, în Survival, The IISS Quarterly, Volume 48, Number 4, Winter 2006-07, p. 53.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Între consecințele acestui fiasco, Lawrence Freedman făcea referire la apariția unui sindrom – „sindromul

Irak, comparabil cu sindromul Vietnam”. Pentru detalii, vezi L. FREEDMAN, op. cit., p. 53; 63-64. Problematika referitoare la „sindromul Irak” este tratată pe larg și de alți autori. A se vedea: Robert BRIGHAM, Is Iraq Another Vietnam?, New York: Public Affairs, 2006, John MUELLER, The Iraq Syndrome, Foreign Affairs, vol. 84, no. 6, November-December 2005, pp. 44-54.

⁴⁰ În studiul menționat se vorbește despre existența a circa 100 de miliarde de barili de petrol în zona deșertică din partea de vest a Irakului. Potrivit sursei citate, acest studiu s-a realizat după invadarea Irakului, în martie 2003.

⁴¹ Laura Sitaru, specialist în problema Orientului Mijlociu, Universitatea București, interviu, Jurnalul TVR, 11 ianuarie 2007.

⁴² Gl. (r.) Corneliu Pivariu, specialist în informații militare, interviu, Jurnalul TVR, 11 ianuarie 2007.

⁴³ Potrivit acestui plan, capitala irakiană, Bagdad, împărțită în zece perimetre, este controlată de 90 de mii de oameni, americani și irakieni.

⁴⁴ Deși, inițial, o astfel de idee a fost respinsă, Statele Unite aveau, totuși, să-și confirme participarea la conferința regională despre viitorul Irakului, desfășurată la Bagdad, în luna martie a.c. La fel și „cei doi dușmani ai Americii” - Iranul și Siria, ambele țări acuzate de administrația de la Washington că sprijină terorismul și alimentează tensiunile confesionale din Irak. Mai mult, se susține că Teheranul ar putea produce „arma atomică” și că, în următorii opt ani, ar putea obține o rachetă cu rază lungă de acțiune care ar putea fi lansată asupra Statelor Unite sau Europei.

⁴⁵ Invitația a fost adresată tuturor membrilor permanenți ai Consiliului de Securitate al ONU și tuturor vecinilor. Or, la această conferință – o reuniune la nivel de ambasadori - au participat delegați din țările vecine Irakului, din statele membre permanente ale Consiliului de Securitate al ONU și din Liga Arabă. Cu dezbateri pozitive, după aprecierea ministrului irakian de externe. Cu atât mai mult cu cât s-au creat trei comisii de lucru pentru cooperare în ceea ce privește securitatea, refugiații, energia și petrolul.

⁴⁶ Cotidianul italian Corriere della Serra, 4 mai 2007, menționat în grupajul de știri al Antenei 1, 4 mai 2007.

⁴⁷ Grupul de studiu pentru Irak, condus de fostul secretar de stat James Baker, al cărui raport a fost dat publicității, la 6 decembrie 2006, recomanda un contact direct cu Siria și Iranul.

⁴⁸ Pentru prima dată, democrații sunt pe cale să își utilizeze majoritatea clară în Congres (TVR, Știri externe, 16 februarie a.c.).

⁴⁹ Siria acuză Statele Unite de dublu standard în Orientul Mijlociu.

Generalul de brigadă (r.) prof. univ. dr. Constantin-Gheorghe BALABAN (cgbalaban@yahoo.com) este profesor consultant, conducător de doctorat în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” și un asiduu colaborator al publicației noastre.

STRATEGIA DE SECURITATE NAȚIONALĂ ȘI LEGILE SIGURANȚEI NAȚIONALE - REPERE PENTRU O ROMÂNIE EUROPEANĂ ȘI EURO-ATLANTICĂ

Vasile POPA

Strategia de Securitate Națională a României (SSNR), despre a cărei adoptare s-a scris, anul trecut, la această rubrică, și Legile siguranței naționale luate în dezbatere de Parlament sunt percepute ca repere de importanță fundamentală pentru România europeană și euro-atlantică, în acest început de secol care anunță transformări profunde în mediul internațional de securitate, complex, dinamic și tensionat, și în care sporirea capacității de anticipare și de acțiune proactivă a statului și a comunității mondiale este o precondiție a securității acestora.

Există în globalizare tendințe de evoluție multiple, pe care fiecare stat trebuie să le cunoască foarte bine, pentru a acționa mai ferm în vederea reducerii vulnerabilităților economice și sociale, dar și a celor politice, militare, de mediu, derivate din acest proces, pentru a-și spori accesul la oportunitățile sale, a-și apăra interesele legitime, a promova, proteja și apăra democrația și drepturile fundamentale ale omului.

Din acest punct de vedere, deși au generat discuții și opinii diverse, chiar unele accente critice, în media internă, în stadiul de proiect, documentele menționate, în special Strategia de Securitate Națională a României, se disting prin aceea că elaborează și integrează conceptual noile tendințe, prezintă direcțiile fundamentale care asigură prevenirea și contracararea pericolelor grave din mediul internațional, garantarea stării de securitate internă, a siguranței personale și a securității energetice, alimentare, a transporturilor și infrastructurii, culturale și de mediu etc. a comunităților, armonizarea eforturilor naționale cu dinamica relațiilor din spațiul de securitate și apărare european și euro-atlantic.

Actualul context integrativ permite, cum subliniază noua strategie, ca securitatea națională

să se asigure cu forțe proprii, în cooperare cu aliații și partenerii, pe baza strategiilor și legislației proprii, a conceptelor strategice ale Alianței și a Strategiei de Securitate a Uniunii Europene, facilitând armonizarea eforturilor interne cu angajamentele internaționale, identificarea unor modalități de prevenire și contracarare oportună a amenințărilor, promovarea democrației, păcii și stabilității în regiune și în alte zone de interes strategic, reducerea vulnerabilităților, crearea capacităților naționale adecvate, transformarea instituțiilor de securitate.

În demersul amplu de elaborare a priorităților participării românești la realizarea securității internaționale, de edificare a noii identități europene și euro-atlantice a României, de consolidare a securității și stabilității regionale, Strategia de Securitate Națională reușește să proiecteze țara noastră ca un vector dinamic al securității și prosperității în regiunea Mării Negre, în condițiile unei bune guvernări, ale sporirii competitivității și caracterului performant al economiei, ale modernizării instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității, dezvoltării gradului de protecție a infrastructurii, eficientizării repartiției și folosirii resurselor, creșterii responsabilităților.

Pentru asigurarea securității naționale, SSNR are în atenție măsuri concertate, active, de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, administrativă și militară, prin activitatea de informații, contrainformații și securitate, ca și prin gestionarea eficientă a crizelor, în acord cu normele de conduită ale comunității euro-atlantice.

Dubla condiție actuală a statului român, de membru al Alianței Nord-Atlantice și al Uniunii Europene, îi permite să acționeze într-un spațiu de securitate bazat pe valori, interese și obiective

comune, pe principiile și normele democrației, statului de drept și economiei de piață, să aibă condiții favorabile de dezvoltare economică și socială durabilă, de participare activă la acțiunile de menținere a păcii și securității în plan regional și global, la contracararea eficientă a riscurilor și amenințărilor actuale și viitoare.

Strategia de Securitate Națională urmărește promovarea, protecția și apărarea intereselor și valorilor naționale, a căror menționare integrală în corpul documentului constituie garanția respectării lor în corpore, în procesul construcției securității și prosperității României. Accentul pus pe acestea semnifică identificarea lor ca garant al existenței și identității naționale, al integrării depline în comunitatea europeană și euro-atlantică, ca factor de coeziune și catalizator al eforturilor spre progres și modernizare, liant al unei relații armonioase între interesele individuale și cele naționale, al respectului pentru suveranitatea și independența națională, pentru caracterul național, unitar și indivizibil al statului.

Investigarea atentă a actualului mediu de securitate oferă autorilor Strategiei concluzii care accentuează ideea că proliferarea noilor riscuri și amenințări amplifică elementele de insecuritate ale mediului global, că, în următorii 10-15 ani, ordinea globală se va reconfigura și se va crea un nou echilibru internațional, prin expansiunea și consolidarea libertății și democrației, iar mediul de securitate va fi caracterizat de tendințe majore ca: accelerarea proceselor de globalizare și de integrare regională, perpetuarea tentativelor de fragmentare statală, unirea eforturilor de realizare a unei noi arhitecturi de securitate, accentuarea tendințelor anarhice în unele regiuni, întărirea demersurilor statelor de creștere a influenței lor în viața internațională, multiplicarea formelor și creșterea ponderii intervenției actorilor nonstatali în dinamica relațiilor internaționale.

Studiile noastre confirmă faptul că, în această lume complexă, conflictuală, se menține agresiunea terorismului organizat în rețele transfrontaliere împotriva statelor democratice și a forțelor politice raționale din statele angajate în procesul democratizării. Tendințele principale ale evoluției globale în secolul XXI îngrijorează, generează provocări, oferă oportunități și prezintă riscuri la adresa valorilor și intereselor naționale, care solicită o creștere a capacității statelor de a exploata aceste oportunități în folosul propriu.

Pentru zona centrală și sud-est europeană, deci și pentru România, noile riscuri și amenințări nu au împiedicat afirmarea oportunităților strategice oferite de înlăturarea vechiului sistem politic și instaurarea democrației, de extinderea NATO și a UE, de intensificarea schimburilor pe multiple planuri, de dezvoltarea tehnologică. În cazul țării noastre, acestea din urmă au fost potențate de beneficiile obținute prin accesarea în cele două organizații, prin stabilirea parteneriatului strategic cu SUA, ca și prin promovarea unei ample cooperări regionale în spațiul Balcanilor și al Mării Negre.

Cu realism și obiectivitate marcate, conferite de aportul analitic al specialiștilor, se structurează, în documentul la care ne referim, paleta riscurilor și amenințărilor prezente și viitoare ce vizează țara noastră. Aceasta plasează, pe un prim loc de gravitate, amenințarea terorismului, exprimată prin dezvoltarea pe teritoriul național a unor rețele teroriste. Iminentă pentru lume, intrinsecă și posibilă pentru România, considerată, totuși, puțin probabilă pentru România, datorită relațiilor speciale ale românilor cu lumea arabă de-a lungul anilor, amenințarea menționată mai sus nu poate fi exclusă nicio clipă din calculele strategiilor, ale decidenților, câtă vreme ne situăm în prima linie a luptei cu terorismul internațional, avem o prezență militară efectivă în Afganistan și Irak și am acceptat crearea de facilități militare pentru armata americană pe teritoriul național.

Amenințarea proliferării ADM se plasează pe un al doilea loc ca importanță în analiza strategică, luată însă ca o amenințare permanentă, dar nu iminentă. În deceniul al doilea al secolului XXI, după unele estimări ale CIA, se întrevide posibilitatea ca teroriștii să achiziționeze agenți biologici sau, mai puțin probabil, un dispozitiv nuclear, ce ar putea cauza, prin folosire, victime în masă. Există, deci, suficiente motive de a acorda acestei amenințări o atenție maximă, luând cele mai severe măsuri de consolidare a securității naționale, prin combaterea proliferării și folosirii ADM pe teritoriul României și pe alte spații.

Pe locul următor se situează dezvoltarea pe teritoriul României a rețelelor crimei organizate, o amenințare asimetrică, datorată vulnerabilităților foarte mari pe care le are țara noastră și faptului că aceasta afectează domeniile: politic, juridic, economic, financiar, social etc. În România anului 2007, crima organizată a evoluat de la acțiuni de contrabandă, evaziune fiscală, acte de corupție și

furturi de mașini de lux la migrație ilegală, trafic de droguri, de ființe umane, arme, autoturisme furate, cu monedă falsă, cecuri de călătorie și cărți de credit/debit, trafic cu materiale strategice și nucleare.

Dacă privim cu atenție, vedem că o asemenea eșalonare a amenințărilor la adresa securității statului nostru se suprapune, până la un punct, peste amenințările identificate de Strategia Europeană de Securitate, chiar dacă europenii situează terorismul abia pe locul al treilea în acest top al răului care planează asupra statelor Uniunii.

Proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM), asociată organic cu extensia pe teritoriul național a rețelelor teroriste, rămâne, evident, o amenințare reală, preferată de teroriști pentru capacitatea ridicată de nimicire și impactul psihologic de masă. De aceea, trebuie să îndemne statul român la adoptarea unor strategii de neproliferare complete și eficiente, care să blocheze tranzitul de arme ilicite, tehnologie și material fisionabil, arme sau materiale CBR pe teritoriul național, întreprinderea unor demersuri ample de garantare a securității substanțelor nucleare și radiologice și de blocare a activităților teroriste din domeniu.

Nu se putea face abstracție aici de riscurile ce privesc securitatea și apărarea frontierelor, în condițiile în care România este azi parte a celor două organizații. În același timp, sunt luate în calcul o serie de amenințări noi, asimetrice, de natură militară sau nonmilitară, inclusiv cele ce se manifestă sub forma agresiunilor informatice sau informaționale, generate preponderent din mediul internațional, dar, într-o măsură mai redusă, și de cel intern.

La un an după lansarea documentului, se mențin încă în regiune conflicte locale, cu implicații serioase pentru pacea și securitatea regională și europeană, în pofida amplelor eforturi întreprinse de comunitatea internațională pentru ținerea lor sub control. Alături de unele stări tensionate, tendințe separatiste, dispute teritoriale și situații de instabilitate prezente în proximitatea României, ele generează incertitudine, determină irosirea resurselor și perpetuează sărăcia. Totodată, alimentează noi forme de violență și de criminalitate și favorizează terorismul.

Cel puțin în ceea ce privește capitolul la care facem referire, perenitatea unor estimări strategice rezidă și în faptul că, în continuare, criminalitatea

transnațională rămâne expresia proliferării unor fenomene negative ce se amplifică în condițiile globalizării, chiar dacă eficiența gestionării schimbărilor politice, economice și sociale profunde care s-au produs în Europa Centrală, de Est și de Sud-Est în procesul de dispariție a regimurilor comuniste este în prezent mult mai ridicată.

Documentul dezvoltă însă și alte elemente care pun în pericol securitatea națională, ca: fenomenele de natură geofizică, meteo-climatică ori asociată, provenind din mediu sau reflectând degradarea acestuia, inclusiv ca urmare a unor activități umane periculoase, dăunătoare sau iresponsabile (catastrofe naturale, cutremure, inundații, încălzire globală, epuizarea unor resurse vitale, catastrofe industriale sau ecologice, poluarea gravă sau posibilitatea producerii unor pandemii).

Chiar dacă nu suntem adepții aducerii în văzul lumii a setului de vulnerabilități și disfuncționalități ce au capacitatea de a amplifica riscurile și amenințările la adresa securității naționale, recunoaștem că acestea există, iar ignorarea lor înseamnă, practic, neglijarea unor aspecte cu impact semnificativ în plan securitar.

Este îndreptățit ca Strategia de Securitate Națională să identifice oportun și să propună concret contracararea proactivă a riscurilor și amenințărilor, prevenirea conflictelor și managementul eficient al riscurilor, al situațiilor de criză și al consecințelor lor, participarea activă la promovarea democrației și construcția securității și prosperității în vecinătatea României și în alte zone de interes strategic, reforma instituțiilor și îmbunătățirea capabilităților naționale.

Operaționalizarea unor asemenea demersuri strategice este condiționată, pe plan intern, nu există nicio îndoială, de stabilitatea politică – marcată, la noi, în ultimul an, de disensiunile dintre președinte și primul-ministru, extinse la nivelul întregii clase politice -, de afirmarea deplină a drepturilor și libertăților democratice, dar și de activismul civic și armonia socială, modernizarea infrastructurii critice, stabilitatea sistemului financiar-bancar și a pieței de capital; apărarea resurselor naturale și a mediului. Pe plan extern, procesul este impactat de nivelul cooperării transatlantice, al relațiilor parteneriale strategice, al păcii și stabilității zonelor de interes strategic, al sprijinului românilor de peste hotare în păstrarea identității naționale și culturale.

EVENIMENT STRATEGIC

Viitorul României este prefigurat pe fundamentul capacității de acțiune a instituțiilor de securitate, al consolidării rolului său în cadrul NATO și al UE, inclusiv acela de vector dinamic al securității europene și euro-atlantice, ca și pe temelia dezvoltării economice ferme, a accesului la resurse vitale, a prevenirii și contracarării eficiente a terorismului internațional, proliferării armelor de distrugere în masă și a criminalității transfrontaliere etc.

Astfel structurată, Strategia de Securitate Națională se dovedește o evaluare realistă a riscurilor și amenințărilor, o identificare corectă a valorilor și intereselor fundamentale ce se cer promovate și apărate, o stabilire judicioasă a obiectivelor și căilor de îndeplinire a lor, a modalităților de mobilizare a resurselor, pentru a realiza o participare activă la îndeplinirea securității internaționale, construcția noii identități europene și euro-atlantice a României, securitatea și stabilitatea

regională în contextul unei noi paradigme, asumarea rolului de vector dinamic al securității în regiunea Balcanilor de Vest și a Mării Negre, abordarea cuprinzătoare a problematicii securității interne, buna guvernare, economia competitivă și performantă, transformarea instituțiilor cu responsabilități în domeniul securității naționale, dezvoltarea și protecția activă a infrastructurii strategice.

După ce pachetul de Legi ale Siguranței Naționale, ce materializează, în fond, idei ale Strategiei Securității Naționale, va fi discutat și aprobat în parlament și se va trece la transpunerea în practică a prevederilor sale, România, membră de facto și de jure, din acest an 2007, a comunității europene, iar din 2004 a celei euro-atlantice, va putea contribui mai activ la pacea și securitatea internațională și regională, afirmându-se tot mai mult ca o țară modernă, sigură și prosperă, componentă activă a comunității mondiale.

Vasile POPA (vspopa9@yahoo.fr) este cercetător științific la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

TERORISMUL – O AMENINȚARE ASIMETRICĂ?*

Anton DENG

Atunci când vorbim de terorism, apare întrebarea: Chiar este terorismul o amenințare asimetrică? Care sunt amenințările, riscurile, provocările și șansele secolului XXI? Pentru a vorbi despre asimetrie, trebuie, mai întâi, să ne întrebăm care este definiția asimetriei? Potrivit dicționarului Oxford, asimetria este „lipsa unei egalități sau a unei echivalențe între părțile sau aspectele ale ceva; o lipsă de simetrie”. Dar cum se încadrează aceasta în conceptul terorismului?

E un lucru obișnuit să se lege terorismul de asimetrie – terorismul este descris drept un război asimetric. Deci, dacă spunem că terorismul este o asimetrie, este acest lucru în beneficiul problemelor legate de terorism? Sunt utile cercetările din domeniul terorismului? Ajută războiul asimetric chestiunile legate de contraterorism și ceea ce se înțelege prin război asimetric? Este percepută lupta teroriștilor ca asimetrică pentru că nu avem mijloacele adecvate de reacție sau sunt aceste mijloace disponibile unei superputeri care face ca populația să se simtă lipsită de apărare?

Asimetria sau simetria au legătură cu superioritatea unui stat care acționează sau a unei persoane implicate. Dar superioritatea este profund legată de inferioritate. Iar superioritatea și inferioritatea includ eterogenitatea. Superioritatea, inferioritatea și eterogenitatea sunt legate de *putere*, iar *puterea* poate produce asimetrie în:

- politică;
- economie;

- armată;
- educație și asimetrie intelectuală;
- media.

Politică

Dacă oamenii nu au șansa de a participa zilnic la procesul de luare a deciziilor politice, au dreptul de a atrage atenția asupra problemelor lor, prin mijloace teroriste și prin uciderea oamenilor nevinovați? Dar există și nevoia de a fixa limitele dintre tacticile de gherilă și cele de terorism!

Economie

Să ne uităm un pic la motivele teroriștilor. Adesea, experții spun că teroriștii luptă datorită sărăciei și sentimentului de coplesire de către sistemul economic occidental, care, de asemenea, le dau și sentimentul de umilire și disperare – ar putea fi și aceasta o problemă de asimetrie? Să studiem tabelul ce relevă credibilitatea statelor.

Printre primele 25 de state nu se regăsește nici un stat cu majoritate musulmană sau un stat musulman! De ce? Este poate motivul sărăciei cel corect? Este lupta împotriva sărăciei (ca o problemă ce ține de asimetrie) o soluție-cheie și, astfel, o provocare și o șansă pentru lupta împotriva terorismului?

Armată

Atunci când vorbim de armată putem vorbi de o asimetrie cantitativă și de una calitativă. Pe de o parte, acest lucru înseamnă mai multe trupe, și,

Credibilitatea statelor:

1. Elveția	6. Franța	11. Canada	16. Japonia	21. Australia
2. Luxemburg	7. SUA	12. Finlanda	17. Spania	22. Noua Zeelandă
3. Germania	8. Norvegia	13. Belgia	18. Italia	23. Grecia
4. Olanda	9. Austria	14. Suedia	19. Singapore	24. Rep. China (Taiwan)
5. Marea Britanie	10. Danemarca	15. Irlanda	20. Portugalia	25. Islanda

Sursa: Der Fischer Weltalmanach 2003, Frankfurt am Main, Oct. 2002, column 1099

pe de cealaltă parte, soldați mai bine pregătiți sau standarde tehnice mai ridicate pentru arme.

Educație și asimetrie intelectuală

Există, de asemenea, și posibilitatea unei asimetrii intelectuale, ceea ce înseamnă ca o parte semnificativă din populație să aibă studii.

Media

Media este un exemplu bun, în special când vine vorba de asimetria din terorism. Depinde de cine utilizează media și cum e posibil să se influențeze oamenii prin media. Cine stabilește, la ce oră și în ce manieră titlurile din media? Să ne gândim la zicala: „Veștile proaste sunt, de fapt, vești bune!”

Organizațiile teroriste

O tendință în terorism este că organizațiile teroriste și-au schimbat tipul structurii. Câteva circumstanțe sunt responsabile pentru această tendință. Mai întâi, organizațiile și-au schimbat mărimea – și acest lucru e diferit față de grupurile teroriste anterioare –, de la grupuri relativ mari la celule mai mici, de la un grup cu o structură strictă la o structură largă – precum un model de franciză. În al doilea rând, în prezent, celulele sunt mult mai descentralizate. Acest lucru are un impact special asupra luptei împotriva terorismului. În principiu, cu cât celula e mai mică, cu atât e mai dificil de detectat. De asemenea, descentralizarea înseamnă mai multă libertate de acțiune. Dar, de asemenea, înseamnă că nu există nevoia de comunicare între membri, ceea ce reprezintă un dezavantaj pentru contraterorism. Acesta este un tip de asimetrie, dar în avantajul sau dezavantajul cui?

Televiziunea prin satelit le oferă posibilitatea să fie la zi cu știrile și, de asemenea, le dă șansa de a asculta diferite posturi în limba maternă, un lucru extrem de important pentru construirea unui sentiment de comunitate. Dar televiziunea, ca sursă de informații, poate produce o asimetrie specială. Știrile de la posturile TV cu răspândire globală, într-o manieră unilaterală, pot influența multe persoane. Acest lucru dă ființelor umane un sentiment de asimetrie, incitate în special de radicalii fundamentaliști.

Majoritatea mijloacelor tehnice revoluționare din secolul XX pot fi folosite de aproape toată lumea. Chiar și teroriștii folosesc realizările tehnice – îndeosebi Internetul –, deși radicaliștii fundamentaliști resping valorile și realizările

occidentale. Dar utilizarea noutăților tehnice este o chestiune naturală, ce ține de fiecare eră tehnică. O parte este întotdeauna în urma alteia, care nu se bucură de ultimele noutăți într-un domeniu, ceea ce implică asimetrie.

În final, celulele mai mici ar putea fi un rezultat al unei strategii mai bune de contraterorism.

Teroriștii de acasă

O problemă specială, ce pare să fie o nouă tendință, se referă la teroriștii de acasă. Se pare că vedem din ce în ce mai des acest nou tip de teroriști în Europa. Destul de bizar, auzim de teroriști crescuți în UE, dar nu de teroriști crescuți în SUA!

Să ne uităm la explicația țărilor implicate. În SUA trăiesc 298 milioane de oameni, iar în UE 450. Suprafața Statelor Unite este de două ori mai mare decât cea a Uniunii Europene. În UE trăiesc de trei ori mai mulți musulmani decât în SUA. Acest lucru înseamnă că densitatea populației din UE e mai ridicată decât cea din Statele Unite, iar aceasta ar putea fi o explicație a lipsei sentimentului că „cresc” teroriști acasă. Sau e vorba de o altă explicație, ce ține de înțelegerea diferențiată a teroriștilor de acasă? Cum rămâne cu drepturile? E o diferență în stilul de viață – în practica relațiilor interpersonale? Sau e posibil să existe un alt motiv? Poate că SUA nu îi descriu pe teroriștii care sunt cetățeni ai Statelor Unite (chiar și cei care sunt fundamentaliști islamici) drept teroriștii de acasă? Cu toate acestea, în SUA, „26% din musulmanii americani, cu vârste între 18 și 29 ani, cred că atacurile sinucigașe, în numele religiei lor, sunt legitime, în unele cazuri.”¹

E vorba de o asimetrie în acceptarea oamenilor cu religii diferite și în viziunea față de legitimitate?

Astfel, participarea popoarelor musulmane la societatea noastră va reprezenta o provocare specială pentru fiecare stat membru al UE și pentru UE, ca întreg.

Internetul, ca platformă pentru terorism

Una dintre cele mai mari provocări cu care ne confruntăm este reprezentată de răspândirea ideologiei radical-fundamentaliste și a consecințelor sale.

Radicalizare

Datele de mai jos arată creșterea numărului de site-uri cu un conținut radical:

- În 2000, au fost identificate 20 de site-uri jihadiste.

- În 2005, numărul acestora a crescut până la 4000.²

Astfel de date dovedesc importanța Internetului. Dar, de asemenea, arată că radicalizarea via Internet devine din ce în ce mai importantă și este o provocare pentru viitor. În special materialele ideologice și de propagandă, provenind de la organizațiile radicale, pot fi găsite pe Internet. Organizațiile radicale folosesc Internetul într-un mod asimetric? De ce nu e posibil să se utilizeze Internetul în același mod în care îl folosesc și teroriștii – pentru a convinge oamenii că terorismul e un lucru rău? De ce să nu fie folosit drept o măsură de contraterorism? Astfel, una dintre prioritățile-cheie pentru „Prevenire” în Strategia de Contraterorism a Uniunii Europene este „să se dezvolte abordări comune pentru identificarea și stoparea problemelor ce țin de comportament, în special proasta utilizare a Internetului.”³

Pregătire

Dar Internetul nu este doar o excelentă platformă pentru radicalizarea simpatizanților, ci acesta este folosit și pentru a-i pregăti pe noii atacatori în tacticile specifice terorismului. Așa-numitele *Manuale de pregătire* implică și scopurile grupărilor teroriste. Aceste manuale oferă instrucțiuni despre cum să se răspândească ideologia și propaganda, cum să se producă bombe și cea mai bună modalitate de a le utiliza. De aceea, în Strategia de Contraterorism, Uniunea Europeană atacă această problemă: „De asemenea, ei trebuie privați, pe cât posibil, de oportunitățile oferite de

Internet pentru a comunica și pentru a răspândi expertiza tehnică legată de terorism.”⁴

Internetul are însă și un avantaj – dacă este necesar – de a comunica în diferite modalități. În plus, softurile gratuite de decriptare, precum Steganographie, ușurează lucrurile. Teroriștii ne „răstoarnă” avantajul nostru, acela al Internetului, în avantajul lor? Este aceasta o asimetrie în favoarea teroriștilor? Prevenirea utilizării Internetului ca „teren de joacă” pentru terorism va fi o misiune pentru toate statele-națiune și organizațiile internaționale în următorii ani, în special în contextul drepturilor civile.

Atacuri teroriste

O altă tendință se referă la creșterea incidentelor teroriste. Din 2001 încoace, nu a crescut doar numărul evenimentelor teroriste, ci și cel al răniților și al deceselor.

Comparativ cu 2005, în 2006, există o creștere cu 20.1% a incidentelor, cu 37.4% a deceselor și cu 25.9% a numărului de răniți.

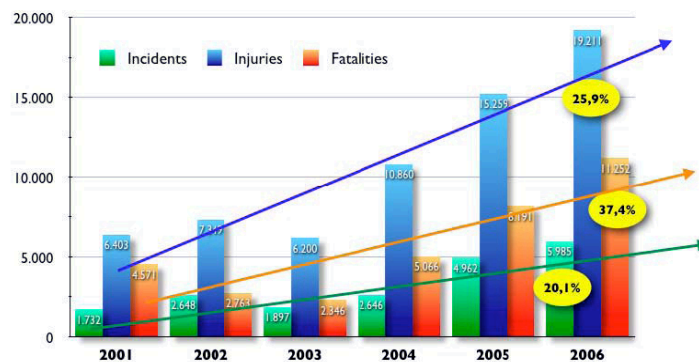
Importanța religiei

În 1980 s-au produs 122 de atacuri internaționale – doar 0.8% dintre ele erau motivate religios. În 1995, creșterea atacurilor motivate religios a crescut la 28.2%, iar în 2005 înregistrăm o creștere la 47.9%.

Dar este religia într-atât de periculoasă și de ce?

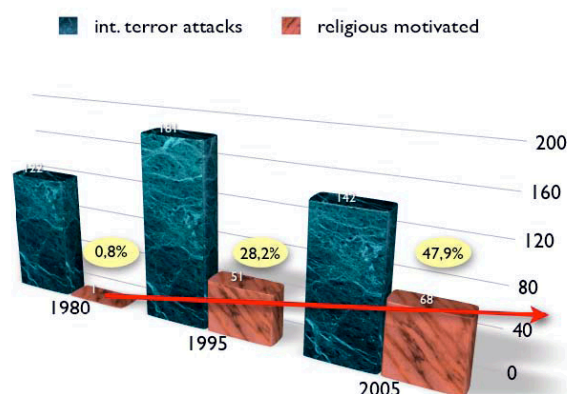
Religia are o putere excepțională de motivare, și, uneori, funcționează în cadrul unor scenarii sumbre. Prin religie, liderii organizațiilor radicale își justifică atacurile crude prin expresii de genul: „E voința Domnului!” sau „În numele Domnului!”

Terrorist Incidents

Source: data from MIPT Terrorism Knowledge Base, <http://tkb.org>, updated at 18.1.2007

International Terror Attacks

Source: data from MIPT Terrorism Knowledge Base, <http://tkb.org/IncidentClassModule>, updated 16.1.2007

Este folosirea greșită a religiei un fel de război asimetric, și pentru cine e asimetric?

Aspecte media

Media are o importanță specială pentru terorism, întrucât acesta este o strategie și, după cum spune expertul în studiul terorismului Peter Waldmann, o strategie de comunicare.⁵ În special, fără media, terorismul transnațional este inutil. De aceea, media, adică, ziarele, televiziunea și Internetul, reprezintă cea mai eficientă platformă pentru grupările și celulele teroriste.

Chiar și grupurile mici pot obține foarte ușor o atenție mondială. Fie își prezintă activitățile sau atacurile pe Internet, fie asasinează oameni, folosindu-se de cele mai crude modalități. Toți ne amintim de efectul extrem al atacurilor teroriste, precum cele din New York și Washington 2001, Madrid - 2004 și Londra – 2005, asupra media.

Dacă legăm media de asimetrie, apare următoarea întrebare: Teroriștii determină titlurile din media sau este altfel? De aceea, va reprezenta o mare provocare pentru experții în media – să nu fie eronat folosită de către organizațiile teroriste.

Concluzie

Dacă ceva, precum asimetria, se regăsește în terorism și introduci această noțiune pe o scală,

atunci întrebarea ar fi: Este scala în echilibru sau terorismul cântărește mai mult decât contraterorismul, ceea ce înseamnă că nu putem reacționa în același mod? Și ce date poate transmite teoria asimetriei pentru o soluție teoretică sau practică la problema terorismului și contramăsurile adecvate?

*Material susținut în cadrul conferinței organizate de Catedra de Strategie a Universității Naționale de Apărare a Poloniei, la 23 aprilie 2007.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

¹ 1 in 4 U.S. Muslims approve of suicide attacks, <http://www.homelandsecurityus.com/>, download 28.5.2007.

² ATRAN, Scott, New Trends in Suicide Terrorism, http://www.stimson.org/newcentury/ppt/Atran_Senate.ppt, download 21.4.2007.

³ Council of the European Union, The European Union Counter-Terrorism Strategy, 14469/05 REV 4, Brussels, 30.11.2007, p. 9.

⁴ Ibidem, p. 13

⁵ WALDMANN, Peter, Terrorismus Provokation der Macht, Gerling Akademie Verlag, München, 2001, p. 13.

Colonelul Anton DENGĞ (anton.dengg@bmlv.gv.at) a deținut diferite funcții în Ministerul Apărării din Austria. A studiat științele politice la Universitatea din Viena, între 1999 și 2003, are o diplomă de master pe o teză legată de Abhazia. Din 2004, este cercetător la Institute of Peace Support and Conflict Management din cadrul Academiei Naționale de Apărare austriece, fiind preocupat, în principal, de aspectele legate de terorism.

TERORISMUL CA FORMĂ A ACȚIUNILOR ASIMETRICE. STRATEGIA ASIMETRICĂ DINTRE DOUĂ ENTITĂȚI (STATUL ȘI ORGANIZAȚIILE TERORISTE)*

*Dr. Grigore ALEXANDRESCU
Dr. Gheorghe VĂDUVA*

Războiul asimetric – în forma sa cea mai concretă, război terorist și, evident, război împotriva terorismului, dar nu numai – devine foarte periculos, datorită mijloacelor extrem de diversificate și de sofisticate și răspândirii acestora în toate mediile, începând cu cele terestre și continuând cu cele cosmice, biologice, nanotehnologice și cibernetice.

1. Asimetria – condiție de succes în conflict

Pornind din timpuri imemorabile, de la reprezentările mitice ale devenirii umane - David și Goliat - și până în zilele noastre, constatăm că asimetria nu este numai o caracteristică organică a luptei armate, dar și o condiție a acesteia. Dintotdeauna, luptătorii s-au străduit să acționeze altfel decât se aștepta adversarul.

Crearea unei anumite asimetrii voite și controlate în zona conflictualității a reprezentat și reprezintă un obiectiv de mare anvergură pentru toate componentele artei militare.

În spațiul oricărei confruntări, dar mai ales în cel al confruntării armate, există tendința și practica de a crea sau evita disproporțiile. Planificatorii militari le numesc „rapoarte de forțe”. Aproape întreaga știință militară a epocii moderne s-a edificat în jurul acestui principiu al raportului de forțe, în dorința de a se găsi o valoare care să exprime o anumită predictibilitate a acțiunilor. El este, desigur, valabil și azi, dar disproporțiile sunt atât de mari, mai ales din punct de vedere calitativ, încât cu greu acesta mai poate fi un argument forte în luarea deciziilor.

Totdeauna, în ceea ce privește conflictul armat și războiul, s-a căutat și chiar s-a forțat ieșirea din simetrie pentru realizarea superiorității. Așa s-a ajuns, în epoca tehnologiei de vârf și a tehnologiei informației, la o imensă disproporționalitate calitativă, în condițiile în care se menține și disproporționalitatea cantitativă. Cantitatea lasă însă din ce în ce mai mult loc calității, întrucât nu contează cât de multe forțe ai, ci câtă putere au acestea, cât de eficiente sunt ele în spațiul luptei, în rezolvarea tuturor situațiilor posibile, și nu doar a celor care țin de confruntarea armată directă.

Condiția succesului este ca inamicul să fie devansat, mai ales tehnologic și operațional, pentru a fi pus în stare de inferioritate și a nu riposta eficient.

Războiul masiv, mondial între două uriașe entități simetrice nu mai are niciun sens, întrucât, în afară de faptul că a devenit extrem de periculos, nu mai are și nu mai poate avea scopuri și obiective raționale acceptabile.

Războiul devine din ce în ce mai mult o afacere sau o parte dintr-o imensă afacere, adică un instrument al unei forțe politice și economice, pumnul care amenință, impune sau avertizează. Acesta a fost și, probabil, încă mai este raționamentul care conduce la investiții semnificative în programe militare, în crearea de noi arme, care de care mai sofisticate, mai precise și mai costisitoare.

Omenirea este obligată să accepte o astfel de realitate. Este o realitate crudă, conflictuală, în care se sparg simetrii și se construiesc disimetrii și asimetrii, iar modalitatea principală prin care se realizează această teribilă desfășurare de forțe este,

În principiu, disproporționalitatea tehnologică și conceptuală, căreia i se răspunde prin tot felul de mijloace, de la cele generate de supertehnologie la cele primitive, de la gherilă la terorism, de la economii puternice la piața neagră și corupție și la alte forme și formule pe care le-am putea denumi asimetria de reacție.

2. Terorismul – formă a acțiunilor asimetrice

Războiul terorist și, respectiv, războiul împotriva terorismului sunt tipuri reprezentative pentru războaiele asimetrice. Și unul, și celălalt – dacă acceptăm că sunt cu adevărat războaie, și nu altceva, de pildă, confruntări în spațiul criminalității, al răzbunării, bătălii acerbe pentru putere și influență etc. – sunt războaie cu cursuri imprevizibile, de la acțiuni de mare amploare, cum a fost, spre exemplu, bombardarea Afganistanului cu aviația strategică, considerat a fi o bază teroristă, până la gherila irakiană sau la acțiunile sinucigașe ale palestinienilor și fundamentalistilor islamici.

Războiul terorist și războiul împotriva terorismului vor cere, cu siguranță, din ce în ce mai mult și mai presant, noi forțe, noi mijloace și noi tipuri de acțiuni. Unele vor duce, inevitabil, la fragmentarea acțiunilor strategice și a forțelor care le pun în operă, altele, dimpotrivă, le vor amplifica și, poate, le vor unifica. De aici, o întrebare dificilă: coalizarea actuală a lumii pentru lupta împotriva terorismului va cunoaște și etapa luptei împotriva fenomenului terorist, orchestrând toate mijloacele de care dispune, sau se va pierde în acțiuni mărunte, care vor continua să producă terorism?

Atacurile teroriste sunt întotdeauna acțiuni asimetrice în raport cu obiectivul final urmărit. Ele sunt riposte complexe, cu efecte pe termen lung – unele calculate, planificate, altele, aparent, doar improvizate, dar cu siguranță induse –, îndreptate indirect împotriva instituțiilor și valorilor statului politic și ale societății moderne. Teroriștii atacă omul, adică ființa umană și instituțiile sale. Dar, prin aceasta, atacă, de fapt, statul. Sunt vizate îndeosebi infrastructurile critice, de transport și comunicații și cele ale serviciilor publice legate de sistemele de securitate și de forțele respective, pentru realizarea unor scopuri directe, în spațiul de confruntare, de descurajare și de inducere a fricii, sau indirecte, în sensul creării condițiilor necesare proliferării economiei subterane și realizării unor

interese financiare ilegale. Or, astfel de obiective nu pot fi atinse decât prin erodarea autorității statului și instituțiilor de protecție și securitate a cetățeanului, proprietății și legii și realizarea unui control direct sau indirect, prin toate mijloacele posibile – de la terorism la corupție –, a unor zone-cheie, ce sunt sabotate, prăduite și folosite în scopuri ilegale și periculoase.

Războiul asimetric nu este însă asimetric numai pentru unii și disproporționat sau normal pentru alții. El este asimetric pentru toată lumea. De o parte a axei se află înalta tehnologie, tehnologia informației, politicile, doctrinele și strategiile care fundamentează războiul bazat pe rețea, războiul preemptiv, războiul preventiv, lovirea centrelor vitale ale inamicului, realizarea de alianțe și coaliții, controlul piețelor și resurselor, dar nu oricum, ci creând un mediu propice pentru aceasta. De cealaltă parte se află politicile, doctrinele și strategiile de ripostă adecvată, de fapt împlinit, pronunțat stratagemică, cu mijloacele la dispoziție sau care pot fi procurate, folosindu-se la maximum vulnerabilitățile societății înalt tehnologizate. La acestea se adaugă autosacrificiul, ca formă generalizată de luptă, care se bazează pe irațional, tocmai pentru că este greu de combătut într-o lume civilizată, construită în jurul omului ca valoare fundamentală.

Acest tip de confruntare asimetrică accentuată este dramatic. El induce, în toate mediile, nesiguranță, neliniște, revoltă, precum și agresivitate, violență, chiar terorism.

Un astfel de război asimetric – în forma sa cea mai concretă, război terorist și, evident, război împotriva terorismului, dar nu numai – devine foarte periculos, datorită mijloacelor extrem de diversificate și de sofisticate și răspândirii acestora în toate mediile, începând cu cele terestre și continuând cu cele cosmice, biologice, nanotehnologice și cibernetice.

3. Asimetria strategică dintre stat și organizațiile teroriste

Revoluția în Domeniul Militar – înțelegă ca politică și strategie de mare amploare, bazate pe transformări esențiale și radicale ale informației, tehnologiei și doctrinei – marchează un salt important în spargerea simetriei, creând disproporționalități imense. Sistemele de arme de mare precizie, ale armelor bazate pe laseri și

pe amplificarea undelor, dezvoltarea senzorilor și a aplicațiilor nanotehnologiei și biotehnologiei în domeniul militar, revoluționarea conceptelor, apariția și experimentarea Războiului bazat pe rețea, cu toate implicațiile acestuia, amplificarea operațiilor bazate pe efecte etc. au creat, deopotrivă, disproporționalitate, întrucât puține țări din lume pot realiza așa ceva, dar și asimetrie, întrucât toate țările din lume doresc să găsească răspunsuri adecvate la astfel de provocări.

Aceste răspunsuri sunt, în general, asimetrice. Astfel, oficiali de la Moscova, referindu-se la decizia instalării unui scut antirachetă în unele țări central-europene, au precizat că, la această provocare, Rusia va găsi un răspuns asimetric adecvat. Aceasta demonstrează că mediul de securitate va fi, în continuare, dinamic, complex, iar provocările și răspunsurile vor îmbrăca toate formele și formulele cunoscute sau necunoscute.

Este vremea strategiilor directe, dar și a stratagemelor. În lupta lor pentru o poziție geostrategică avantajoasă, pentru accesul la resurse și la piețe, entitățile statale se regroupează și se concentrează în alianțe, coalitii, organizații și organisme internaționale și regionale. Lor li se opun forțe ostile modernizării, care nu se regroupează, ci doar se întăresc, se reorganizează și caută noi forme de acțiune. Fenomenul terorist este reprezentativ pentru acestea.

La 1 iunie 2002, George W. Bush prezenta, la West Point, noua strategie americană de securitate din acea vreme. În timpul Războiului Rece, politica americană viza îndeosebi îndiguirea și descurajarea inamicilor Statelor Unite. Președintele american a precizat, cu acel prilej, că o astfel de politică se încheiase. Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 au făcut ca pagina aceasta a îngrădirii și descurajării să fie întoarsă definitiv, întrucât apăruse o nouă amenințare, de natură cu totul diferită, iar aceasta necesita un răspuns adecvat, adică un alt fel de răspuns. Era o schimbare fundamentală de paradigmă politică și strategică: de la îndiguire la extindere, de la respingere la coalitie strategică împotriva unei amenințări comune: terorismul. A fost declarat, cu acel prilej, Războiul împotriva Terorismului.

După mai bine de cinci ani de la declanșarea celor două tipuri de războaie asimetrice – războiul terorist și războiul împotriva terorismului –, bilanțul nu este prea clar. Desigur, și pentru motivul că o confruntare de o asemenea amploare,

fiind și asimetrică, nu poate fi evaluată de pe o zi pe alta, nici măcar de pe un an pe altul. Este nevoie de timp.

Ce s-a realizat până în prezent? Prin atacarea masivă, rapidă și categorică a rețelelor teroriste s-a diminuat pericolul atacurilor repetate ale acestora. Statele Unite ale Americii au reușit să îndepărteze semnificativ atentatele de tip terorist de vastul lor teritoriu. Eficiența măsurilor luate, cu toate criticile aduse costurilor prea mari și îngrădirii libertăților cetățenești, a fost remarcabilă. Deși grupări teroriste declară că Statele Unite sunt inamicul lor principal și, deci, ținta lor predilectă, practic, de la 11 septembrie și până în prezent, pe teritoriul continental al SUA nu s-a mai produs niciun atac terorist. Chiar dacă astfel de atacuri asimetrice s-au continuat cu atentatele de la Madrid, Istanbul, Beslan, Londra și de prin alte părți, războiul împotriva terorismului a înregistrat primele sale victorii, dar și numeroasele sale victime. De unde rezultă că, totuși, războiul împotriva terorismului își are limitele sale.

Din această perspectivă, devine clar că trebuie găsite metodele, procedeele și procedurile necesare pentru reglementarea iraționalului. În urma numeroaselor pierderi suferite pe fronturile antiteroriste, s-a dovedit că armatele, cu doctrina, organizarea, dotarea și instruirea lor clasică, nu sunt nici suficiente, nici foarte eficiente, nici, să recunoaștem, foarte-foarte utile.

În lipsa altor instrumente la îndemâna statelor, armatele au trebuit să se adapteze rapid la noile misiuni. Ele erau singurele forțe care puteau să lovească centrele vitale ale terorismului, să-i distrugă infrastructurile critice și sistemele de generare și regenerare a potențialului combativ, descurajând, astfel, entități purtătoare sau generatoare de terorism și de crize. Această realitate a declanșat în lumea politică ample dezbateri asupra viitorului armatelor și, mai ales, asupra fizionomiei lor.

Transformarea organismului militar se derulează între necesitatea menținerii și consolidării unor structuri suplă, dar complexe și perfect integrate, capabile să acționeze în orice situație strategică și să reacționeze eficient la toată gama de provocări, pericole și amenințări specifice acestui început de mileniu, și tendința de a fărâmița aceste armate în mici module și fel de fel de alte mici entități bune la toate.

În concluzie, războiul se transformă, în mod paradoxal, într-un instrument al păcii. El devine,

TERORISM. RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

astfel, un fel de război mai mic ce trebuie să prevină un război mai mare, un război catastrofal.

Strategia funcționează identic, atât în războaie simetrice și asimetrice, cât și în folosul forțelor regulate și al teroriștilor.

Formele de război și modurile de acțiune pot fi extrem de diferite, dar toate urmăresc obținerea efectului strategic scontat, indiferent de cine sau ce îl generează. Acesta face ca succesele obținute la nivel tactic sau chiar operativ să nu aibă nicio valoare dacă nu urmăresc realizarea obiectivului strategic, rezultat din scopul politic al războiului.

Astăzi, a devenit foarte important pentru armată să înțeleagă legăturile și interdependențele dintre strategie, artă operativă și tactică. Experiența acumulată în ultimii ani ne-a demonstrat că, în

cadrul războiului dus împotriva terorismului, acțiunile desfășurate la nivel de subunitate sau echipă pot genera efecte strategice. În acest fel, luptătorul s-a apropiat de planificatorul strategic și, implicit, de politician. De când efectele tactice au consecințe politice, instruirea subunităților și chiar a individului conține cerințe politice.

În aceste condiții, se pune întrebarea dacă mai putem menține armata în afara sferei politicii? Sau cât de mult pot fi ele congruente?

*Material susținut în cadrul conferinței organizate de Catedra de Strategie a Universității Naționale de Apărare a Poloniei, la 23 aprilie 2007.

Col.(r) dr. Grigore ALEXANDRESCU (grigalex@yahoo.com) este șeful Secției Studii și Cercetări din Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”. Este autor sau coautor al 30 de monografii, studii și lucrări de specialitate. A publicat peste 120 de articole în reviste prestigioase de strategie, securitate și istorie militară din țară și de peste hotare.

Este absolvent al mai multor cursuri organizate de instituții din sistemul de învățământ euro-atlantic și a participat la operații de stabilitate și sprijin.

Generalul de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA (vaduvageorge@yahoo.fr) este cercetător științific gr. I la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”. A scris numeroase lucrări de strategie, între care „Strategia acțiunilor rapide”, Editura AISM, 2003, „Strategie militară pentru viitor”, Editura Paideia, 2003, „Arta militară de-a lungul mileniilor”, Editura CTEA, 2004, coautor, „Războiul viitorului, viitorul războiului”, Editura UNAp, 2004, coautor, „Eseu despre arta strategică”, Editura Militară, 2005, coautor, „Strategia de parteneriat, parteneriatul strategic”, Editura UNAp, 2006, coautor, precum și studii, articole, eseuri despre arta militară și cultura strategică, publicate la Editura UNAp „Carol I” și în reviste de specialitate.

PREMIILE NAȚIONALE ALE REVISTEI GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ PENTRU ANUL 2006 EDIȚIA A IX-A – 9 mai 2007

Gândirea Militară Românească, continuatoarea revistei „*România Militară*” apărută în 1864 la București, este singura publicație de teorie și știință militară din România. În întreaga perioadă a existenței sale, revista le-a oferit cititorilor dezbateri legate de problemele fundamentale ale construcției militare naționale, dar și principalele teze și doctrine afirmate în gândirea militară internațională.

Cu ocazia împlinirii, la 15 februarie 2004, a 140 de ani de existență, prin Decret Prezidențial, revistei i-a fost conferit “*Ordinul Meritul Cultural în grad de Cavaler, categoria F, Promovarea culturii*”. În prezent, publicația este angajată consistent în procesul de transformare a organismului militar românesc, în paginile ei regăsindu-se întregul front de teze, idei și concepte care dau sens și substanță noii instituții militare naționale. *Gândirea Militară Românească* se adresează corpului ofițeresc, dar și mediilor instituționale guvernamentale și nonguvernamentale a căror menire reclamă cunoașterea pe fond a problematicii militare naționale.

Revista este recunoscută de către Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior și inclusă în categoria “B+”.

Din anul 2005 revista apare și în versiune engleză – *Romanian Military Thinking*.

Anual, revista acordă *Premiile naționale ale revistei Gândirea Militară Românească*. Sunt premiate cele mai valoroase producții conceptuale din domeniul teoriei și al științei militare. Premiile conferite poartă numele unor personalități reprezentative din spațiul de altitudine al creației militare, astfel: “*General de divizie Ștefan Fălcoianu*”, “*General de brigadă Constantin Hîrjeu*”, “*Mareșal Alexandru Averescu*”, “*General de corp de armată Ioan Sichitiu*” și “*Locotenent-colonel Mircea Tomescu*”.

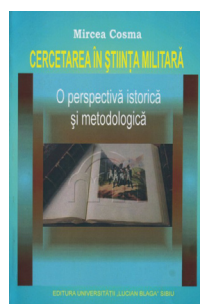
Și în acest an, premiile naționale ale revistei au avut printre câștigători și nominalizați cadre

didactice și cercetători din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”. Îi felicităm, pentru recunoașterea valorii științifice a lucrărilor, și le urăm cât mai multe premii viitoare!

PREMIILE NAȚIONALE ALE REVISTEI GÂNDIREA MILITARĂ ROMÂNEASCĂ PENTRU ANUL 2006 EDIȚIA A IX-A – 9 mai 2007

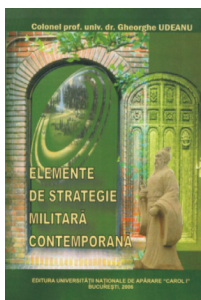
Premiul “General de divizie Ștefan Fălcoianu” a fost acordat domnului Ion CÎNDEA pentru lucrarea “Războiul și pacea. Înnoiri conceptuale în relațiile internaționale contemporane”.

Premiul “General de brigadă Constantin Hîrjeu” a fost acordat colonelului prof. univ. dr. Mircea COSMA pentru lucrarea “Cercetarea în știința militară. O perspectivă istorică și metodologică”.

Premiul “Mareșal Alexandru Averescu” a fost acordat generalului-locotenent prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI pentru lucrarea “Globalizarea securității”.

Premiul “General de corp de armată Ioan Sichițiu” a fost acordat colonelului prof. univ. dr. Gheorghe UDEANU pentru lucrarea “Elemente de strategie militară contemporană”.

Premiul “Locotenent-colonel Mircea Tomescu” a fost acordat comandorului prof. univ. dr. Traian ANASTASIEI pentru lucrarea “Elemente de artă militară. Crestomație”.

Pentru Premiile naționale ale revistei Gândirea Militară Românească au mai fost nominalizate:

Pentru premiul “General de divizie Ștefan Fălcoianu”, lucrările “Informațiile militare în contextul de securitate actual”, coordonator general (r.) dr. Sergiu MEDAR, și “Jandarmeria – de la peace-keeping la peacebuilding”, autor general de brigadă dr. Olimpiodor ANTONESCU.

Pentru premiul “General de brigadă Constantin Hîrjeu”, lucrările “Istoria militară a lumii (campanii, bătălii, lupte, asedii)”, coautori general de brigadă (r.) dr. Vasile I. MOCANU,

colonel (r.) dr. Ion EMIL, și “Spionajul psihotronic și câmpul de luptă mental”, autor colonel dr. Emil STRĂINU.

Pentru premiul “Mareșal Alexandru Averescu”, lucrările “Parlamentul și securitatea națională”, autor domnul Constantin MONAC, și “Îmbrățișarea Anacondei. Politica militară a României în perioada 1 septembrie 1939 - 22 iunie 1941”, autor domnul Petre OTU.

Pentru premiul “General de corp de armată Ioan Sichițiu”, lucrările “Tendințe în evoluția teoriei și practicii războiului”, coautori general prof. univ. dr. Mircea MUREȘAN, colonel (r.) prof. univ. dr. Lucian STĂNCILĂ, locotenent-colonel Doru ENACHE, și “Securitatea militară a României în epoca globalizării”, autor dr. avocat Ion GHEORGHE.

Pentru premiul “Locotenent-colonel Mircea Tomescu”, lucrările “Forțele Navale. Element esențial al puterii maritime în Marea Neagră”, coautori contraamiral de flotilă (r.) prof. univ. dr. Marius HANGANU, comandor prof. univ. dr. Nicolae VÂLSAN, și “Securitatea națională din perspectiva noilor arhitecturi de securitate ale începutului de secol. Incertitudini, realități, perspective”, autor general de brigadă prof. univ. dr. Gheorghe TOMA.

Diplomele de Excelență ale revistei Gândirea Militară Românească au fost acordate tuturor foștilor șefi în viață ai Statului Major General pentru contribuții excepționale afirmate în construcția militară națională

ACTIVITĂȚI ALE CENTRULUI DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

APRILIE-IUNIE 2007

Foarte dens în activități, trimestrul al doilea al anului a debutat cu sesiunea de comunicări științifice STRATEGII XXI a Universității Naționale de Apărare „Carol I” (12 – 13 aprilie), ce a avut ca temă „Spațiul sud-est european în contextul globalizării”. Organizată pe 12 secțiuni, manifestarea s-a bucurat de participarea a peste 850 de persoane. La activitate au fost prezente personalități din conducerea Guvernului României, ministrul apărării, ministrul educației, cercetării și tineretului, secretari de stat din Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului și Ministerul Internelor și Reformei Administrative, rectori de la instituțiile de învățământ superior, militare și civile, precum și alte personalități ale comunității științifice românești. Cu acest prilej s-a desfășurat și o masă rotundă, la care au fost dezbătute contribuțiile învățământului și cercetării științifice militare la integrarea învățământului și cercetării științifice românești în spațiul unic european. În Universitate a fost organizată, de asemenea, o expoziție de tehnică militară, la care au expus 16 firme și întreprinderi.

CSSAS s-a ocupat de organizarea și desfășurarea secțiunii „Securitate și apărare”, secțiune la care au participat, alături de personalitățile române, numeroși oaspeți din Italia, Grecia, Polonia, Slovacia, întărind, și în acest mod, bunele relații de colaborare dintre Centru și instituții similare din străinătate. Lucrările prezentate la sesiune au fost publicate în două volume, care pot fi accesate pe site-ul CSSAS.

Doi cercetători ai Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, CSI dr. Grigore Alexandrescu și CSI dr. Gheorghe Văduva au participat, în perioada 22 - 25.04.2007, la o activitate internațională de pregătire pe tema terorismului: „Terorismul ca formă de activități asimetrice, asimetria strategică a două entități (stat și organizație teroristă)”, organizată de Universitatea Națională de Apărare din Varșovia, Polonia. La activitate au fost prezenți și cercetători din Slovacia și Austria, precum și cadre didactice și cursanți ai Universității Naționale de Apărare din Varșovia. Materialele prezentate de reprezentanții Centrului au fost audiate cu interes și au fost urmate de întrebări și discuții asupra unor aspecte principale ale fenomenului terorist contemporan, ca provocare a acestui început de secol, ale evoluției războiului antiterorist și principalelor riscuri și amenințări.

Intrat în tradiția Centrului, seminarul CSSAS din acest an, având ca temă „Exigențe ale PESA asupra securității și apărării României”, s-a desfășurat la 24 mai și a fost onorat de prezența unor cadre de conducere ale Armatei României, cercetători științifici și cadre didactice militare și civile, reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale. Materialele prezentate, dar și dezbaterile ce au urmat vor fi publicate într-un volum bilingv.

În perioada 22 - 25.05.2007, la CSSAS a avut loc vizita prof. univ. dr. Jaroslaw GRYZ, de la Universitatea Națională de Apărare din Varșovia, Polonia. Pe durata vizitei au fost purtate discuții cu cercetătorii de la CSSAS, pe tema: „Rolul puterii militare în rezolvarea problemelor secolului XXI”. Totodată, profesorul polonez a prezentat, în cadrul seminarului CSSAS din 25 mai, comunicarea „Provocări în relațiile transatlantice în sfera securității și apărării”.

La solicitarea Institutului pentru Studii de Apărare din Oslo, o delegație formată din trei cercetători, Bjorn Innset, Michael Mayer și Lene Kristoffersen, a efectuat o vizită de lucru la CSSAS/UNAp “Carol I”, în perioada 4 – 7 iunie. Discuțiile s-au concentrat asupra unor probleme majore ale mediului de securitate, mai ales asupra rolului SUA în lumea actuală. S-au făcut propuneri pentru semnarea unui protocol de colaborare între cele două instituții cu privire la participarea la activități științifice organizate de partener, realizarea unor proiecte de cercetare științifică comune, publicarea de articole în periodicele instituțiilor.

La invitația comandantului Universității de Apărare din Brno, Cehia, directorul CSSAS, CSI dr. Constantin Moștoflei, și cercetătorii științifici dr. Petre Duțu și dr. Alexandra Sarcinschi, au participat la Seminarul internațional: „Agenda de apărare și securitate a UE”, organizat la Praga, în perioada 13 – 15 iunie. În cadrul manifestării, dr. Alexandra Sarcinschi a prezentat comunicarea „PESA și securitatea României”. Pe timpul vizitei, delegația Centrului a abordat aspecte privind cooperarea științifică viitoare cu Institutul de Studii Strategice al Universității de Apărare din Republica Cehă și cu reprezentanți ai instituțiilor de cercetare și învățământ participante la activitate.

În această perioadă au fost publicate volumul „Anul 2006: evaluare strategică” și studiile: „Politica europeană de securitate și apărare: cadrul de manifestare și dezvoltare a intereselor de securitate națională”, „Perspective în evoluția organizațiilor internaționale de securitate” și „Dimensiunea etnico-religioasă a securității”.

Cea mai importantă activitate științifică a Centrului din acest an este Sesiunea internațională anuală de comunicări științifice, cu tema „Dinamica mediului european de securitate”, ce va fi organizată în perioada 22-23 noiembrie. Informații despre condițiile de participare la această sesiune se vor găsi pe site-ul <http://cssas.unap.ro>.

Irina CUCU

ÎN ATENȚIA AUTORILOR

La selecția articolelor se au în vedere: circumscrierea în aria tematică a revistei, actualitatea subiectului, noutatea și originalitatea, conținutul științific al materialului, ca și adecvarea la normele editoriale adoptate de revistă.

Textul trimis spre publicare nu trebuie să fi apărut anterior în altă revistă. Articolul nu trebuie să conțină conotații politice de partid.

Evaluarea științifică a textelor se va face de către doi referenți științifici cu grad profesional de profesor universitar sau cercetător științific gradul I. Conținutul textului trimis spre publicare nu trebuie să fi apărut anterior în alte reviste, în format tipărit sau online.

Articolul, elaborat în limba română și o limbă de circulație internațională (engleză, franceză), poate conține maximum 10-12 pagini (6.000 – 7.000 cuvinte) și trebuie să fie redactat în format electronic și pe hârtie A4, cu font Times New Roman, corp 12, cu spațierea la un rând, iar tabelele și schemele transpuse pe pagini separate.

Textul trebuie să fie precedat de un rezumat de maximum 250 cuvinte în limbile română și engleză. Materialele să fie semnate cu gradul științific, numele și prenumele autorului și să se încheie cu un curriculum vitae de maximum 60 cuvinte (specificând calificarea profesională a autorului, instituția de care aparține și alte informații considerate necesare, inclusiv adresa de e-mail a acestuia).

Trimiterile bibliografice se fac în josul paginii și trebuie să respecte regulile internaționale. Autorii pot publica doar un articol pe număr.

Textul trebuie să prezinte o structură ușor identificabilă, cu titluri (eventual subtitluri) reflectând această structură. Abrevierile vor fi indicate în text la prima apariție. În continuare, denumirea întreagă nu va mai fi repetată. Este de dorit ca articolele să se încheie cu câteva concluzii mai importante, privind avansul realizat în cunoaștere prin cercetarea respectivă.

Articolele nu vor conține informații clasificate.

Revista neavând scop lucrativ, articolele nu vor fi remunerate.

Adresa noastră este: Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate (revista „Impact Strategic”), București, Șoseaua Panduri nr. 68-72, Sectorul 5, Telefon: (021)319.56.49; Fax: (021)319.55.93, E-mail: cssas@unap.ro; Adresă web: <http://cssas.unap.ro>; <http://impactstrategic.unap.ro>.

La șase ani de la apariție, revista IMPACT STRATEGIC a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, se prezintă ca o publicație științifică trimestrială, recunoscută pe plan național și cunoscută pe plan internațional pentru aria tematică complexă abordată – actualitate politico-militară, strategii de securitate, strategie militară, acțiuni NATO și UE, societate informațională, problematica păcii și a războiului viitorului. Cititorii găsesc în paginile ei analize, sinteze și evaluări de nivel strategic, puncte de vedere, precum și o rubrică specială, intitulată „Eveniment strategic”, în care se studiază impactul strategic al dinamicii acțiunilor pe plan național, regional și global.

IMPACT STRATEGIC numără între colaboratorii săi personalități de marcă din domeniul cercetării științifice și învățământului superior militar și civil, național și internațional, din structurile Ministerului român al Apărării Naționale, Statul Major General, statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Afacerilor Externe, unități militare și alte instituții ale statului, organizații neguvernamentale, firme etc.

Recunoașterea internațională a calității revistei este confirmată de difuzarea ei pe site-urile unor prestigioase instituții de peste hotare (Rețeaua de relații internaționale și securitate a Institutului Federal Elvețian pentru Tehnologie din Zürich; Defence Guide, în colaborare cu Institutul Elen de Studii Strategice; Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale Viitorul din Republica Moldova - Biblioteca virtuală „Politics – security” etc.).

Publicația este apreciată, pentru standardul de calitate, de către Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior din România, prin clasificarea la categoria B+, ca revistă ce deține potențialul necesar obținerii recunoașterii internaționale.

Oglindă fidelă a gândirii militare românești și străine actuale, IMPACT STRATEGIC este un forum reprezentativ de reflecție și dezbateră aprofundată a problematicii strategiei și securității în comunitatea științifică și academică națională și internațională.

În prezent, IMPACT STRATEGIC se tipărește concomitent în două ediții: una în limba română și alta în limba engleză, și se difuzează în mediul științific și academic din țară și străinătate, ca și în principalele instituții din sfera securității și apărării.

Responsabil de număr: Vasile POPA
Tehnoredactare computerizată: George RĂDUICĂ
Corectură: Corina VLADU
Tipografia Universității Naționale de Apărare “Carol I”
